

KARYS

1973
SAUSIS
Nr. 1

KARYS

1973
Nr. 1 (1488)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

S. KAUNELIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIONAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOVĖ N. Y. SKYRIUS

TURINYS

Taip atrodė Trijų Kryžių kalnas Vilniuje	(viršelis)
Jonas Švarplaitis — Lietuvių rezistencijos didvyris kpt. Albertas Švarplaitis	1
Varnių Piliėtis — Varniai	7
Petras Matekūnas — Emilija Platerytė	12
V. L. — Frontuose su lenkais	16
Tremties Trimitas	18
Šaulė Tremtyje	21
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	26
Karinės Žinios	27
K. Pažemėnas — Ar reikėjo priešintis	28
Kronika	29

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Australia — V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė,
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belinis
LOS ANGELES, CALIF. — V. Priž-
gintas

OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
AUSTRALIJOJE

Á. Kubilius
S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Nor-
wood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$8.00, pusmečiui — \$4.00, atskiro nr. kaina — 80¢.
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

KARYS, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.
Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.
Subscription \$8.00 per year. Single copy 80 cents • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 1 (1488)

SAUSIS — JANUARY

1973

LIETUVIŲ REZISTENCIJOS DIDVYRIS AVIACIJOS KAPITONAS ALBERTAS ŠVARPLAITIS

Lietuvių Enciklopedijoje, trumpame kpt. A. Švarplaičio gyvenimo aprašyme, yra pasakyta, kad 1940 m. rudenį jis pabėgo į Vokietiją, kur įstijungė į Lietuvių aktyvistų frontą ir tapo rezistencijos ryšininku. 1940 m. gruodžio mėn. jis slapta grįžo LIETUVON. Atlikęs pavestus uždavinius Kaune ir Vilniuje, jis vėl vyko į Vokietiją, tačiau, savo giminaičio išduotas, buvo sužeistas ir sovietų suimtas. Po žiauraus tardymo ir kankinimų, nieko neišdavęs, jis buvo 1941 m. birželio 23 d. išvežtas į Minsko kalėjimą ir ten sušaudytas.

Jo brolis Jonas buvo KARIO redakcijos prašytas duoti daugiau žinių apie Albertą. Tą jis ir padarė dar prieš savo netikėtą mirtį, parašydamas trumpus atsiminimus ir prisiųsdamas juos KARIUI. Kartu su atsiminimais jis patiekė ir pluoštą nuotraukų, kurių dalį čia, prie jo atsiminimų ir talpiname.

RED.

BENDROS ŽINIOS

Mano brolis Albertas gimė 1911 m. balandžio 19 d. Ežeriukų kaime, Sintautų vlsč. Šakių apskr. Pradžios mokslą ėjo Sintautuose pas mok. Popendikį. Vasaros metu jis ganydavo kiaules ir kitus gyvulius prie patėvio Bučio.

Baigęs pradžios mokyklą, 1926 m. jis išlaikė kvotimus į Kudirkos Naumiesčio progimnaziją. Vėliau, pora metų mokėsi Šakių Žiburio gimnazijoje iš kurios išstojo, nes iš elgesio gavo ketvertuką (kun. Starkaus dėka). Mat, būdamas evangelikas, nėjo į katalikų bažnyčią.

Mariampolėje, Rygiškių Jono gimnazijoje, Albertas baigė VI-VII ir VIII klases. Jam mokslas sekėsi gerai. Jau būdamas gimnazijoje jis reiškėsi geru lietuviu, patriotu. Evangelikų kunigui dėstant tikybės pamokas vokiškai, Albertas užprotstavė

ir pamokos buvo dėstomos lietuviškai. Gimnazijoje būdamas jis priklausė šauliams ir skautams.

Baigęs gimnaziją jis norėjo stoti į humanitarinių mokslų fakultetą, tačiau negavo iš namų paramos. Tada, 1930 m. jis stojo į Karo Mokyklą, kurią baigė 1932 m. ir buvo pakeltas į jaun. ltn. laipsnį. Pradžioje paskirtas į 7 p.p. Klaipėdoje, vėliau buvo perkeltas į 6 p.p., kuriam vadovavo plk. Lanskoronskis.

Kariuomenėje tarnaudamas buvo veiklus sportininkas. Jo pastatyti 100 m ir 400 m bėgimo rekordai nebuvo Lietuvoje sumušti iki nepriklausomybės netekimo laikų. Albertas rašinėjo ir į karinę spaudą, dažniausiai patiekdamas vertimų iš vok. žurnalo Die Deutsche Luftwaffe žurnalui KARDUI. Taip pat bendradarbiavo KARYJE, TRIMITE ir buvo išvertęs iš vokiečių kalbos knygą.

Į Lietuvos Karo aviaciją jis įstojo 1934 m., kur iki bolševikų okupacijos buvo plk. Liorento adjutantu. Jis laisvai vartojo tris kalbas, kapitono laipsniui įgyti dar išlaikė ir rusų kalbos egzaminus.

PABĖGIMAS

Rusams okupavus Lietuvą Albertas turėjo išsinuomavęs kambarį vieno iš saugumo viršininkų bute. Tas saugumietis jau tarnavo komunistams. Kartą, Albertui parėjus iš tarnybos, tas saugumietis pasišaukė jį į savo butą ir sako: "Pasišalink, drauge, nes už poros dienų aš turėsiu tave suimti." Paaikškėjo, kad vieno politinio mitingo metu Albertas užklausė plitruką žydą kažką iš Stalino skelbtų doktrinų. Žydas nepajėgė atsakyti ir kareiviams reikalaujant atsakymo, kilo triukšmas. Politrukas, aišku, pasiskundė NKVD.

Albertas, nieko nelaukdamas, nuėjo pas plk. Liorentą prašyti leidimo išvykti. Ten pat jis rado sėdintį ir tą patį žydą politruką. Savo viršininkui

**PASITINKANT NAUJUOSIUS 1973-sius METUS, L.V.S. RAMOVĖS CENTRO VALDY—
BA SVEIKINA VISUS LIETUVOS KARIUS PLAČIAME PASAULYJE, LIETUVOS LAISVĖS
KOVOTOJUS, LIETUVOS KŪRĖJŲ SAVANORIŲ SAJUNGOS, DLK BIRUTĖS
DRAUGIJOS IR LIETUVIŲ ŠAULIŲ SAJUNGOS NARIUS BEI VADOVYBES, LINKĖ-
DAMA DARBINŲ, IŠTVERMINGŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲJŲ METŲ, ORGANIZACI-
NĖJE VEIKLOJE IR ASMENINIAME GYVENIME.**

**YPATINGAI DAUG RYZTO, IŠTVERMĖS IR KOVINGOS DVASIOS, 1973-siais ME-
TAIS, LINKIME SESEI IR BROLIUI PAVERGTOJE TĖVYNĖJE LIETUVOJE.**

**NAUJIEJI METAI, KOVOJE DĖL LIETUVOS LAISVĖS IR NEPRIKLAUSOMY-
BĖS, TESTIPRINA VISŲ VILTINGAS NUOTAIKAS IR NEPALAUŽIAMAI TVIRTĄ TIKĖ-
JIMĄ Į PAVERGTOS TĖVYNĖS LIETUVOS LAISVĖS RYTOJŲ.**

Albertas pasakė, kad nori vykti į Kauną darbo ieškoti, nes girdėjęs, kad bus paleistas iš tarnybos. Politurkas sutiko, kad jis vyktų, bet tik porai dienų, nes turi netrukus grįžti ir perduoti savo tarnybą. Plk. Liorentas paspaudė mano broliui ranką ir pasakė: "Laimės tau, brolau", nes suprato ko Albertas išvažiuoja, tačiau politurkas nesuprato...

Parvykęs su savo Opeliuku pas mane, į tėviškę, jis ir sako man: "Jonai, vežk mane prie vokiečių sienos, aš turiu nešti kudašiu". Sėdom su juo į Opelį ir leidomės link sienos. Pirmiausia važiuojame į Kudirkos Naumiestį, o iš ten numatėme pagal Šešupę, link Slavikų ir Sudargo.

Kudirkos Naumiestyje sustojome prisipildyti tanką benzino pas žyddelį Garbarskį. Benzino įleisti išėjo nešpetna žydelkaitė, kuri tarnavo Šiauliuose komisare. Ji ir sako mano broliui: "Drauge kapitone, kai grįše atgal į Šiaulius, neužmiršk paimti ir mane." "Su mielu noru, drauge komisare," atsakė Albertas.

Mudviem važiuojant per Novos tiltą, Opeliukas susimetė ir įklimpo į gyvulių išmintą pilną purvo duobę prie tilto. Ant tilto gi stovėjo šeši rusai sargybiniai ir saugojo sieną, nes už poros šimtų metrų tekėjo Šešupė. Albertas iššoko iš mašinos ir sušuko rusiškai jiems, kad nežiopsotų į mus, o ateitų ir išstumtų mašiną. Ką jie greitai ir padarė.

Man, gi, tik plaukai ant galvos pasistojo. Namuose buvo likusi jauna žmona ir penki vaikai.

Privažiavę Slavikus sustojome pas Kalvaitį pasiimti pora butelių degtinės, sakėme, kad važiuojame į svečius. Kalvaitis (jis buv. ministerio Dovydaičio svainis, dabar gyvena St. Anna, Calif.), palinkėjo mums laimingos kelionės, nes suprato mūsų tikslą.

Toliau važiuojame link Sudargo. Miške prie Sudargo sukome mažais keliukais link sienos, kur gyveno mano uošvis Kulikauskas. Atsidūrę Kulikausko ūkyje, mašiną tuoj paslėpėme kluone ir laukėme sutemtant. Siena buvo tik už 100 metrų.

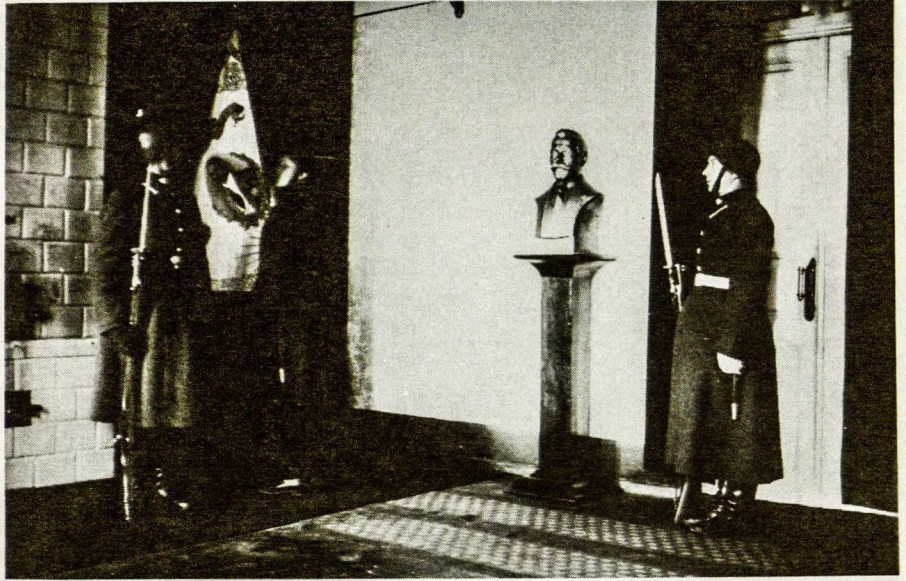
Sutemus rusų sargybos atsitraukdavo nuo sienos 600 metrų ir ūkis likdavo niekeno žemėje.

Apie 12 val. nakties nustūmėme mašiną prie sienos griovio. Ūkininkas iš Prūsų pusės atvilko pora blanų (storų lentų), pertiesė per griovį ir mes trise, brolis Albertas, aš ir mano svainis,

Kapitonas Albertas Švarplaitis

Sargybinis, kar. asp. Ant. Galinis (kair.), perduoda postą mokyklos vėliavos naujos pamainos sargybiniui kar. asp. Ant. Bučiui. Sargybos viršininkas kar. Albertas Švarplaitis (deš.)

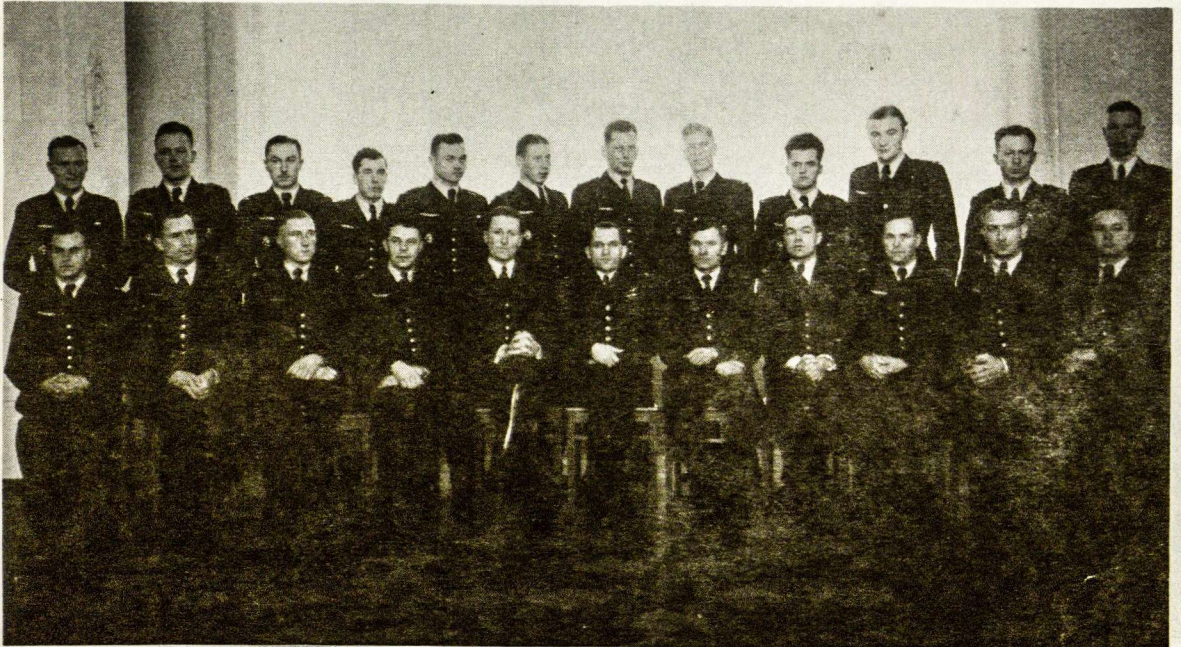
20 metų G. Kulikauskas, užstūmėme mašiną ant tų blankų. Nelaimė, viena blanka pasistūmėjo ir mašina įkrito į griovį. Tada G. Kulikauskas nubėgo atgal į ūkį ir atsinešė ilgą buomą (svirtį), kuriuo iškėlėme mašiną atgal ant blankų ir perstūmėme į kitą pusę.

Tuoju subėgo vokiečių kareiviai, užvedė mašiną, uždegė jos šviesas ir dainuodami nusivežė brolių Lazdynų link. Mudu su svainiu, kiek pabėgėję.

Prūsų pusėje, perėjome sieną atgal jau kitoje vietoje.

Ant rytojaus žiūrėjome ar rusai ras mašinos vėžes, ar pėdas per griovį. Tačiau, jie iki 11 val. vaikščiojo nieko nepastebėdami. Tik vėliau pradėjo šaudyti ir žiūrinėti iš kur tos vėžės ateina. Aišku, rado, kad iš Kulikausko kluono. Tada visa Kulikauskų šeima turėjo irgi nerti į aną pusę, nesuspėję, pasiimti nei rubų. Rusai, tačiau, pagavo tik

Baigę 1937 m. XII.31 d. Karo Aviacijos kursus su savo viršininkais. Stovi iš deš. antras — ltn. Albertas Švarplaitis, antras iš kairės — ltn. Kazys Urbšaitis.

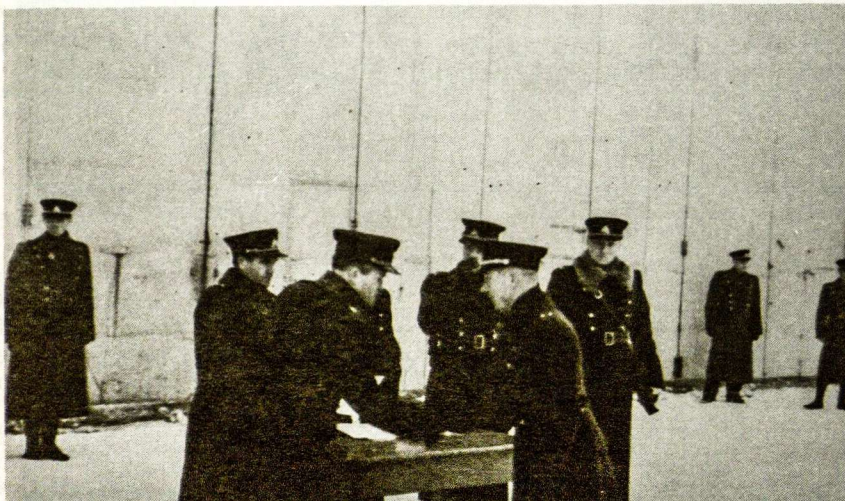

Klaipėdoj K.S.S. prieš
rungtynes paradoja.
Vadovauja ltn. A. Švarp-
laitis

Kariai supažindina stu-
dentus su periskopiniu
žiūronu. Kairėje ltn. A.
Švarplaitis

Gen. Gustaitis įteikia ltn.
A. Švarplaičiui lakūno
sparnų ženklą

mano žmonos seserį, 25 metų amžiaus ir brolių 12 metų berniuką. Ten ūkyje taip pat buvo ir mano sūnus Vygantas, 5 metų berniukas. Tuos du vaikus rusai ištrėmė nuo sienos kokia 10 km. Mano žmonos seserį, gi, išvežė į Tauragės kalėjimą, kur vis ją tardė, klausinėdami kas kitas buvo su Albertu Švarplaičiu. Ji sakėsi, kad nepažino to kito. Ją rusai išlaikė 5 mėnesius kalėjime ir tik paleido repatriacijai į Vokietiją.

Mano uošvio ūkį išdraskė kaip šarančiai, vis aukso ieškojo, nes ūkis buvo labai turtingas.

Atvažiavo ir į mano ūkį sunkvežimiu rusai, su durtuvais ant šautuvų. Klausinėjo mane kur aš tą ir tą dieną buvau. Sakiau, kad buvau atlaiduose Valakbūdyje, kur nuvažiavau su kaimynu ir parvažiavau. Klausė ar brolis Albertas nebuvo parvažiavęs. Sakiau, kad buvo, bet ir vėl išvažiavo. Išvažiavo į Kauną darbo jieškoti. Vertėjas buvo mūsų nuovados viršininkas (pavardės nebeprišime nu). Rusų karininkas, kuris klausinėjo, buvo rauplėtas mongolas. Jis dar paklausė mano vaikų vardus ir išvažiavo.

Maniau, kad mane visvien kitą kartą išveš. Tačiau išvežė ne mane o mano brolių G. Švarplaitį, miškų urėdijos buhalterį, kuris gyveno pas mane. Jis, mat, buvo gąves nuo brolio Alberto laišką ne-

legaliai perneštą iš Vokietijos į Lietuvą ir tą laišką rado jo kišenėje. Tai įvyko lietingą rudens naktį. Į mano namo duris pasibeldė vyras. Kai aš paklausiau: "Kas čia?", jis paprašė parodyti kelią pas mano kaimyną Išganaitį. Kai tik duris pravėriau, mane griebė trise už rankų ir apžiūrėjo mano kišenes, ar neturiu ginklo. Paskui paklausė kur miega mano brolis. Pasakiau, kad svirne. Jie mane nusivedė prie svirno ir liepė pašaukti brolių, kad tas atkištų svirno duris, nes atvažiavę svečiai. Aišku, jų rankose buvo atkišti brauningai.

Kai tik brolis atidarė duris, tuoj pašvietė elektrine lempute jam į akis ir griebė tikrinti jo rūbus, kurie kabojo ant kėdės atlošo. Kišenėje rado tą Alberto rašytą laišką. Brolių Gustavą išvežė. Apie laiško gavimą buvo pranešęs pašto viršininkas.

SUGRIŽIMAS IR IŠDAVIMAS

1939 m. rugsėjo mėn. (turėtų būti 1940 m. Red.) pas mane atsilankė vienas iš pogrindžio ir davė man 100 litų sidabru, kad parūpinčiau pasą, maždaug, amžiaus ir ūgio tokio vyro kaip mano brolis Albertas. Pasą liepė pristatyti kun. klebonui Vebeliūnui.

Radau vieną komunistėlį, vyruką, kuris atitioko tiems reikalavimams. Jis buvo prasigėręs ir

Prie kpt. A. Švarplaičio atminimui pastatyto paminklo, Wingdale, N. Y., Waterburio ramovėnai, 1966 m. rugsėjo 22 d., padeda vainiką. Saliutuoja Amerikos legiono narys Algirdas Švarplaitis.

prasikortavęs. Aš jam ir sakau: “Parduok man savo pasą.” Jo pasas turėjo štamną, su kuriuo galėjai eiti ir prie sienos į niekeno žemę. Aš jį pamokiau, kad vėliau jis paskelbtų Vyriausybės Žiniuose, jog pasą pametė. Tą jis, žinoma, ir padarė, nes jam pinigai buvo labai reikalingi kortomis lošti. (Čia pavardžių neminiu, nes tie asmenys gyvena už geležinės uždangos).

Pasą perdaviau klebonijoje, kur radau tą patį pogrindžio atstovą . . .

Vėliau, rudenį, staiga, gavau pranešimą, kad nakčia, slapta atvykčiau pas kaimyną susitikti su broliu Albertu. Nuvykti pas tą kaimyną galėjau tik trečią naktį, nes pirmas dvi naktis buvau per daug sekamas.

Pranešimus ir žinias gaudavau iš tų pačių milicininkų, nes kaikurie buvo buvę brolio būrio šauliai. Jie man pranešdavo, kad turiu saugotis su kuo ir ką kalbu ir ką lankau.

Kai trečią naktį nuvykau, mano brolis jau buvo nugabentas kitur už 15 km, pas mano dėdę į Bedalius. Dėdė nuvežė jį į Sudargą pas tolimą giminaitį, kuris su Albertu gerai sutikdavo ir net kurį laiką pas mano brolių Klaipėdoje svečiavosi. Tas giminaitis negalėjo repatriuoti į Vokietiją, nes jis buvo prasikaltęs vokiečiams kontrabanda ir vokiečiai siūlė atlyginimą pinigais už jo išdavimą jiems. Taigi, kai atėjo komunistai, jis turėjo šlietis prie jų.

Albertui buvo pranešta iš pogrindžio, kad jis to giminaičio saugotųsi, nes jis esąs komunistų agentas. Albertas, gi sakė, kad jam tuo geriau, kad tas yra toks. Jis, mat, jokių būdu netikėjo, kad tas galėtų jį išduoti, nes jam jis per daug gero buvo padaręs, kad dabar galėtų tokį šlykštų darbą atlikti.

Jis pernakojo pas tą giminaitį. Rytą giminaitis jam davė tūlą žmogų, kuris žinojo kaip mišku prieiti prie sienos. Abudu pasiėmė po kirvį, būk tai, į mišką dirbti eidami, o giminaitis išvažiavo dviračiu, būk tai, apžiūrėti kur stovi rusų sargybos.

Tačiau, jiedu tik įėję į mišką ten jau rado būrį rusų su kulkosvaidžiais ir šunimis jo belaukiančius. Kai tik rusai sušuko: “Stoj!” Albertas griebėsi už ginklo, tačiau, tas jo vadovas kirto kirviu jam per ranką ir nubėgo į šalį. Į brolių prapliupo kulkovaidis ir jis tuo pat metu griuvo, nes kulkosvaidžio kulka nukirto jam rieto kaulą. Pargriuvęs, jis dar nušovė šunį ir rusui karininkui pataikė į kojos kelią. Pagaliau, brolis apalpo ir prišokę rusai dar daužė šautuvo buožėmis jam galvą.

Sužeistuosius į artimiausius namus turėjo nuvežti vienas žydas. Buvo pašauktas daktaras Povilaitis, kuris sutvarstęs rusą norėjo eiti prie mano brolio. Tačiau, rusai jo neleido, sakydami: “Tam šuniui nenada”. Taip ir buvo išvežtas nesutvarstytas į Tauragės kalėjimo ligoninę, o vėliau į Kauną. Ten jis buvo kankinamas ir negydomas. Tačiau, jaunam vyrui koja ėmė gyti, nors žaizda pūliavo,

o atėję sadistai sukdamo jam tą koją reikalaudami išduoti kitus.

Apie brolio nelaimę ir suėmimą girdėjau iš to paties žydo, kuris sužeistuosius buvo vežęs iš miško. Apie kančias sužinojau iš Povilo Reikenio (Reicherto), kuris sėdėjo toje pat celėje.

Pagaliau, rusų teismas nuteisė jį sušaudyti. Tą jie padarė Minsko kalėjimo kieme, sušaudydami kartu su plk. Rusteika ir viena moterimi.

Jo gyvenimą ir veiklą grįžus iš Vokietijos, iki išdavimo, rodos, geriau žino pogrindis. Apie jo kančias ir žuvimą buvo jau rašyta 1956 m. žurnale “Į Laisvę”, truputis buvo KARYJE ir evangelikų laikraštyje “Svečias”. Taip pat buvo ir komunistų “Tiesoje”, kad banditas Švarplaitis sužeidė jų nenugalimą karininką, tik neparašė, kad jis buvo sušaudytas.

PABAIGAI

Ta proga, kiek jumoro apie Albertą. Jie buvo trys neperskiriami draugai ir kaimynai. Tai Jonas Mockus (Mockevičia) — daktaras, Juozas Dėdinas — teisininkas ir Albertas Švarplaitis — karininkas. Švenčių metu, ar atostogų, jie, daugiausia, susieidavo mano ūkyje ir kalbėdavosi valandomis. Parėjęs iš lauko darbų aš vis rasdavau juos kartu. Įdomu, kad dr. Mockus buvo karštas aušrininkas, J. Dėdinas karštas ateitininkas, o Albertas — tautininkas. Aš juos erzindavau, sakydamas, kad iš jų trijų tikytų sudaryti valdžią, tai gal nesipeštų savo tarpe, kaip dabar kad dėl valdžios pešasi. “Čia”, sakydavau, “sveikatos ministeris, teisingumo ir krašto apsaugos”. Jie man tik atrėždavo: “Eik tu sau, Jonai, su savo politika.”

Kartą Albertas, atostogų metu, treniravosi bėgti. Parvažiavęs jis visuomet bėgiodavo po laukus ir sodybas. Tuo metu jis dėvėjo tik ružavomis sporto kelnaitėmis. Keliu dviračiu važiavo mergaitė. Albertas pagalvojo, kad tą dviratį reikėtų pralenksti. Mergaitė pastebėjusi, kad ją atsiveja nuogas vyras pradėjo smarkiai minti dviratį. Albertui reikėjo gerokai pasistengti, kad ją pavytų. Kai tik jis ją prisivijo, mergaitė ėmė klykti ir šauktis pagalbos, nes pagalvojo, kad Švarplaičių Albertas išprotėjo. O jis pagalvojo, kad mergaitė išprotėjo. Ją pagavęs jis ėmė klausiti, ko ji šaukia. Tik tada ji pastebėjo, kad jis dėvi kelnaitėmis, o jai atrodė, kad jis visai nuogas ją vijosi . . .

Vieną kartą, Klaipėdoje, karininkų ramovėje buvo balius. Dalyvavo ir Klaipėdos turtuolių vokiečių. Albertas tada ėjo pulko budėtojo pareigas. Taip atsitiko, kad vienas iš karininkų kirto vienam iš tų vokiečių į ausį. Reikalas, aišku, atsidūrė pas pulko vadą plk. Lanskoronskį. Jis pasišaukė Albertą ir paklausė kaip ten viskas vyko ir ar reikėjo tam vokiečiui kirsti į ausį. Albertas atsakė: “Taip, reikėjo, pone vade”. Tardomas karininkas išliko nenubaustas.

Žuvusio brolis Jonas

VARNIAI

VARNIŲ PILIETIS

(Varniai geografiniu požiūriu)

Varniai su aplinkiniais Paršežerio, Lūksto, Biržulio ir Stervos ežerais, savo geografine padėtimi randasi pačioje augščiausioje Žemaičių augštumų vietovėje. Jie randasi tartum katile, kuri sudaro augštumos su dominuojančiomis viršūnėmis iš pietų, vakarų ir šiaurės: augštuma 203 ties Bilionais, 210 ties Lopaičiais, 213 ties Jomantais, Šatrija 226 ties Luoke ir iš rytų augštuma 205 ties Veniais, Girgždūtė 222, augštuma 209 ties Spingiais, Medviagalis 234 ir Augštagirė 201. Šios visos augštumos sudaro vandens skiriamąją tarp vandenių, kurie randasi Varnių katile ir vandenių už skiriamosios, kurių vandens nutekėjimo kryptys ne koncentriškos Varnių katilo link, bet ekscentriškos į visas kryptis nuo Varnių katilo (žr.: schema nr 1).

Šiame katile yra du vandens baseinai, kuriuos skiria Palūkstės — Vaštakių — Gintalų kalnagūbris. Šie abu, Lūksto ir Nekačios upės su Biržulio ež., vandens baseinai susijungia Biržulio ežero vandenyse, iš kurių išteka Virvyčia (Viržuva).

Buvo laikai, kada Lūkstas ir Paršežeris savo vandenis plukdė ne į Biržulį ir Virvyčią, bet per pelkyną, kuris randasi į pietų vakarus nuo Paršežerio, iš kurio išteka Viksvė, kairysis Iznės įtakas. Laiko būvyje, ledams tirpstant, jų pietinė riba traukėsi šiaurės link, tuo pačiu keisdama ir vandens nutekėjimo kryptis. Tai gi, galingi Lūksto ir Paršežerio vandenys, kurių altituda turėjo siekti gerokai virš 157 m nuo jūros lygio (dabar Paršežerio lygio augštis yra 157 m, o Lūksto 154 m nuo j. l.), prasiveržė per gūbrį, esantį tarp Vaštakių ir Gintalų augštumų. Prasiveržimas įvyko ties Vaštakių ir ties Gintalų augštumomis. Tokiu būdu, Lūksto ir Paršežerio vandenys išsiliejo į Nekačios upę ir į Biržulio ežerą.

Gūbrys, ant kurio dabar randasi Varniai ir Šerpaičiai liko apsuptas vandenių iš visų pusių. Tai gi, Varniai ir Šerpaičiai telpa ant buvusios salos. Laiko bėgyje, vandeningumui sumažėjus, vandens keliais palei Vaštakių augštumą išnyko, tad, pasi naikino ir sala. Šios salos buvimas beliko tik padavimuose. Vietovės konfigūracija ir vandens nutekėjimas iš Varnių miestelio, duoda pagrindo manyti, kad padavimas yra teisingas.

Vandeniui slūgstant, buvusios didžiosios salos pietų vakarų kampe, Varnelės upelio didžiajame

vingyje iškilo kita, mažo ploto sala, kurios ilgumas yra 300-400 m ir plotumas — apie 150 m.

Vietovė, kurioje telpa Varniai

Varnių gūbrys yra grandis tų augštumų, kurios supa Lūkstą su Paršežeriu iš rytų, šiaurės ir vakarų. Varnių gūbrys yra vartai pro kuriuos iš Lūksto slėnio išeinama į platųjį pasaulį. Varnių gūbrys besigrumdamas su Lūksto vandenimis įgijo įvairią gražiai banguotą konfigūraciją su ryškiomis, bei mažiau ryškiomis augštumomis, iš kurių vienos pakyla vos tik kelis metrus virš vietinio vandens lygio, o kitos iškyla net iki 20 metrų (šiaurės — rytų mažojo vingio kampe). Tų tai augštumų tinkle, gūbrio vakariniame šlaite yra išsidėstęs Varnių miestelis.

Varnelės upelis, besiraitydamas Varnių gūbrio tereno bangose, sudaro gamtinį vaizdą, kokį sunku užtikti net labai plačiose apylinkėse. Tą vaizdą sudaro sala su kaimyninėmis vietovėmis ir upelio mažajame vingyje augštuma ant kurios stovi kunigų seminarijos mūrai ir vyskupo Valančiaus namas.

Kaip atrodo, Vytautas žiūrėjo į Varnius ir kaip strategas ir kaip menininkas. Strategija tinkamai suvaidino savo vaidmenį, o menas liko suniekintas — sumenkintas negailingų žmogaus rankų ir jo proto. Daugumai vyskupų Varniai nepatikdavo. Jie gyvenodavo toli už dioclezijos sostinės ribų, ir laikė Varnius tik savo pragyvenimo šaltiniu. Varniams pastatyti materialiniai reikalavimai Varnių grožį sunaikino — sumenkino.

Vandens nutekėjimas Varniuose

Miestelyje, visų nutekančių vandenių didesnę dalį, surenka Varnelės upelis. Iš pietų-rytų miestelio dalies visi vandenys nuteka į Debesnas, o iš rytinės dalies, ir iš pelkės, kuri vienu galu remiasi į turgavietę, o kitu į Vaštakių augštumą, visi vandenys nuteka, pro Vaštakių augštumą į Nekačios upę.

Vandeninis malūnas Varniuose

Lenkų geografi ir bažnytinės istorijos dėstytojas dr. Jan Fijalek teigia, kad Varniai esą žemoje, pelkėtoje ir nesveikoje vietovėje. Man atrodo, kad su jų teigimu galima sutikti ir nesutikti.

Vietovėje klimatinės sąlygas galima pataisyti, bet galima ir pabloginti. Visa tai priklauso nuo vietos gyventojų ir ypač nuo valdančiųjų organų.

Slavų viešpatavimo laikais atsirado du vandeniniai malūnai vienas Varniuose, kitas Janapolėje. Varnių malūnas užtvenkęs Varnelės upelį, paskandino Debesnas ir pritraukė pelkėje surūgusį vandenį iki pat miestelio gyvenamų trobesių.

Atsimenu, prieš I Pasaulinį karą, Varnių miestelio gyventojai panorėjo pašalinti Varnių vandeninį malūną, motyvuodami tuo, kad Varnių miestelio ūkininkų pievos, kurios randasi Debesnose, esančios vandeniui apsemtos dėl blogų klimatinėjų sąlygų, kylančių iš apsemtų Debesnų. Tas visas reikalas atsidūrė teisme. Teismas padarė šitokią sprendimą: “šienapjūtės metu, rodos, bene tris mėnesius, malūno tvenkinys turi būti atidarytas, vandens laisvam nutekėjimui”. Į klimatinėjų sąlygų pagerinimą, teismas nekreipė dėmesio.

Janapolės malūnas, užtvenkęs Biržulio ežerą, apsemdino dar didesnius plotus. Visos žemumos ties Biržulio ež. ir Nekačios upe iki pat Gomalių virto pelkėmis — klampynėmis. Malūnam tinkamų vietovių buvo ir Varniuose ir ypač Janapolėje, kurių dėka nebūtų buvusios apsemtos žemumos, o malūnai būtų buvę pajėgesni.

Iš šių pavyzdžių matosi valdančiųjų organų tikslas, būti pavergėjo sargyboje ir jo paklusniausiais tarnais, o visa kita, tik dėl formos. Teismo sprendimas nurodo pavergėjo norą sunaikinti pavergtąją tautą, netik areštais, kalėjimais, katorgomis, trėmimais, bet ir srities užteršimu, klimatinėjų sąlygų gadinimu.

Medininkų ar Žemaičių diecezijos vyskupai, gyvendami dažniausiai ne diecezijos sostinės ribose, užsimeršę, kad tik sveikame kūne randasi sveika siela, besirūpindami savo materialinių resursų papildinimu, nekreipdami dėmesio į esamas ir būsimas klimatinės sąlygas, Varniuose pasistatė vandeninį malūną. Sąlygos tam, buvo palankiausios. Lūkstas, Debesnos ir sala Varniuose, buvo kurios ir vyskupo nuosavybė.

Kad pakėlus vandens lygį bent iki mažiausio augščio reikalingo malūnui, prisiėjo sudaryti tvenkinį. Sudarant tvenkinį sulikvidavo vieną Varnelės upelio šaką, kuri supo salą iš rytų pusės. Tad, su vandeninio malūno Varniuose atsiradimu, buvo sunaikinta sala.

Pakėlus vandens lygį ties malūnu, vanduo pakilo Lūkste ir Debesnose. Vandeniui pakilus Lūkste ir Debesnose, pietų-rytų Varnių miestelio dalis atsirado nuolatinėje ir didžioje Lūksto įtakoje.

Panaikintos salos Varnelės upelio dešinioji rąnkovė tebeegzistuoja ir dabar. Perėjimui per ją yra du lieptai. Be tilto ar liepto pereiti ar pervažiuoti per ją galima tik sausros metu ir kai pašalę, bet tik palei malūno tvenkinį.

Dabartiniai istorikai rašydami Varnių istoriją, bei jų geografija, visai nebeprisimena, arba su

nepasitikėjimu prisimena apie tai, kad pačiame Varnių miestelyje yra buvusi sala. Išvada aiški: praeitis siunčiama į kapus. Tik kun. A. Kašarauskas (Kosarzewski) drąsiai tvirtina, kad Varniuose buvo sala (Tauta ir Žodis kn. I-105).

Varnelės upelis

Varnelės upelis gavęs pradžią Lūksto ežere, teka per Debesnas, į kurias savo šiauriniu galu remiasi Lūksto ežeras. Pasiekęs vieškelį Varniai — Tverai, Varnių priemestėje, išeina iš Debesnų pelkyno lygumos. Toliau, savo didžiuoju vingiu supa miestelį iš vakarų pusės. Aplenkęs buvusią salą, ant kurios stovi katedra (buvusioji), jau miestelio ribose padaro staigų posūkį kairėn ir daro mažąjį vingį. Apsukęs augštumą, ant kurios stovi kunigų seminarijos mūrai ir vysk. M. Valančiaus namas, ties keliu Varniai — Kujainiai, vėl padaręs staigų posūkį šiaurės link, o toliau dar ir rytų link, nuteka į Biržulio ežerą.

Upelis, prasiveržęs ties malūnu, turi vandens kritimą nuo 2,5 iki 3 metrų.

Virvyčios augštupio žemėtvarka ir melioracija

Po I Pasaulinio karo Varniuose vandeninis malūnas sudegė. Žydas malūnininkas išsidangino iš Varnių. 1926 m. įsisteigė Lietuvos atskira bažnytinė provincija ir joje kelios naujos vyskupijos. Telšių vyskupystei įsisteigus Telšiuose, visus žemės plotus, Varniuose ir Varnių valsčiuje, kurie buvo Žemaičių diecezijos vyskupo, ar vyskupijos, nuosavybė, Žemės Ūkio ministerija perėmė savo valdžion. Telšių vyskupui, gal ir kitiems, išdavė pakaitalą ties Telšiais, gal ir kitur.

Žemės Ūkio Ministerija perimtuosius ūkius pardavė. Palūkstės dvaro centrą nupirko buvęs nuomininkas Bichnevičius, ūkį Vaštakių augštumoje nupirko, taip pat, buvęs nuomininkas. Šerpaičiuose atsirado Purtokas, anksčiau valdęs Gomalių dvarą. Varniuose, vandeninio malūno malūnvietės savininku, atsidūrė, jaunystėje buvęs Gečas, vėliau Gečerovas, o jau po I Pasaulinio karo vėl tapęs Geču, gabumo, apsukrumo ir sumanumo ypatybių žmogus.

Apytikriai, tais pat laikais, buvo tyrinėjama Lūksto ir Biržulio baseinų pelkynai, bendrai pasakius, buvo vykdomi Virvyčios augštupio baseino hidrografiniai darbai.

Biržulio melioracijos darbai buvo pradėti 1930 m. Apie tą patį metų Varniuose buvo atstatytas vandeninis malūnas. Melioraciniai darbai buvo numatyti įvykdyti, ne vien tik Biržulio ežero, bet ir Lūksto baseino pelkėse.

Pirmą negu pradėti vykdyti Lūksto ežero ba-

→ → → → → → → → → →

Schema Nr. 1, pagal žemėlapi — Uebersichtskarte von Mitteleuropa 1:300000 R56 Tilsit
Uebersichtskarte von Mitteleuropa 1:300000 S56 Schaulen

seino pelkių meliorecinius darbus, pirmoje eilėje turėjo būti nuverstas Gečo vandeninis malūnas Varniuose. Tad, kyla klausimas, kas leido atstatyti malūną ir kodėl nebuvo protestuota ir nebuvo užkirstas kelias malūno atstatymui.

1934 m. pakartotinai pravalius Virvyčios upę ir Biržulio ežero liūnus prie Virvyčios ištako, kanalizavo ir Varnelės upelį, nuo Biržulio ežero iki pat Varnių miestelio.

Lūksto ežero baseino pelkynų melioracija liko atidėta neribotam laikui. Mat, tuo laiku, ten jau buvo sunkiai nugalima kliūtis, Gečo vandeninis malūnas Varniuose. Melioraciją vykdžiusieji Biržulio ežero baseine, išvyko kitur panašiams darbams.

Varnių miesto užuomazga

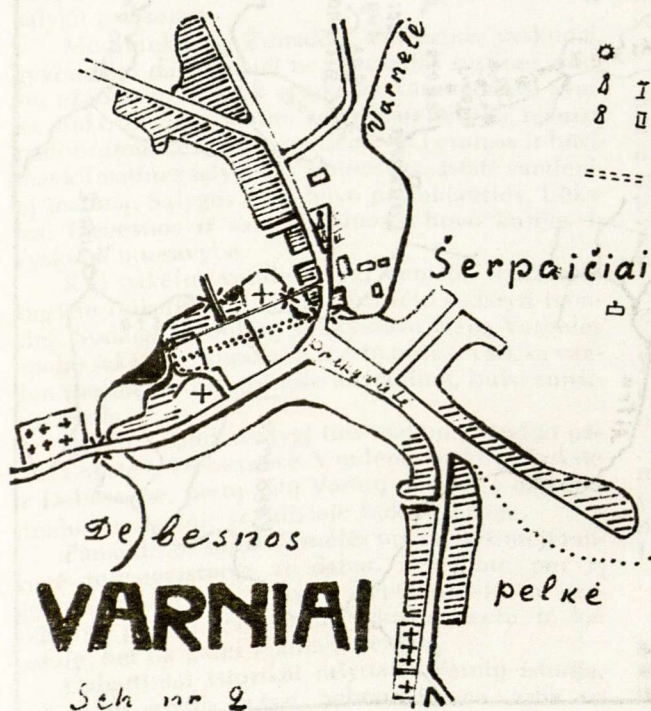
Dr. A. Salio teigimu, kronikose Medininkų sritis jau minima 1314 m., o 1329 m. jau sakoma, kad Ordeno Didžiojo magistro Vernerio vadovaujami, kryžiuočiai ir čekai užėmė ir sugriovė Medewagiln — Medininkų pilį (žr.: Tauta ir Žodis, 6kn.-223; Medviagalis, LE t. XVIII-108). Ir tik 1370 m. kronikose Varnių vietovė paminėta Kuldingos komturo karo žygio aprašyme. Todėl, sekant chronologiją ir Vaclovo Biržiškos "Kryžiuočių keliai į Lietuvą ir Žemaičius XIV amž." kronikų tyrinėjimuose surasta du lygiagretūs, ar panašūs vietovardžiai vienai ir tai pačiai vietovei pavadinti, būtent, Varniai ir Varnelės tiltas, kuris galėjo būti tik aplinkinių ūkininkų vietinio susisie-

kimo reikalams naudojamas. Vysk. M. Valančiaus teigimu, "senovėje žemaičiai gyveno ne sodomis, bet vienkiemiais (viensėdžiais) miškuose" ir kad, "iki Vytauto laikų, senovės rašytojų pasisakymu, Žemaičiuose nebuvo miestelių, tas kunigaikštis pirmasis išstatė jų dvylika, kaip tai Varnius, Viduklę, Kaltinėnus, Raseinius, Ariogalą ir t.t.". Einant kronikininkų pasisakymais, kronikose vietovardžių, lygiagretumo, ar tapatumo tai pačiai vietovei ir istorikų aprašymais, yra pagrindo manyti, kad ten, kur dabar yra Varniai, XIV ir XV amžių sąvartoje buvo tik tiltas per Varnelės upelį. Jis buvo Varnių vietovėje. Varnių vietovės keletas ūkininkų gyveno miške atskirais ūkiais, ten, kur dabar randasi Varnių priemiesčiai, Šerpaičiai ir Vaštakės (Vytauto laikais Vaštakės buvo Varnių vietovės ribose).

1413 m. Vytautas ir Jogaila, atvykę į Žemaičius, apkrikštydinę žemaičių būrius, įkūrė ir parapiją, kurios centru paskyrė Varnius. Parapiniame centre paliko ir dvasiškių (kunigų). 1416 m. buvo pastatyta medinė bažnyčia šv. Aleksandro vardu, kuri 1417 m. buvo pašventinta ir joje buvo pašventintas pirmasis Medininkų diecezijos vyskupas.

Vysk. M. Valančiaus ir dr. A. Salio teigimais, Vytautas parinko Varnius tinkama vieta miestui įkurti. Tokiu būdu, Varnių vietovėje, Varnių miesto įkūrimo data laikytina 1413 metais.

Kelių tinklo kryžkelės ir Varnelės upelio tilto įtakoje, įvyko Varnių išsidėstymas. Laiko būvyje Varniai augo — plėtėsi, nyko ir vėl augo ir t.t.,

○ Vandeninis malūnas (Gečo).

△ I Vysk. M. Valančiaus paminklas jo vardo darželyje.

△ II Paminklas žuvusiems už Lietuvos nepriklausomybę, vysk. M. Valančiaus vardo darželyje.

----- Varnelės upelio sulikviduoti rankovė.

Sudegusioji mstl. dalis neužbraižyta brūkšneliais. Nesudegusioji mstl. dalis užpildyta brūkšneliais, ar atskirais pastatais.

iki pat II Pasaulinio karo pradžios (1939 m.), (žr.: Varnių istoriją).

Tolimesnę Varnių mst. istoriją gana vykusiai aprašė A.B. (LE t. XXXIII-156) ir R. Krs., tik iš jo istorinių samprotavimų išmetant viską, kur Varniams kergiama Medininkų vardas (LE t. XXXIII-157-160).

II Pasaulinio karo metu (1941 m.) visas Varnių mst. centras sudegė (žr.: sch. nr. 2).

Varniai Medininkų diecezijos sostinė

Medininkų straipsnio autorius R. Krs. tvirtina, kad "randama Lvovo arkiv. Jono ir Vilniaus vysk. Petro Konstancos bžn. susirinkimo atstovų, atsiųstų sutvarkyti žemaičių krikšto reikalų ir įsteigti vyskupiją rašte, kur sakoma, kad pats Vytautas, atvykęs į M. apskritį, vietą, vadinamą Varniais (Worni), paskyrė naujos vyskupijos centru, duodamas jam M. vardą¹. Šiuo pačiu klausimu A.S. teigia, kad "1417 Medininkų vyskupijos įsteigimo akte aiškiai pasakyta, kad pats Vytautas, parinkęs Varnius tinkama vieta miestui įkurti, jiems davė Medininkų vardą (locum dictum Worni in districtu Mednicessi pro civitate satis aptum assignavit, nomen Medniky eidem imponendo"²). Dluogošas tvirtina, kad Medininkų apskrities vietovė buvo parinkta vyskupui sostine ir pati vyskupija tapo pavadinta *Medininkų diecezija* (LE t. xviii-93). Logiškai galvojant, ir tikrai taip yra, kad krikštyjama ne tas žilagalvis, kuris vieną kartą jau krikštytas, bet, tas, kuris yra "naujagimis". Dluogošo tvirtinimas logiškas, teisingas ir istoriškas.

Beiškylaudami istorijos, geografijos ir administracijos srityse gausime sekančius davinius: 1936 m. Kaune išėjusioji A. Šapokos redaguotoji Lietuvos Istorija, kuriai išleisti, buvo naudotasi visais istoriniais šaltiniais, buvusiais netik Lietuvos teritorijoje, bet ir už ribų, yra pasakyta aiškiai — nedviprasmiškai, kad "Vyskupystės centru buvo

padaryti Varniai. Vyskupystė buvo vadinama *Žemaičių*, arba *Medininkų*, nes Varniai buvo *Medininkais* vadinamoje *Žemaičių srityje*"³. Dr. V. Daugirdaitė — Sruogienė Lietuvos Istorijoje pasisakė "Jis (suprantama Vytautas, V.P.) pats parinko vietą vyskupo rezidencijai — *Varnius*, tuomet *Medininkais* vadinamus (Varniai buvo vadinami Medininkais tik liaudyje, bet nei istorijoje, nei geografijoje ir nei valdžios įstaigose, V.P.) (*Varniai* buvo *Medininkų srityje*"⁴). A.S. teigia, kad "*Varnių vietovė* kronikos jau minima 1370 Kuldingos komturo karo žygio aprašyme"⁵.

Z. Gloger tvirtina, kad 1413 m. Vytautas ir Jogaila atvykę į Žemaičius, *Medininkuose* sunaikino senojo kulto šventyklą ir neužilgo šioje stambeldiškoje srityje pastatydino parapinę bažnyčią šv. Aleksandro, Evancjušo ir Teodulo kankinių vardu. Toliau pasisako, kad 1417 m. į Medininkus atvyko Lvovo vysk. Jonas ir Vilniaus vysk. Petras ir ten pašventino mažą katedros bažnyčią ir pirmąjį vyskupą⁶.

Z. Gloger savo teigimais operuoja, ne koki nors mažu objektu (kaimas, miestelis), bet stambiu (valsčius, sritis, apskritis, kraštas). Ir visiškai suprantama, *Medviagalis*, kuris vokiečių kroniko-se minimas kaip *Medewagiln*, *Medewage*, *Medwaglen*, o prancūzų rašytojas, poetas ir kompozitorius Guillaume de Machaut, kuris vardina jį *Medovagle*, *Medoagle*⁷), su savo senojo kulto šventykla yra 13 km atstume nuo Varnių, kur buvo pastatyta naujojo kulto (krikščionių apeigų) šventovė (bažnyčia⁸). Tą bažnyčią jis laiko parapine, bet nepasako, kokį vardą gavo toji parapija, kurioje ji buvo pastatyta. Logikos, istorijos ir geografijos dėsniais vadovaujantis, galima tvirtinti, kad ji gavo *Medininkų* vardą su parapiniu centru *Varniuose*. Tuo laiku ji buvo vienintelė visoje *Medininkų* srityje.

(Bus daugiau)

Naujųjų Metų proga, siunčiame visiems L. K. Kūrėjų-Savanorių Sąjungos nariams ir jų šeimoms nuoširdų pasveikinimą ir linkime geros sveikatos, sekmės ir asmeninės laimės, o mūsų pavergtoje tėvynėje esantiems broliams ir sesutėms linkime kuogreičiausiai susilaukti laisvės dieny.

Per šiuos metus, nemažas skaičius mūsų brolių-savanorių apleido mūsų gretas, ir iškeliavo amžinybėn, būtent:

1. V. Liubartas, mirė 21.II.1972 m. Čikagos Skyriaus narys.

2. A. Šipelis, mirė 4.V.1972 m. Čikagos Skyriaus narys.

3. J. Rapšys, plk. mirė 24.VII.1972 m. Čikagos Skyriaus narys.

4. K. Gudaitis, MD. ltn., mirė 25.IX.1972 Čikagos Skyriaus narys.

5. P. Martinkus, mirė II.VIII.72. Bostono Skyriaus narys.

6. M. Asevičius, majoras, 7.IX.72. Toronto Skyriaus narys.

Jų palaikai palaidoti šio kontinento kapuose. Mirusiųjų šeimų nariams ir jų artimiesiems Centro Valdyba reiškia nuoširdžią užuojautą.

Ką lems ateinantieji metai mes nežinome, bet kol esame gyvi, būkime nepalaužiamai ištvermingi ir visu veržlumu kovokime už mūsų tėvynę išlaisvinimą iš baisiosios maskoliškų kanibalų vergijos.

L.K. Kūrėjų-Savanorių Sąjungos
Centro Valdyba.

J. Švedas, J. Tamulis, A. Urbonas,
L. Balzaras, A. Juodka

EMILIJA PLATERYTĖ KOVOSE DĖL LIETUVOS LAISVĖS

PETRAS MATEKŪNAS

19tas šimtmetis pasižymėjo ne tik karais, bet ir sukilimais, kurie vyko tiek Vakarų valstybėse, tiek ir pačioje Rusijoje ir jos pavergtose tautose, bandant pakeisti valstybines santvarkas, o pavergtose tautose, norint atsikratyti caro priešpaudos. Tokio pobūdžio sukilimų įvyko Zarasų apskr., bei kitose Lietuvos vietose. Jose dalyvavo ne tik dvarininkai, bet ir valstiečiai, kurie tikėjosi baudžios panaikinimo ar kokių nors reformų. Nors sukilimai buvo numalšinti, bet laisvės troškimas valstiečių širdyse neužgeso, o atvirščiai — padidėjo, ir jie kovojo iki Lietuvos nepriklausomybės atstatymo. Viena iš ryškiausių 1831 m. sukilimo organizatorių ir dalyvių, Zarasų apskrityje, buvo grafitė Emilija Platerytė, kilusi iš Plater — Zibergų giminės šakos. Praeitais metais, gruodžio mėn. 23 d., suėjo 14 m. nuo jos mirties.

Emilija Platerytė buvo lietuviškai-lenkiškos kultūros lietuvaitė, gimusi 1806 m., lapkričio 13 d., Vilniuje. Jos tėvas, grafas Ksaveras Broel-Plateris, buvo kilęs iš Antazavės, o motina, Ona von Mohl — iš Livonijos, dabartinės Latgalos, kuri nuo Zigmanto laikų priklausė Lietuvai. Jos motina buvo labai švelnaus būdo ir gerai išauklėta, o tėvas — Napoleono armijos pulkininkas ir didelis baudžios panaikinimo šalininkas. 1915 m. Emilija su motina apsigyveno pas savo gimines Linksnos dvare, nes jos tėvai tarpusavyje nesugyveno. Ji tą įvykį labai išgyveno ir nepaprastai atjautė savo motiną.

Emilija Platerytė Linksnos dvare išgyveno penkiolika metų. Ji nemėgo trukšmingo gyvenimo. Mėgo jodinėti ir važinėti po apylinkes, ypatingai prie Dauguvos krantų, kur į Dauguvą įteka Linksnos upelis, nes toje vietoje gamta buvo nepaprastai graži.

Bejodinėdama po apylinkes, Emilija Platerytė, būdama švelnaus būdo ir paprasta, įsigijo daug simpatijos, ypatingai liaudies tarpe, kurią ji buvo pamilusi. Jos tarpe ji rinko liaudies dainas, lankydavo ligonius ir jiems, kiek galėdama, padėdavo.

Ji, taip pat, įdomavosi ir istorija, ypatingai Lietuvos. Pavergtos tautos, kaip ji galvojo, anksčiau ar vėliau, turės atgauti savo laisvę ir nepriklausomybę. Jai visą laiką, kaip pavyzdys, prieš akis stovėjo prancūzų Joana d'Arc, kuri išgelbėjo savo tėvynę nuo anglų invazijos ir — graikė patriotė

Babina, kuri savo lėšomis apginklavo tris graikų laivus ir pati jiems vadovavo, pasižymėdama 1825 m. kovose su turkų kariuomene, atvežta iš Egipto, kai Graikijoje vyko sukilimas. Babinos paveikslą, kuri vėliau buvo savo tautos išdavikų išduota ir nužudyta, ji laikė pakabintą savo kambaryje greta Joanos d'Arc, Koščiuskos ir Poniatovskio portretų.

1829 m. Emilija Platerytė, kartu su motina, aplankė Varšuvą ir Krokuvą. Ypatingai ji susižavėjo Varšuva, kurią valdė caro vietininkas kunigaikštis Konstantinas. Varšuvoje ir Krokuvoje jos apžiūrėjo karalių karstus ir įdomesnius pastatus, bei vietas. Tačiau, ji labai apsigyveno su rusų okupacija. Susirgus motinai, sugrįžta į Linksnos dvarą. Po ilgos ir sunkios ligos, 1830 m., miršta jos motina. Jos mirtį ji skaudžiai išgyveno. Po motinos mirties ji apsigyveno Vilniuje pas tėvą, bet sugyventi su juo negalėjo ir vėl sugrįžo į Linksnos dvarą, pas tetą. Dabar visai nutrūksta jos ryšiai su tėvu ir toliau ji savo gyvenimą paaukoja tėvynės reikalams.

Tuo metu, kai ji gyveno Linksnos dvare, vietoje Europoje reiškėsi romantizmo dvasia, kuri nepalankė ir Vilniaus universiteto studentų, o ypač prof. Lelėvelio įtakoje esančių. Toji dvasia nepalankė ir E. Platerytės. Jos patriotinis ir priešrusiškas nusistatymas augo kas dieną, o ypatingai padidėjo, kai rusų senatorius Novosilcevas pradėjo persekioti Lietuvos jaunimą, paliesdamas net jos pusbrolių, penktos klasės mokinį, Mykolą Platerį, kuris klasės lentoje užrašė prieš rusų valdžią nukreiptą sakinį. Už tai jis buvo suimtas ir

nuteistas tarnauti rusų kariuomenėje eiliniu kareiviu. Tai buvo anais laikais viena iš negarbingiausių bausmių. Ir, kai Beigijoje kilo sukilimas prieš olandus, o Prancūzijoje revoliucija, tai ji nutraukė gydymą netoli Liepojos prie jūros, kur buvo išvykusi gydytojų patarta, sugrįžo į Linksnos dvarą ir pradėjo ruoštis sukilimui, nes buvo įsitikinusi, kad Lietuvoje ir Lenkijoje gali greitai kilti laisvės kovos. Dabar ji dažniau, negu pirma, aplankydavo savo gimines Didžiadvarėje, netoli Dusetų miestelio. Čia ji savo pusbroliui Cezariui Plateriui, su kuriuo ji buvo labai susidraugavusi, išdėstė savo planą, kaip išlaisvinti savą kraštą iš rusų okupacijos. Cezaris Plateris su jos planu sutiko ir jiedu nutarė jį įvykdyti.

Sukilimas, kaip jos buvo numatytas, Lenkijoje prasidėjo 1830 m. lapkričio mėn. 29 d., tačiau, be tinkamo pasirengimo, nes lenkų sukilimo vadas Chlopickis manė, kad prie atviro karo neprieisų ir rusai padarysų tam tikrų nuolaidų. Bet rusai, sumobilizavę apie 250,000 vyrų, nenusileido.

Sukilimo dvasia greitai persimetė ir į Lietuvą. Emilija Platerytė jau buvo pilnai pasirengusi ir pradėjo savo svajones realiai vykdyti, ypatingai tarpė valstiečių, kurie ją gerbė ir mylėjo kaip artimą žmogų. Jos svarbiausias tikslas buvo įtraukti valstiečius į laisvės kovą ir, padedant lenkų kariuomenei, kuri atvyks iš Lenkijos, išvaryti rusus iš Lietuvos. Pritarimo ji susilaukė tiek iš dvarininkų, tiek ir iš valstiečių, nes jos santykiai su visais buvo geri.

Lenkų sukilimo vadas Chlopickis taip pat norėjo, kad Lietuvoje įvyktų sukilimas, nes sutrukdytų rusų kariuomenės aprūpinimą. Muravskiui jis rašė:

— Lietuva buvo ir yra mūsų nepriklausomybės mįslė. Lenkų kariuomenė, įžengdama į Lietuvą, galėtų smarkiai padidėti Lietuvišku korpu. Čia, deklaruodami baudžiamos panaikinimą, laimėjime didelį moralinį ir materialinį pastiprinimą iš žemdirbių pusės.

Emilijai Platerytei suorganizuoti Dusetų apylinkėje sukilėlių būrį sekėsi. Prieš pradėdama kovą su rusais, ji nuvažiavo į Vilnių pasitarti su sukilėlių komitetu. Tačiau, komiteto nariai, ypatingai kariniais reikalais, su ja kalbėtis griežtai atsisakė. Negavusi pritarimo, ji pradėjo veikti, padedant C. Plateriui ir kitiems, visai savarankiškai. Pirmas jos tikslas buvo užimti Daugpilį ir toliau plėsti sukilimą Livonijoje ir Gudijoje. Kad lengviau įvykdytų šį planą, ji nuvyko į Daugpilį ir susitarė — ten su karo mokyklos kariūnais, kurių tarpe buvo ir lietuvių, dėl Daugpilio tvirtovės paėmimo. Po trumpo pasitarimo ir iškilmingos priesaikos, kariūnai ją pakėlė į riterius, prijuosdami jai kardą ir įduodami į rankas pistoletą.

Sukilimą ji pradėjo 1831 m. kovo mėn. 29 d. Tą dieną ji atėjo į Dusetų miestelį. Ją lydėjo Cezaris Plateris, trys moterys ir keli vyrai. Ji buvo

apsirengusi kariška uniforma, turėjo trumpus plaukus, kuriuos nukirpo, kai sužinojo, kad Žemaitijoje prasidėjo sukilimas, ir buvo apsiginklavusi. Jie visi, Dusetų parapijos bažnyčioje, pasibaigus pamaldoms, įsimaišė į minią, kuri buvo išėjusi iš bažnyčios. Kai ji prabilo į minią, visi ją atpažino ir sveikino:

— Tegyvuoja mūsų grafitė Emilija! . .

Emilija Platerytė savo kalboje, kurią pasakė lenkų ir lietuvių kalbomis, kvietė bajorus ir valstiečius įsijungti į ginkluotą sukilimą prieš rusus okupantus. Po kelių valandų buvo sudarytas pirmas sukilėlių būrys, apsiginklavę medžiokliniais šautuvais, kardais ir dalgiais, kurie bažnyčioje buvo palaiminti.

Emilija Platerytė, galutinai susiorganizavus jos daliniui, kuris susidarė iš 360 raitelių ir 300 pėstininkų, daugiausiai apsiginklavusių dalgiais, pasiryžo, kaip jos buvo numatyta, padedant karo mokyklos kariūnams, užimti Daugpilio tvirtovę. Prieš žygiuodami į Daugpilį, jos dalinio sukilėliai dar paėmė iš Daugailių pašto stoties apie 60 valdiškų arklių. Nors rusai jos pradėtą sukilimą stengėsi numalšinti, bet jiems nepavyko. Jų karių kuopa, atsiųsta iš Utenos, sukilėlių, vadovaujant Emilijai Platerytei, buvo sumušta ir turėjo pasitraukti.

1831 m. balandžio mėn. 2 d. Emilija Platerytė su savo daliniu žygiavo į Zarasų miestą. Jos būrys sustojo kelioms minutėms pailsėti prie Zarasų ežero, kur nepriklausomybės metais jos vardu buvo pavadinta gatvelė. Įrašiusi į miesto knygą sukilimo aktą, ji išžygiavo su savo daliniu į Daugpilį. Pakelyje dalinį pasitiko iš Daugpilio, tvirtovės komandanto atsiųstos, dvi rusų kuopos, kurios irgi buvo sumuštos ir išsklaidytos traukėsi Daugpilio link. Tačiau visai netoli Daugpilio jiems kelią pastojų pėstininkų batalionas su dviem patrankomis. Įvyko aršios kautynės. Sukilėliai, apšaudomi patrankų, atsilaukyti negalėjo ir išsisklaidė. Kurie išliko po šio mūšio gyvi, aplinkiniai keliais, per miškus ir kaimus, vėl sugrįžo į Zarasų apskr. Kariūnai, kurie turėjo ateiti jiems į pagelbą, dar prieš sukilimą buvo įtarti, nuginkluoti ir griežtoje apsaugoje išvežti į Dybico kariuomenę.

Nors Emilijai Platerytei nepasisekė paimti Daugpilio tvirtovę, bet ji vilties nenustojė ir toliau dalyvavo sukilime, visur karštai sutinkama ir remiama. Balandžio mėn. 19 d., su savo būriu ji dalyvavo kautynėse netoli Utenos, kur kovėsi su generolo Sirmano daliniu, kuris po smarkių kautynių buvo priverstas trauktis Anykščių kryptimi. Sukilėliai besitraukiančius rusus persekiojo ir netoli Anykščių dar suėjo į sąlytį. Tačiau, rusai sukilėlių puolimą atlaikė ir, persikėlę per Šventąją, nužygiavo į Žemaitiją.

Po šių kautynių sukilėlių vadai nutarė sukilimą, sugrįžus į savo senas vietas, plėsti toliau. Emilija Platerytė, perdavusi savo būrį Cezariui

Plateriui, kartu su savo kovos drauge Prušinskaite nuvyko į Smilgius, kur buvo apsistoję, vadovaujami grafo Karolio Zaluskio, panevėziečių ir Medarto Konco, ukmergiečių sukilėlių būriai. Jos atvykimas pakėlė Zaluskio sukilėlių nuotaiką ir viltį laimėti kovą, kurią daug kas iš sukilėlių, nepasisekus prie Vilniaus buvo praradę. Ji norėjo Zaluskio būryje eiti adjutanto pareigas. Bet Zaluskis priimti jos nenorėjo ir patarė jai grįžti į namus. Nors Zaluskis jai nušvietė visus pavojus, kurie gali ištikti karo lauke, bet ji nuo savo tikslo neatsisakė. Ukmergiečių sukilėlių tarpe ji tuojuos surado savo giminių ir pažįstamų, kurie ją su džiaugsmu priėmė į tą sukilėlių būrį.

Rusų karo vadovybė norėjo kuo greičiau likviduoti sukilimą Lietuvoje, nes dar labiau jam išplitus, galėjo kilti pavojus rusų kariuomenei, esančiai Lenkijoje. Į Lietuvą buvo pasiųstos didelės rusų kariuomenės jėgos, vadovaujamos generolų Sulino, Malinovskio ir Offenbergo. Grafo Zaluskio ir M. Koncės sukilėlių būriai iš Smilgių traukėsi į Šeduvą, sustodami ties Prištobėnais, pakelyje tarp Šeduvos ir Baisogalos, norėdami ten pailsėti, tačiau rusų kariuomenės daliniai pradėjo juos supti, norėdami sunaikinti. Tik gavę paramos iš Kazakauskio jie privertė rusus nuo tų planų atsakyti.

Emilija Platerytė per visą kovos metą parodė didelę drąsą ir ryžtą. Jos dalinys buvo visai išblaškytas. Prie jos pasiliko tik trys sukilėliai, o kiti buvo dingę ar, patekę į rusų nelaisvę, ar nužudyti. Po įvairių žygių ir kovų ji buvo taip išvargusi, kad pakelyje nukrito nuo arklio ir būtų patekusi į rusų rankas, kurie besitraukiančius sukilėlius vijosi. Ją išgelbėjo Mykolas Petkevičius ir kiti sukilėliai.

Gegužės mėn. 17 d. Ukmergės dalinys, kuriame buvo ir Emilija Platerytė, įžengė į Ukmergę, išvairdami iš jos generolo Verzulino kariuomenės dalinį. Miesto gyventojai juos sutiko su dideliu džiaugsmu. Ukmergėje ji susitiko su savo drauge Marija Rašanavičiūte, kilusia iš Livonijos.

Nors Emilija Platerytė jautė didelį nuovargį ir nusilpimą, bet sukilėlių nepaliko. Kai jos pažįstami patarė jai susirūpinti savo sveikata ir mesti partizaninę kovą, tai ji su savo drauge M. Rašanavičiūte, nenorėdama daugiau klausyti jų patarimų, perėjo į Konstantinovo Parčevskio pulką, kur kaip ir Ukmergės sukilėlių dalinyje ji vadovavo vienam sukilėlių būriui. Kai į Lietuvą iš Lenkijos atvyko generolas Chlopovskis su savo dalimi, kurioje buvo virš 800 karių, tuojuos nuvyko pas gen. Chlopovskį ir paprašė, kad ją priimtų į savo dalį. Generolas ją priėmė ir paskyrė 25-to pulko pirmojo bataliono garbės vadu, pakeldamas ją į kapitono laipsnį. (25-tame pulke, kurį gen. Chlopovskis sudarė iš sukilėlių, buvo du pėst. batalionai ir trys eskadronai raitelių.). Tuomet jai tebuvo vos tik 24 metai amžiaus. Ignas Domeika,

25-tojo pulko vado Masevičiaus adjutantas, apie ją taip rašė:

— *Buvo ji nedidelio ūgio, išbalusi, nepasižyminti dideliu grožiu, tačiau, visa jos figūra įkvėpė daug simpatijos ir nepaprasto prielankumo; jos akys buvo mėlynos; buvo labai išsilavinusi, kalbėjo nedaug, buvo labai rimta, jos žvilgsnis įkvėpė jai didelę pagarbą ir išskyrė ją iš visų kitų Lietuvos aristokratų atstovų. Buvo apsirengusi pilku apsiaustu, kuris jai krito iki kelių; Kaktą puošė brangių akmenų karoliai, kurie ją darė labai žavinčią; dėvėjo vyriška kepure, plaukai buvo trumpi, batai labai platūs; liemenį puošė trumpas kardas, ir nešiojo nedidelį šautuvą; jos pentinai buvo iš gryno sidabro; buvo labai kukli, neturėjo jokių pretenzijų; puikiai ir didingai valdė savo žirgą; visuomet buvo su savo palydove M. Rašanavičiūte, kuri buvo labai graži, pilna gyvenimo...*

Emilija Platerytė gen. Chlopovskiui labai patiko, nes ji, kaip toliau rašo Ignas Demeika, buvo to "verta dėl savo labai didelio išsiauklėjimo".

Į Lietuvą su savo divizija atvyko gen. Gelgudas, kilęs iš žemaičių bajorų. Kaip turįs aukštesnį karinį laipsnį, jis perėmė karinę vadovybę Lietuvoje. Jo žinioje buvo apie 20,000 karių. Svarbiausias jo tikslas buvo užimti Vilnių. Vilniaus užėmimo kovose Emilija Platerytė nedalyvavo. Ji su savo daliniu buvo pasiūsta į Kauną, kurį buvo užėmusi lenkų kariuomenė, vadovaujama Karnickio. Kaune, jos garbei, Kovalskienės namuose buvo surengtos vaišės. Kaune neilgai jai teko išbūti, nes rusai su žymiai didesnėmis jėgomis pradėjo pulti, norėdami atsiimti Kauną. Jai teko su savo daliniu atlaikyti didelį rusų puolimą dešiniajame sparne, kuris taktiniu atžvilgiu buvęs pats blogiausias. Per kautynes ji vos tik nepateko į rusų rankas. Ją išgelbėjo vienas karininkas, atidavęs jai savo arklį.

Pralaimėjusi kovas dėl Vilniaus ir Kauno, lenkų kariuomenė, persekiojama rusų, traukėsi Raseinių link. Sukilėlių praretintos eilės buvo papildomos naujai įstojančiais.

Generolas Gelgudas, pasitaręs su gen. Chlopovskiui ir kitais generolais, nutarė užimti Šiaulius. Prieš vykdant tą operaciją, jis pasiuntė ta kryptimi gurguolę. Ją apsaugoti buvo pavesta 25-tajam pulkui, kurio 1-mos kuopos vadas buvo Emilija Platerytė. Pakelyje gurguolė buvo rusų staigiai užpulta. Per šias kautynes Emilija Platerytė parodė didelę drąsą ir sumanumą. Po kautynių 25-tas pulkas, netekęs dalies gurguolės, pasitraukė Kuršėnų link. Tai buvo paskutinės kautynės, kuriose Emilija Platerytė dalyvavo. Po įvairių pralaimėjimų Karo Taryba nutarė sukilimą baigti ir, būriai pasidalinę į tris grupes, traukėsi prie Rytprūsių sienos.

Generolas Gelgudas, perdavęs vyriausią vadovybę gen. Rolandui, su savo kariuomenės dalimi pasitraukė į Kuršą, o gen. Chlopovskis, prie kurio prisijungė Emilija Platerytė su 1-ma kuopa —

į Prūsijos pasienį. Kai gen. Chlopovskis pasakė, kad reikės pereiti per sieną į Prūsiją ir atiduoti ginklus vokiečių kariuomenei, sukilėlių tarpe kilo didelis pasipiktinimas. Ypatingai jaudinosi Emilija Platerytė. Kai gen. Chlopovskis jos užklausęs, kur ji mano bėgti, ironiškai atsakiusi: — Laimingos kelionės. Keliuokite sau, jei norite. Aš, kol gyva būsiu, kovosiu už tėvynę. Geriau pralaimėsiu mirti, negu baigti laisvės kovą su tokiu nužeminimu.

Emilija Platerytė su savo drauge Marija Rašanavičiūtė, pusbroliu Cezariu ir kitais, atsisveikinusi su Ignu Domeika, kuris ją laikė didele lietuviu patriote, miškais ėjo į pietus, kur dar tikėjosi susitikti sukilėlių būrį ir prie jo prisijungti. Jie ėjo per miškus ir pelkes, kad nepatektų į rusų rankas. Maitinosi džiovinta duona ir miegojo miškuose. Emilija Platerytė kelionėje taip išvargo, kad net apalpo ir ilgai išbuvo be sąmonės. Cezaris Plateris ir jos artimi draugai nunešė ją į Justinavos kaimą, kuris priklausė Albavičių dvarui esančiame Seinų apskr., Kapčiamiesčio parapijoje. Atgavusi sąmonę ji paprašė, kad ją paliktų, nes jos gyvenimas baigiasi, o Cezariui Plateriui ir kitiems likimo draugams liepė eiti ir toliau dirbti dėl tėvynės. Iš Justinavos kaimo Cezaris Plateris ją perkėlė į Albavičių dvarą, kur dvarininkai Albavičiai nepaprastai ją rūpinosi. Prie jos paliko tik M. Rašanavičiūtė. Cezaris Plateris ir kiti išvyko į Lenkiją, o iš ten, sukilimui pasibaigus, į Prancūziją.

Emilija Platerytė, būdama geroje priežiūroje, pradėjo sveikti. Kad ją kas neįtartų, ji pasivadino Korvinskaitės slapyvardžiu. Tačiau, sužinojusi, kad Varšuva kapituliuo ir gen. Rybinskis su kariuomene perėjo į Prūsiją, ji nepaprastai išgyveno ir jos liga atkrito, nes dingo paskutinė viltis išlaisvinti tėvynę. 1831 m. gruodžio mėn. 23 d., kūčių išvakarėse, Emilija Platerytė mirė. Ji buvo palaidota Kapčiamiestyje, netoli Veisiejų. Jos atminimui buvo pastatytas granito paminklas, kuriame buvo iškalta jos vardas, pavardė, gimimo ir mirimo datos.

Emilija Platerytė savo drąsiais žygiais primina mums prancūzų karžygę Joaną D'Arc. Svarbiausias jos gyvenimo tikslas buvo išvyti rusus iš Lietuvos, kaip Joanos D'Arc — anglus iš Prancūzijos. Jos garbei yra parašyta, net penkiomis kalbomis, eilėraščių. Adomas Mickevičius ją apdainavo poemoje "Pulkininko mirtis", Antanas Vienuolis parašė dramą "1831 metai", kur pavaizduoja jos veiklą sukilime. Zarasų mieste jos vardu pavadino gatvelę, kurioje ji su savo sukilėlių būriu, žygiuodama pro Zarasus į Daugpilį, kelioms minutėms buvo apsistojusi. Vytauto Didžiojo Muzėjaus įkūrėjas, generolas Vladas Nagius-Nagevičius, įvertindamas kilnius jos žygius, jos portretą, nupieštą dail. V. Kosčiūškos, iškabino muzėjuje greta gen. T. Kosčiūškos, gen. A. Gelgudo ir kitų žymiųjų Lietuvos sukilimo vadų portretų.

BIRUTĖ PŪKELEVIČIŪTĖ

PASKUTINIS BIRŽELIS

(Eilėraštis skirtas raudonojo teroro į Sibirą trėmimo aukoms atžymėti).

*Sudiev, paskutini tėvynės birželi, —
Buvai tu, kaip niekad — auksinis ir žalias! ..
Toli pasiliko, lyg sapnas pranyko
Geltoni, žali ir raudoni vainikai.*

*Sudievu, sudievu, žydėjimui pievų,
Kvepėjimui ievų — sudievu, sudievu!*

*Sukilėlio kelią ir knygnešio dalią
Tiktai išrinktieji pakelti tegali —
Už raidę ir žodį, už maldą ir raštą
Paliekam skausme savo gimtąjį kraštą.*

*Sudievu, sudievu, žydėjimui pievų,
Kvepėjimui ievų - sudievu, sudievu!*

*Kur ašara krinta, ten paukštė pragysta,
O kraujo lašai, kaip bijūnai pražysta.
Mus grūdino Kražiuos, Giedraičiuos, Pilėnuos,
Kad būtų lietuviai, kaip plienas, kaip plienas.*

*Sudievu, sudievu, žydėjimui pievų,
Kvepėjimui ievų — sudievu, sudievu!*

*Padvelk mums, birželi, bent vėju tėvynės;
Buvai mums, birželi, deja, paskutinis ...
Žydėkite tiems, kur gimtinė paliko,
Geltoni, žali ir raudoni vainikai.*

*Sudievu, sudievu, žydėjimui pievų,
Kvepėjimui ievų — sudievu, sudievu!*

Sis eilėraštis iš 34 atsiųstų konkurso Komistijai visais balsais buvo pripažintas pačiu geriausiu ir 1972. XI.30 autorei paskirta Lietuvos Gydytojų Korp. Fraternitas Lithuanica New Yorko Skyriaus \$500.— premija.

Ta pati gydytojų organizacija netrukus paskelbs konkursą keturiems balsams melodijai pritaikyti, kuri turėtų atitikti teksto dvasią ir nebūtų sudėtinga, kad galėtų ją išpildyti eiliniai chorai.

FRONTUOSE SU LENKAIS

(Iš kūrėjo - savanorio,
lakūno - pirmūno V. L. prisiminimų)

I

1920 metai. Kauno karo aerodromas. Karo aviacijos viršininko įsakymas: skristi į Prienus ir padarius porą ratų virš miesto išvalgyti Jiezno - Alytaus pelntą. Šiam uždaviniui atlikti skiriamas mokomasis lėktuvas Albatros B, su pilotu V.L. ir oro žvalgu L.V.

Įsakymui vykdyti tuojaus ruošiamasi. Priešo pusėn vykstant būtų gera turėti su savim kulkosvaidis. Vienok, kai mokomasis lėktuvas nėra ginkluotas, o papildomų instrukcijų negauta, pilotas su oro žvalgu sutaria paimiti su savim, be turimų revolverių, dar ir paprastą, karišką šautuvą su keliomis apkabomis šovinių.

Nors mokomo tipo lėktuvas nėra greitas, tačiau jo motoras gražiai veikia. Išskylame į 1000 metrų aukštį — apačioje jau ir Prienai, kur tą dieną vyksta turgus: žmonių ir vežimų, ypač miesto centre, begalė. Pamažu mažindami aukštį, sukame virš miesto du ratus. Panikos nesukelta; nes lėktuve aiškios tautinės spalvos. Po to, vėl išskylame ir nuo Jiezno pasileidžiame plento linija Alytaus link. Plentas apytuštis, beveik jokio judėjimo. Pasukame atgalios. Netrukus pastebime — o kas gi čia? Iš tolo matome iš miškelio išlindusį ir plentą Jiezno link jojančią, apie 30 raitelių būrį. Mūsų lėktuvui priartėjus, raiteliai staiga, galvotrūkčiais metėsi į abu plento šonus per griovius, į krūmus, į laukus... Lekia, sukasi jie lyg galvų netekę, o vienas arklys, zovada, be raitelio, pasileidęs. Gaila, mums neteko jų apšaudyti, daugiau jiems pagrasinti, bei kitaip juos daugiau pagąsdinti. Išbaimintus ir išsklaidytus palikome juos užpakalyje savęs, o patys, uždavinį atlikę, tiesiu keliu — į namus. Mūsų krūtinėse šiltas nugalėjimo jausmas ir pasididžiavimas.

Nors tada mūsų aviacija dar jaunutė buvo, tačiau jos lėktuvo virš Prienų miesto taikus pasirodymas, be abejo, bus sustiprinęs šimtų mūsų žmonių dvasią ir galėjo duoti akstino atsirasti naujiems, tada tiek reikalingiems, ryžtams. Skridimo nauda galėjo būti dviguba.

II

1920 metų rudenį vykstant Širvintų - Giedraičių kovoms, mūsų greit besiplečiančios karo

aviacijos lakūnai - pirmūnai nuolat rėmė mūsų karių frontuose, apiberdami priešą ir taikliai pataikydami Iffel, bei didesnėmis bombomis, arba jį skindami šaudymu. Kaišiadorių rajone jie ieškojo pro frontą prasiveržusios lenkų raitelių brigados, kurios vyrams jie daug baimės įvarė.

Vieną, šitokią piūties dieną, kai visi pajėgūs lėktuvai iš Kauno angarų buvo išskridę į frontą, telefonu buvo perduota žinia mūsų Karo Aviacijos štabui, jog keturi priešo lėktuvai nuo Vilniaus skrenda Kauno link. Tą dieną aerodrome dežuruojančiu buvo lakūnas V. L. Karo Aviacijos viršininko įsakymu iš angarų tuojaus buvo išvežtas į aerodromą LVG lėktuvas, anuo metu žvalgybinio bombonešio uždavinius atlikinėjęs. Vieninteliiu aerodrome tada laisvam buvusiam pilotui-instruktoriui, vokiečiui Rahn, buvo pavesta pakilti lėktuvu su oro žvalgu A.V. ir skristi geležinkelio linija Vilniaus kryptimi pasitikti atskrendančių priešo lėktuvų. Mūsų lėktuvas buvo ginkluotas tik vienu kulkosvaidžiu, vienok įsakymas buvo nedelsiant pradėtas vykdyti.

Pakilęs ir apsukęs aplink aerodromą vieną ratą, lėktuvas nusileido. Pilotas skundėsi, jog virš jo galvos esantis radiatorius prakiuręs ir skrendant karštas vanduo teškia jam į veidą — jis nieko negali matyti, be to, ir vandens negali prarasti. Mechanikai čia pat vietoje ištuštino radiatorių ir skubiai užlydino įtariamą vietą, vandenį praleidžiančias.

Pilotas vėl pakilo lėktuvu. Po vieno rato aplink aerodromą, jis, betgi, ir vėl nusileido. Jo tvirtinimu vanduo ir toliau teka iš radiatoriaus. Vėl mechanikai tikrino ir aptvarkė, po ko anas pilotas turėjo jau skubiai kilti ir skristi. Deja, jis buvo jau apsisvarstęs ir atsisakė tai daryti — jam skiridimas frontan, esą, neprivalomas. Tada buvo įsakyta pilotui V.L. perduoti aerodrome dežuravimo pareigas kitam kariui, o pačiam skristi, vokiečio vietoje ir uždavinį vykdyti. Vienam prieš keturis...

Šį kartą pakilus jokio vandens tekėjimo iš radiatoriaus nebuvo pastebėta (gal būt tokio ir anksčiau nebuvo). Priešo nesutinkant, buvo pasiektas Vievis, kur buvo pastebėtas mūsų lėktuvo apšaudymas nuo žemės. Sukant ratą aplink šio miestelio centrą oro žvalgas panorą kulkosvaidžiu pagrasinti žemėje pastebėtam priešui ir paleido žemyn kelias salves. Betgi skridome per aukštai, kad galėtume pasiekti kokių rezultatų. Įsakymo nusileidimui ir apšaudymui neturėjome, užtat, dairydami prieš lėktuvų, dabar, taipgi, jau ir iš kitos pusės (lenkų Parubankų aerodromas nebuvo jau toli), pasukome namų link. Tų keturių prieš lėktuvų taip ir neteko niekam matyti. Kaip vėliau paaiškėjo, tokiais buvo palaikyti mūsų pačių lėktuvai grįžimo iš fronto kelyje.

PASAULINĖ DIKTATŪRA

B. B.

Savotiškas supuolimas: Hitleris statė nacionalsocialistinę Vokietiją pagal iš anksto paskelbtą programą "Mein Kampf" veikale, Lėniną, gikomunistinės Rusijos imperiją, grįsdamas bolševikų partijos programa. Dar net ir po 30 metų, nacionalsocialistinei imperijai sugriuvus, Vakarų pasaulis tebekartoja "Mein Kampf" citatas, ir tartum vaikams baidyklių iškamšas kilnoja, gasdindamas, koks Hitleris buvo baisus. Tačiau, apie rusiško imperializmo programą, dar 1918 metais Lenino nustatytą ir iki šių dienų nuosekliai vykdomą, tebeinaikinant žmones ir vykdam tautų genocidą imperijos plėtos sąskaiton, atrodo nenorima net ir užsiminti. F. D. Kohleris, ilgesnį laiką buvęs JAV ambasadorium Maskvoje, parašė knygą "The Communist Objective", kurioje išryškina rusiškos imperijos tikslų siekimą tęstinumą. Įvedamoje paraštėje jis sako: "Pagrindinis tikslas, užvaldyti viso pasaulio bendruomenę, iki šių dienų planingai tebevykdomas, 1918 metais Leninas šią idėją padėjo kertinį akmenį posakiu: Mes gyvename ne vien mūsų valstybėje, bet pasaulio valstybių sistemoje ir neįmanoma, kad sovietinė Rusija galėtų egzistuoti ilgesnį laiką tarp imperialistinių valstybių, todėl išvadoje, tegali būti tik vienas nugalėtojas."

1924 m. mirus Leninui, šią idėją prapėšė Stalinas: "Leninas niekad nepramatė sovietinės Rusijos egzistencijos apsiribojus savyje; sovietinė Rusija, tai atromas taškas iš kur revoliucinis judėjimas turį pereiti į Rytus ir į Vakarus, kad padėtų darbo liaudžiai nuversti kapitalistinius režimus ir pereiti į socialistinių tautų tarpą."

1957 m. kalboje Kruščiovas anų idėjų tęsimą tik patvirtino: "...mes išlaikėme didžiąją revoliucijos dvasią ir užtikriname viso pasaulio darbo klasės draugus, kad liksime ištikimi leninizmo principams, kaip kad buvo praityje, taip bus ir ateityje — mes laikysime save avangardu, kuris neša Lenino vėliavą... su pasitikėjimu žengiant pasaulinę komunizmo pergalę."

Dešimtį metų vėliau, 50-ties metų revoliucijos minėjime (1967 m. lapkričio mėn.) Brežnėvas šią idėją išryškino dar labiau už savo pirmtakūnus: "...mes niekad neprivalom užmiršti, kad komunistų partijos misija yra paskleisti revoliuciją viso

pasaulio bendruomenėje, tikslu pakeisti kapitalistinę sistemą į socialistinę. Patyrimas parodė, kad nugalėti stipresnį priešininką — kapitalizmą, reikia gerai apgalvotos ir planuotos politikos, šalto kraujo, atkaklumo ir išvermės, taip pat gero pasirengimo kovai. Komunistai turi panaudoti prieš savo priešininką strategiją, pagrįstą mokslu, tikslia jėgų analize, kovos vietos ir priemonių parinkimu, ne vien kurioje vienoje šalyje, bet viso pasaulio arenoje... Kova dėl taikos turį būti ypatingai išryškintą — per taiką turi būti izoliuotos ginkluotos ir agresyvios priešininkų jėgos kapitalistinėse tvirtovėse. Taikos šūkiu, turi būti nukreipta viešoji opinija prieš kapitalistinius militaristus, kuri padėtų žlugdyti kapitalistinio priešinio pajėgumą."

Komunistinių kovų pastangas dėl taikos, Kruščiovo ir Brežnėvo idėjų formomis, F. D. Kohleris paliustruoja keletu pavyzdžių.

1949 m. prancūzų komunistų partijos laikraštis "Les Cahiers du Communisme", paskelbė Molotovo kalbą, pasakytą politbiuro susirinkime, kurioje jis išryškino "kovos dėl taikos" reikšmę. Kadangi prancūzų komunistai nelabai buvo paruošti suprasti dviprasmiškas kalbas, tai žurnalas "Kovą dėl taikos" išryškino kaip "kovą dėl komunizmo pergalės", nes kai rusiškas imperializmas per komunizmą valdys pasaulį, tada, nebū prieš ką kovot ir bus pasiekta pasaulio taika.

1917 metų revoliucijos išdavoje, Rusijos valdžia pateko į mažos grupės rankas. Dar ir šiandien komunistų partiją Rusijoje sudaro tik 5% gyventojų. Rusijos carai valdė kraštą grįsdami idėją, kad jų valdžia pareina iš Dievo ir todėl carai yra legalūs valdytojai. Šiandieninę Rusiją valdančioji mažuma, taip pat grindžia savo teisę valdyti kaip paveldėtojai ir vykdytojai didžiųjų marksizmo ir leninizmo idėjų, kurios esmėje yra materialistinės ir konspiratyvinės, autoritatinės praktikoje, mesianistinės savo dvasia ir skebiančios istorinę neišvengiamybę, kad ši sistema turi paskirtį valdyti pasaulį.

Pažvelgę į rusų kultūrą, rasime didelę neapykantą geltonajai rasel: literatūros, operos, baletos temos paimtos iš paskutiniųjų septynetos šimtmečių, kai mongolų invazijos išstisus trejetą šimtmečių teriojo kraštą. II Pas. karo pradžioje, Stalinas ragino rusus ginti motiną Rusiją, šventąją Rusiją, ne Markso-Lenino revoliuciją, minėdamas istorinius didvyrius vadavusius anais laikais kraštą: Aleksandrą Nevskį (XIII a. kovojusį prieš teutonus), Dimitrą Donietį (XIV a. išvijusį totorius), Požarskį (XVI a.

kovojusį prieš lenkus), Suvorovą, Kutuzovą (XIX a. kovojusius prieš Napoleoną). Stalinas taip darė, nes rusai tebeturi sentimentalinių jausmų savo krašto istorijai.

Nuo amžių carai siekė svetimų žemių, savo valstybės sienų plėtimui. Norėdami jose įsitvirtinti ir turėti užtikrintą saugumą pačioje Rusijoje ir tikslu pasiekti šiltus vakarinius vandenius, kuriais galėtų plaukioti visais metų laikais. Sienų plėtimas vyko į centrinę Aziją, Tolimuosius Rytus, Krymą, Juodąją ir Baltijos jūras. Tolimuosiuose Rytuose rusai pasiekė Ramųjį vandenyną. II Pas. karo išdavoje, jie pasistūmėjo vakaruosna, prie Baltijos krantų ir šiuo metu dideliu šuoliu stiprina savo įtaką Indijos vandenyno srityje. Amerikiečiai ten su vargu bando įsitvirtinti bent vienoje saloje (Mauritius, į rytus nuo Madagaskaro), kad turėtų nors kokį stebėjimo punktą Indijos vandenynė.

Šiuo metu neturėdami virsijančių ginkluotųjų jėgų, rusai ėmėsi priemonių silpninti savo oponentus ekonominiškai, ir propagandiniai: kai priešas bus ekonominiškai silpnas ir neturės prestižo, negalės turėti ir stiprių ginkluotųjų jėgų, ir respekto kitų valstybių tarpe. Atsirado įvairiose vietose tautų "išsilaisvinimų" karai ir penktosios kolonos. Imtasi pastangų ekonominiškai išstumti priešininką iš tarptautinės rinkos, silpninti jo valiutos vertę tarptautinėje rinkoje, tuo pačiu, smukdant ir ekonominę pusiausvyrą prieš kraštuose, o, atsiradus tuštumai, arba suradus kur nors prielankumo, stengiamasi patiems ten įsitvirtinti.

Rusija, kraštas veik tris kartus didesnis už JAV, pasiekia vos pusės amerikiečių gamybos (dėl tos priežasties Kruščiovas buvo priverstas atsistatydinti), o ginklavimui ir erdvių tyrimams išleidžia daugiau už amerikiečius (rusai 13%, amerikiečiai 8%) ir tuo pačiu metu derasi su vakariečiais, kad pastarieji sustabdytų ginklavimąsi. Kai 1966 m. gruodžio mėn. amerikiečiai sužinojo apie rusų priešraketinių raketų gamybą, susitikęs su rusų ambasadorium Dobryninu, F. D. Kohleris paklausė, kada būtų galima pradėti derybas dėl ginklavimosi sustabdymo, Dobryninas lakoniškai atsakė: "Negi jūs tikėtės, kad mes sustosime ginkluotis nepasiekę kitus virsijančio pajėgumo." Prasidėjus deryboms Helsinkyje, atsirado rusų pagerintos daugialgalvės tarpžemyninės raketos SS-9, SS-11, kurios laikomos geresnėmis už vakariečių Minuteman III; diidele sparta jie padidino karo ir prekybos laivyną, ypatingai gausiai skaičiumi ir kokybe povandeninius laivus ginkluotus (nukelta į virš. 3 psl.)

Redaguoja —
 š. P. Petrušaitis
 1561 Holmes Ave.
 Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

NAUJUS METUS PRADEDANT

DR. K. PAUTIENIUS

Pradėdami naujus metus, pasiryškime kiekvienas daugiau padaryti darbų, kaip praėjusiais metais. Mūsų didelių patriotų tragiškos mirtys okupuotoje Lietuvoje, dar kartą, iškėlė aikštėn mūsų pavergtos tėvynės vardą visame laisvame pasaulyje. Tai buvo didžiausias smūgis Maskvos apgalei ir melui, nes dar kartą buvo leista visam pasauliui žinoti, kad nėra jokios Maskvos skelbiamos laisvos Lietuvos, o yra tik okupacija ir kruvinas komunizmo teroras. Tragiškos mirtys tėvynėje Kalantos ir kitų, reikalaujant Lietuvai laisvės, S. Kudirkos kančios, reikalaujant teisme Lietuvai laisvės, mus visus lietuvius skaudžiai sukrėtė, padarė dar daugiau vieningus kovoje dėl Lietuvos laisvės. Pagal mūsų himno žodžius, iš praeities stiprybės semkim. Jei praityje mūsų didelės asmenybės daug didelių darbų nuveikė, tai ir mes šauliai - šaulės, jų pėdomis eidami ir sekdami jų pavyzdžiu, ateinančiais metais lietuviybės veikloje, šaulių darbuose ir Lietuvos vadavimo darbe tą viską atlikime su pertekliu. Mes šauliai - šaulės, įžengdami į naujus metus, nors ir būdami toli nuo vienas kito, ar būdami šalto

Sibiro bado vergijoje, ar sprespaudoje pavergtoje tėvynėje, bet mes širdyje ir sąmonėje visi esame vieningi, nes mūsų visų širdis jungia pavergtos tėvynės laisvinimo idėja.

Mes visada, o ypač šių švenčių proga, mintimis skrendame į mūsų brangią pavergtą, prie Nemuno, Šešupės ir Nevėžio krantų tėvynę. Mūsų giliausios gyvenimo šaknys paliko tėvynėje, dėl to mes dažnai mintimis ir sapnuose, lankomės savo gimtoje žemėje, vaikščiojame jaunystės dienų pramintais takeliais ir važinėjame buvusiais širdžiai brangiais vieškeliais.

Mes šauliai - šaulės, gyvendami po svetima padange, toli nuo gimtų namų, bet svetinguose ir draugiškuose kraštuose, susijungę po šauliška vėliava, pasistenkime šiais naujais metais turėti daugiau ryžto, pasiaukojimo ir pasišventimo dirbti šauliams, lietuvių ir mūsų pavergtos tėvynės laisvinimo darbui. Dirbkime visi tol, kol komunizmo pavergta Lietuva bus išvaduota iš vergijos uždėtų pančių ir kol prisikels mūsų tėvynė nepriklausomam gyvenimui.

PIRMOSIOS PAGALBOS KURSAI

Nuo spalio 8 d. iki spalio 29 d., sekmadieniais, Šv. Jurgio parapijos mokyklos patalpose, Klevelande, vyko medicinos pirmosios pagalbos kursai, kuriuos suruošė vietos šaulių kuopa.

Klausytojų kiekiui kursuose didėjant, paskutinį sekmadienį, buvo užimta erdvi šv. Jurgio parapijos salė. Užbaigta buvo įdomiausia, nes buvo rodomi sveikatai naudingi filmai.

Amerikos Širdies Draugija gamina daug filmų apie širdies ligas ir vienas tokių filmų buvo gautas ir parodytas kursantams. Nuo kraujo indų ir širdies ligų Amerikoje miršta labai daug vidutinio amžiaus žmonių. Širdies ligų demonstravime buvo paro-

dyta, kad arteriosklerozė, per augštas kraujo spaudimas ir reumatas yra didžiausios širdies ligų priežastys. Filme buvo parodyta, kaip sudaro kraujo indų krešuliai, kurie vėliau užkemša širdies kraujo indus ir taip pat smegenų kraujo arterijas. Mažesnis kraujo krešulys širdies arterijoje iššaukia širdies rimtus susirgimus, o esant dideliame krešuliui ištinka staigi mirtis. Kraujo indų užsikimšimai su krešuliais smegenų arterijose sukelia kojų ar rankų paraližą, o didesnis užsikimšimas net staigią mirtį. 27 milijonai Amerikos gyventojų turi širdies ar kraujo indų ligas. Vyrų nuo 30 iki 59 sergančių širdies ligomis yra keturis kartus daugiau kaip moterų. Moterys virš 60 metų pradeda sirgti šir-

dies ligomis daugiau ir tada širdies atakų procentas susilyginą su vyrų.

Kursuose buvo pademonstruoti dar ir kiti 2 filmai, tai Amerikos Raudonojo Kryžiaus pirmoji pagalba. Šitie filmai buvo įdomūs, nes parodė kaip suteikti pirmą pagalbą širdies apalpimo, elektros nutrenkimo, nusi-deginimo, susižeidimų metu ir nuo apsinuodijimų.

Kas pirmosios pagalbos kursuose buvo dėstoma, tai filmuose klausytojai pamatė kaip praktiškai reikia duoti pagalbą, kokias medžiagas, kokius vaistus tai pirmai pagalbai naudoti.

Klevelando šaulių dėka tokie pirmosios pagalbos kursai buvo suorganizuoti pirmą kartą. Kursuose paskaitas skaitė dr. F. Mickevičius,

dr. K. Pautienis ir dr. J. Stankaitis. Dr. Gata su šauliu K. Bruožiu demonstravo filmus. Kursuose buvo dėstomi patys gyvenime aktualiausi ir mediciniškai reikalingiausi atsitikimai bei pirmajai pagalbai priemonės ir jų būdai. Buvo demonstruojamos visokios deguoniui duoti kaukės, taip pat parodyta visokie deguonio didesni ir mažesni metaliniai indai, kuriuos galima laikyti portfelyje ar moterų rankinuke. Tai labai praktiška kelionėje ir namie.

Deguonio davimas priklauso ne tik lignoninei, bet jis naudojamas jau labai daug ir namuose. Kursuose buvo dėstoma apie širdies apalpimus, kūno šokus, nusinuodijimus —vaisiais, maistu ir chemikalais, kaulų lūžimus ir pirmąją pagalbą tais atvejais.

Kursų klausytojai su dideliu įdomumu klausėsi pirmosios pagalbos paskaitų, statė daug klausimų ir prašė, kad tokie kursai būtų ruošiami ir ateityje.

Dr. K. Pautienis

„ŠVYTURIO“

ŠAULIŲ KUOPOS VAKARAS

„Švyturio“ šaulių kuopa lapkričio 11 d. Lietuvių Namuose buvo surengusi tradicinį rudens vakarą, su vakariene ir šokiais. Anksčiau ji tokiuose tradiciniuose vakaruose pravedavo šokių varžybas ir geriausiems šokėjams skirdavo premijas. Premijoms pinigų sudėdavo kuopos p-kas Mykolas Vitkus ir kuopos šauliai.

Šiais metais nuo šokių varžybų atsisakėta, nes ankstyvesnių metų rengtos šokių varžybos prirengė gerų šokėjų ir visi jau gerai šoka.

Šiais metais kuopos šauliai premijų pinigų skyrė kitiems reikalingams. Jie įrengė labai gražų ir turtinę dovanų stalą, kur kiekvienas galėjo bandyti savo laimę ir laimėti vertingų dovanų. Ir ko ten tik nebuvo? Gražios lietuviškais raštais staltiesės, lietuviškos juostos, kaklaraiščiai, baltiniai, kelnės, laikrodžiai, radio ir foto aparatai ir daug kitų dalykų. Svarbiausia, visiems į akis krito, ten stovintieji gražūs buteliai ir juose esantieji skanūs gėrimai.

Į vakarą atsilankė apie 100 svečių. Nors tai nėra didelis kiekis, bet jo ir užteko. Buvo iš Windsoro ir viena net iš Lietuvos. Vakarienė pradėta malda, kurią sukalbėjo kuopos kapelionas kun. K. Simaitis. Vakarienės metu žodį tarė ir visą vakarienės programą pravedė kuopos pirmininkas Mykolas Vitkus. Jis pranešė, kad

Iš k.: dr. J. Stankaitis, dr. F. Mickevičius, dr. Gata (filmų demonstruotojas) ir dr. K. Pautienius, kp. pirm. ir Pirmosios Pagalbos kursų vedėjas.

Nuotr. V. Bacevičiaus

šauliai Alfonsas Sukys, Simonas Blaskevičius ir šaulė Leokadija Banaitienė šiandieną švenčia savo gimtadienius. Jiems buvo sugiedota Ilgiausių Metų, prisegtos gėlės ir įteiktos kuopos dovanos. Gėlės prisegė ir dovanas įteikė šaulys Stasys Malinauskas ir šaulė Vera Kulbokienė.

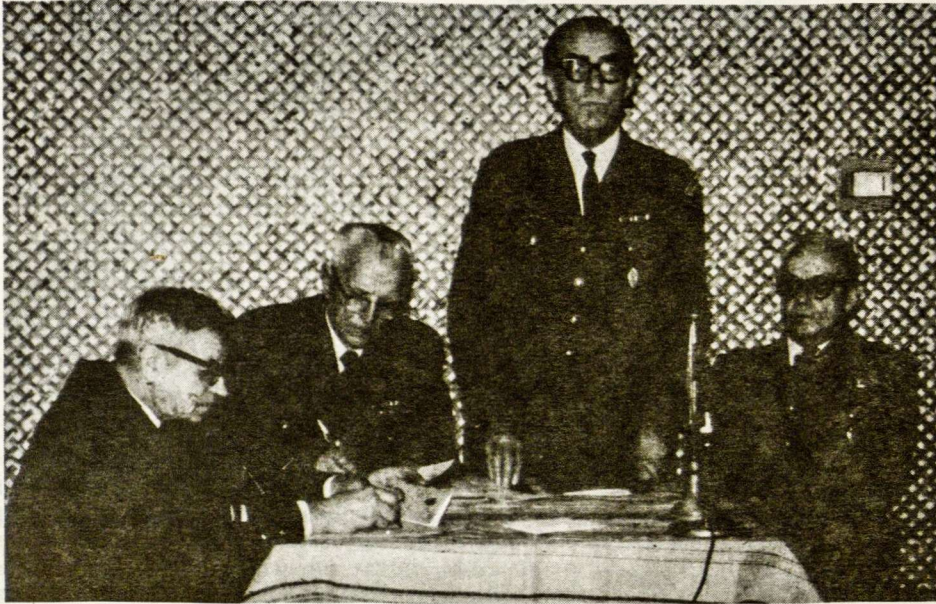
Gerų šeiminių skaniais užkandžiais pasistiprinę, svečiai, vieni šnekučiavosi, kiti linksmai šoko. Šokti buvo lengva ir smagu, nes jiems grojo geras ir puikus Rimo Kaspučio orkestras.

Ko neko, o fotografavę tai turėjome daug. Vieni fotografavo su pilnais aparatais, o kiti su laimėtais, žinoma — ir tuščiais.

Pirmosios Pagalbos kursuose rodomas filmas apie širdies ligas.

Nuotr. V. Bacevičiaus

“Vytauto Didžiojo” šaulių kuopos susirinkimo prezidiumas: iš k.: sekr. Juozas Petrauskas, kp. pirm. Vladas Išganaitis, kp. G. T. pirm. Algirdas Budreckas ir garb. š. Alfa Valatkaitis. Nuotr. C. Genučio

kiekvienam šauliui būtinas pareigas, pabrėždamas, kad reikia Lietuvą mylėti, dėl jos dirbti ir aukotis. Svarbiausia dėti visas pastangas, kad tėvynė būtų vėl laisva.

Šie metai yra jaunimo metai ir esame prie jų pabaigos, todėl Algirdas Budreckas ragino šaulius, kad jie savam atžalynui jau iš pat jaunų dienų skiepytų šaulių idealus ir juos ruošytų būti gerais, susipratusiai lietuviams ir patriotais. Tokiu būdu tik galima bus susilaukti gero lietuviško jaunimo, o tuo pačiu ir gerų šaulių. A. Budreckas paskaitė tai progai pritaikytą, jo paties parašytą, eilėrašį “Jaunimui”.

Mirus kontrolės komisijos nariui A. Gintneriui, jo vieton išrinktas Albinas Paplauskas.

Susirinkimo prezidiumą sudarė: pirm. Vladas Išganaitis, kp. Garb. T. pirm. Algirdas Budreckas, garb. š. A. Valatkaitis, garb. š. S. Radzickas ir sekr. J. Petrauskas.

Po susirinkimo buvo vaišės, kurias parengė kp. vadovė S. Cecevičienė, padedant sesėms šaulėms.

“Vytauto Didžiojo” šaulių kuopa yra ne tik veikli, bet ir duosni. Ji šelpia ir remia lietuvišką spaudą, organizacijas, o taip pat ištiesia pagalbos ranką vargšams tautiečiams.

“Vytauto Didžiojo” šaulių kuopa 1972 m. aukėjo: “Naujienuoms” — \$50.00, “Draugui” — \$50.00, “Kariui” — \$25.00, “L. Lietuvai” — \$25.00, “Sandarai” — \$25.00, “Dirvai” — \$25.00, “Jaunimo Žurnalui”

— \$10.00, “Lituanus” — \$15.00, A.L.T. — \$50.00, Jaunimo Centrai — \$280.00, Lituanistinėms mokykloms — \$50.00, Margutis radio — \$140.00, Barcus radio — \$140.00, Liet. Televizijoje — \$25.00, Jaunimo kongresui — \$75.00, Taut. Šokių šventei — \$25.00, Vasario 16-sios gimnazijai — \$50.00, Buv. Lietuvos prezid. Stulginskio ir dr. Griniaus paminklų pastatymui — \$50.00, Balfui \$15.00, iš Lietuvos atbėgusiai Butkų šeimai sušelpi — \$100.00. Viso: \$2250.00. Be to, Lenkijoje gyvenantiems lietuviams sušelpi pasiūsta 10 = siuntinių.

Algirdas Budreckas

ŠAULIAI GERBIA MIRISIUS

Vėlinių diena šauliams yra itin svarbi, nes yra prisimenami visi mirę šauliai. Ši šventė yra švenčiama su gilia pagarba. Šauliai vyksta į kapines mirusių šaulius aplankyti ir stengiasi nors mintimis ir siela su jais pabendrauti. Deja, Lietuvoje šaulių kapus aplankyti negalime. Jų atlikti žygiai už Lietuvos laisvę mums ir ateinančioms kartoms yra šventi. Mūsų tarpe jų jau nebėra, bet jie mums yra gyvi. Jie žuvo, kad mes būtume laisvi. Todėl šauliai, visa tai gerai žinodami, šią tradiciją garbingai, iš metų į metus, puoselėja.

Ir šiais metais, lapkričio 5 d., per Vėlines, “Vytauto Didžiojo” kuopos šauliai aplankė Šv. Kazimiero ir Lietuvių Tautinės kapines Čikagoje.

Šauliai prie kiekvieno mirusio šaulio kapo uždegė po žvakę, kaip prisiminimo ir pagarbos simbolį amžinybėn iškeliausiems broliams ir sesėms šauliams.

Taip pat, “Vytauto Didžiojo” šaulių kuopos 26 uniformuoti šauliai dalyvavo pamaldose ir iškilnėse stovėjo garbės sargyboje.

Algirdas Budreckas

MINĖJIMAS

Lapk. 26 d. “DLK Kęstučio” šaulių kuopa suruošė Racine, Wis. 54-ųjų metų Lietuvos Ginkluotų Pajėgų Atkūrimo minėjimą.

Jame paskaitą skaitė LŠST II vicepirm. š. K. Milkovaitis aptardamas pasaulio politinę padėtį, apibūdinamas mūsų pareigas kovoje dėl Lietuvos laisvės, primindamas Brazinskių, Kudirkos ir kitus įvykius, kurie plačiai išgarsino lietuvių vardą, bei ragindamas likti ištikimais lietuviams, ypač laisvuose kraštuose, kur niekas neverčia lietuviybės išsižadėti.

Minėjimo dalyvius dar sveikino svečias iš Čikagos, gen. št. plk. ltn. K. Dabulevičius, LKVS “Ramovės” CV vicepirmininkas, perduodamas ramovėnų linkėjimus.

Meninę programą dalį atliko vietos lituanistinės mokyklos mokiniai padėklamuodami, pašokdami ir padainuodami. Juos paruošė mokytoja Stasė Paukštelienė ir Stasys Milašius.

Po programos įvyko bendros vaišės, kurias paruošė sesės šaulės.

Saulė Tremtyje

Redaguoja S. KAUNELIENĖ, 531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

Vėl Kalėdų žvaigždė nušvietė pasaulį, vėl lietuviškose bažnyčiose skambėjo Tyliąją Naktį giesmė, vėl milijonai šventė Kristaus gimimo šventę. Papuoštų eglių žvakutės švietė, o mūsų, toli nuo tėvynės nuklydusių, mintys skrajojo apsnigtais tėvynės laukais, aplankėme ledo žvakutėmis ir šerkšnu pasipuošusį mišką ir savo parapijos bažnytelę. Mintyse dalinomės su tėvynėje likusiais siais, ar Sibire kenčiančiais artimaisiais balta plotkele, linkėjome jiems kantrybės ir ištvermės. Mintimis aplankėme Simą Kudirką ir jo benamę, skurstančią šeimą. Suklupome prie jaunuolio Romo Kalantos kapo... Ir nors sėdėsim prie turtingų stalų, prie puošnių eglių, liūdesys spaus mūsų širdis ir nubrauksime slapta ašaras. Bet nubraukę ašaras pasisėmsime stiprybės iš tautos kankinių, iš Simo Kudirkos pavyzdžio, kuris mirčiai žvelgiant į akis, reikalavo laisvės Lietuvai.

Tad, tešviečia viltis ir jūsų visų širdyse, brangios sesės ir broliai šauliai šioje brangioje Kristaus gimimo šventėje ir ištisais 1973 metais.

BŪKIME BUDRŪS!

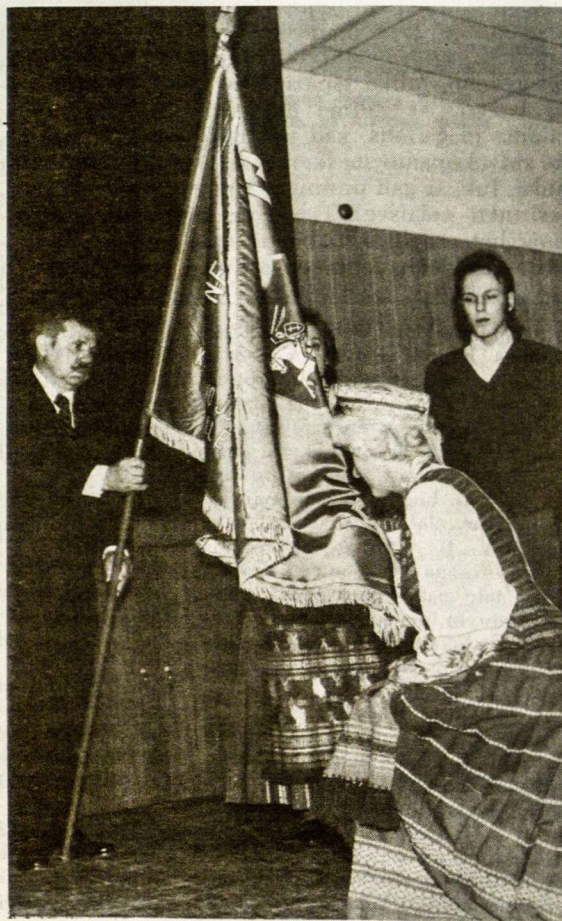
Kai 1944 metais bolševikai antrą kartą veržėsi į Lietuvą, visi, kurie tik galėjome, bėgome į Vakarų. Mieliiau pasirinkome nežinomą dalį, pusbadį gyvenimą Vakaruose, nei raudonųjų "išlaisvintojų" nešamą "Laisvę, lygybę ir brolybę". Pirmosios sovietų okupacijos metu visi skaudžiai patyrėme ką reiškia sovietų laisvė ir koks likimas laukia likusius Lietuvoje...

Nors gyvenimas paskutines karo konvulsijas išgyvenančioje Vokietijoje benamiams pabėgėliams buvo labai sunkus, tačiau jau baigiam pamiršti to meto nuolatinį alkį, neįprastą darbą, sirenų kaukimą ir ištisas naktis praleistas priešlėktuvinėse slėptuvėse. Pamiršom ir kaip laukėme karo pabaigos, nes turėjome viltį, kad sąjungininkai lieps Lietuvos okupantams išsinešdinti ir galėsime grįžti gydyti karo padarytas žaizdas ir vėl laisvi gyventi savame krašte... Deja, nežinomi mums buvo didžiųjų planai, jų slaptos sutartys.

Suvežti į DP stovyklas pradėjome "Dievo Paukštelių" gyvenimą, kai nei sėjom, nei piovėm, o srėbėm cibulinę sriubą iš UNRos katilo. Dabar atrodo, kad tai būta tik sunkaus sapno, o tada tai buvo žiauri gyvenimo kasdienybė, kai slinko

pilkos dienos, kankino nežinia, neaiškus likimas nevieną išvedė iš pusiausvyros, palaužė atsparumą. Kaikas ėmė ieškoti krislių brolių akyse suvedinėti sąskaitas, net rašinėti skundus... Tačiau, praėjo ir tos dienos, prasidėjo emigracija. Pradžioje tik viengungius, vėliau ir šeimas, laivas po laivo, ėmė gabenti į Australiją, Kanadą ir Ameriką. Ėmėm planuoti, ruoštis naujam gyvenimui. Kai

Amerikoje gimusi lietuvė šaulė Lillian Čaplickienė bučiuoja vėliavą, duodama šaulių priesaiką. Vėliavą laiko š. Vytautas Jokūbaitis, už vėliavos stovi š. Elena Šarkauskienė ir jaunas šaulys Kęstutis Karsokas. Nuotr. Carlos

laivas ėmė tolti nuo karo nuteriotos Europos krantų, akys krypo Baltijos link ir pasruvo ašaromis, o visų širdis, lyg akmuo, slėgė liūdesys, nes daugelis jautė, kad nebeišvys daugiau tėvynės krantų, nebe pamatys ten likusių brangių artimųjų. Kiti, nors ir braukė ašaras, tačiau tebesinešiojo viltį, kad dar sugrįš, dar sulauks laisvos Lietuvos...

Naujame krašte bėgo dienos, mėnesiai, metai. Sumanumo ir darbštumo dėka daugelis gražiai įsikūrė, atsistojo ant stipresnio materialinio pagrindo. Pamažu užsimezgė ryšiai tarp svetur įsikūrusių ir Sibire, ar tėvynėje vargstančių. Ėmė plaukti siuntiniai. Mūsų sesės, broliai siuntinių pagalba gydėsi nuo juos kankinančios džiovos ir įvairių kitų ligų, sočiaus pavalgę, šilčiau apsiengę, atsigavo ir dvasiniai, pasijuto atsparesni prieš okupantus. Atsirado plyšelių ir geležinėje uždangoje. Vienas kitas gavo leidimą išvažiuoti iš Lietuvos į užjūrio kraštus pas tėvus, vaikus, vyrus, ar žmonas... Prasidėjo ir ekskursijos į Lietuvą... Atsivėrė okupantams galimybės pagauti į savo tinklą atvykstančiuosius. Nežymiai, gudriausiomis priemonėmis, jie pradėdavo inkriminuoti vieną kitą iš atvykusių, paskui juos šantažuoti ir tuo būdu priversti jiems tarnauti. Vienas kitas, iš pakartotinai ten besilankančių, pasikeitė, o pagaliau, kaip Vytautas Alseika, ir nuolatos ten apsigyveno, atliko išpažintį ir liko okupanto padų laižyti. Ar galime jį smerkti? Greičiau privalome jo gailėtis, kad nebuvo budrus ir pakliuvo ant okupanto meškerės, pagavęs jį užkabintą jauką. Juk, ar gali protingas žmogus, vietoj laisvės, pasirinkti nelaisvę? Tiesa, ne kiekvieną jie įpainioja, bet ar galima rizikuoti? Apie tai buvo straipsnių amerikiečių žurnaluose, buvo įspėjimų, buvo

nurodyta ir kokių priemonių sovietų saugumas griebiasi, tačiau važiuojančiųjų buvo ir bus. Važiuoja ir sesės ir broliai šauliai. Nesmerkiame jų, nes po daugelio metų, rūpi nors prieš mirtį aplankyti sergančią motiną, vargstantį tėvą, tiek metų nematyta sesę, brolių. Traukia gimtojo krašto laukai, žydinčios pievos, žaliuojantieji miškai... Norisi pabėgioti vaikystės takeliais, pakvėpuoti tėvynės oru. Didžiausia blogybė ta, kad kaip valgant apetitas didėja, taip kartą laimingai suvažinėjus, širdis dar labiau traukia. Su kiekvienu apsilankymu pavojus didėja ir pagaliau, gali ištikti Vytauto Alseikos likimas. Ar jis ten laimingas? Neatrodo, nes kaikurie jį jau matė, girtą ir apiplyšusį, Kauno gatvėmis slampinėjantį.

Nevažinėkime be reikalo, neleiskime savo vaikų į pionierių stovyklas. Palaikykime ryšius laiškais, kurie galime atsikvieskime gimines, siųskime siuntinius. Tokiu būdu padėsime giminėms ir nepasidarysime savo didžiausių priešų bėgėju įrankiu.

Mielos Sesės,

Sofija Mantautienė, Kunigunda Kodatienė ir visos sesės šaulės, kurios prisiminė mane ir sveikino mano gimtadienio proga.

Nuoširdus ačiū už tokį mielą ir nuoširdų sveikinimą. Jo niekad neužmiršiu.

Sveikinu Jus visas, mano mylimas ateinančių Šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų proga. Linkiu laimės ir sėkmės šauliškame darbe.

Sveikinu ir mielos brolius kurie sudaro mūsų vieną ir vis stiprėjančią šaulių šeimą.

Visuomet su Jumis,

Š. Eugenija Klupsienė

Iš kuopų veiklos: Detroito "Stasio Butkaus" kuopos aktyviosios sesės ir broliai šiomet atliko daug darbų ir tuo išgarsino Lietuvos vardą kitataučių tarpe. Spalio mėnesį Tarptautiniame Institute lietuvių skyrių įruošė "Stasio Butkaus" šauliai. Jie taip pat skyriuje budėjo ir pardavinėjo. Skyrius buvo labai gražiai kitataučių įvertintas. Jį aplankė senatoriaus Griffino žmona ir tūkstančiai kitataučių, o taip pat šiomet žymiai daugiau lietuvių, nei kitais metais. Brolis Stepas Jakubickas su žmona ir sūneliu atvažiavo net iš Delhi, Kanados.

Šaulės ir šauliai skaitlingai talkino Lietuvių Fondui, ruošiant "Stasio Butkaus" kuopos šaulio Anatolijaus Kairio parašytą operetę "Sidabrinę Dieną". Operetę išpildė Dainavos ansamblis iš Chicagos. Šaulės ir šauliai platino bilietus, talkino prie įėjimo, automobilių aikštėje ir visur

kur jų talka buvo reikalinga, nes Lietuvių Fondo vajeaus komiteto parengimų vadovas yra s-gos p-kas Vincas Tamošiūnas. Vajeaus p-kas Vytautas Kutkus parengimo programoje išreiškė padėką abiem Detroito šaulių kuopoms ir ypatingai Šaulių S-gos Centro valdybos p.kui Vincui Tamošiūnui už nuolatinę talką lietuvių Fondui.

"Stasio Butkaus" kuopa ir Detroito Kultūros Klubas Detroito Centrinėje bibliotekoje ruošia didingą "Lietuvių kultūriniai lobiai" parodą. Parodos oficialus atidarymas įvyks lapkričio 29 dieną 7 val. vakaro. Šoks Detroito tautinių šokių grupė "Šilainė", Galinos Gobienės vadovaujama. Parodą globoja LB Detroito apylinkė.

"Karin. Juozapavičiaus" kuopa Klevelande. Rašo sesė U. Grincienė. Š. m. spalio 15 dieną Klevelando "Kar. Juozapavičiaus" šaulių kuopos

moterų sekcija, norėdama pagerbti savo vadovę Onė Mikulskienę jos gimtadienio proga, suruošė jai staigmeną.

P-nams Mikulskiams išvažiavus į choro repeticiją, visos šaulės susirinko jų namuose. Kaip nustebo grįžę po repeticijos pavargę, kai kambaryje rado nemažą būrelį sesių šaulių, kurios savo mieląją vadovę pasveikino sugiedodamos ilgiausių metų. Sesė vadovė su vyru buvo pasodinti prie gausiai apkrauto vaišių stalo. Vaišes parengė sesės šaulės. Vaišių metu mieliai sesei buvo įteiktas tautiniais ornamentais išpuoštas albumas. Sesė U. Grincienė tarė sveikinimo žodį: "Miela Sese! Visų sesių šaulių vardu gilus ir nuoširdus sveikinimas Jūsų gimtadienio proga. Linkime Jums, Miela Vadove, nepalūžti betkokiam vėjeliui pūstelėjus, eiti tiesių, šaulišku keliu ir vykdyti užsibrėžtas šauliškas idėjas. To linki Jums visos sesės šaulės. Ši kukli do-

LŠT Sąjungos pirmininkas Vincas Tamošiūnas "Kar. Juozapavičiaus" šaulių kuopos Moterų Sekcijos vadovei šaulei Onai Mikulskienei ir kompozitoriui šauliui Alfonsui Mikulskiui įteikia, už nuopelnus Lietuvai, Šaulių Žvaigždės ordinus. Asistentės — šaulės: Elena Šarkauskienė ir Stasė Miglinienė.

Nuotr. Carlos

vanėlė lai primena Jums, kaip mes visos esame Jums dėkingos už vadovavimą mūsų sekcijai."

Miela vardavininkė giliai susi-
audinusi tarė padėkos žodį.

Vaišės vyko pakilioje nuotaikoje. Nenoromis skirstėmės namo išsi-
nešdamos gražiausius prisiminimus.

Š.m. spalio 8 dieną sesės Kazienės namuose įvyko "Kar. Juozapavičiaus" kuopos moterų sekcijos susirinkimas. Susirinkimą vedė sekcijos vadovė O. Mikulskienė. Susirinkime buvo svarstomi įvairūs sekcijos reikalai. Po to sekė klausimai ir sumanymai. Ieškota būdų pagyvinti sekcijos veiklą. Brolis Alfonsas Mikulskis skaitė paskaitą apie senovės lietuvių muziką bei dainas.

Pasibaigus susirinkimui šeimininkai visas seses ir jas atlydėjusius vyrus pakvietė prie vaišių stalo. Vaišės buvo gražiai ir skoningai paruoštos. Padarytos kelios nuotraukos. Padėkojusios vaišingiems šeimininkams, išsiskirstėme.

Klevelando "Kar. Juozapavičiaus" kuopos Moterų sekcijos vadovės Onos Mikulskienės pranešimas

Moterų sekcijai vadovauti pradėjau 1972 vasario 6 dieną. Tą pačią dieną įvyko informacinis susirinkimas Lietuvių Namų patalpose.

Antras susirinkimas ir Klevelando visuomenininkės R. Premeneckienės informacinė paskaita, apie lietuvių pasireiškimą politinėje plotmėje, su sekusiomis po to diskusijomis, įvyko vasario 20 d. Mikulskių namuose.

Trečias susirinkimas ir sesės šaulės Onos Naumanienės prisiminimai iš s-gos kūrimosi ir veiklos, įvyko taip pat Mikulskių namuose kovo mėn. 23 d.

Ketvirtas susirinkimas ir kuopos p-ko dr. K. Pautieniaus paskaita apie šienligę, įvyko šaulės C. Čiuprinskienės bute, š.m. birželio mėn. 10 d.

Penktas susirinkimas ir komp. A. Mikulskio paskaita apie lietuvių dainas ir muziką, įvyko rugpjūčio 13 d. šaulių Lilės ir Alekso Kazių namuose.

Šeštas susirinkimas ir šaulės Izabelės Jonaitienės paskaita "Šaulė ir draugiškumas", įvyko lapkričio 12 d. šaulės Viktorijos Langienės bute.

Po susirinkimų ir paskaitų visada būdavo vaišės, laisvas pašnekesys, bei pasidalinimas įspūdžiais.

Nuo š. m. kovo mėn. Šaulių Moterų sekcija apsiėmė talkininkauti Lietuvių Kultūrinio Darželio sąjungai tvarkant darželį. Kad bendradarbiavimas būtų glaudesnis, Šaulių Moterų sekcija įstojo nare į minėtą s-gą, įmokėdama įstojamąjį mokes-tį.

Kovo mėn. 12-18 d.d., Cleveland Public Auditorium parodos "Namai ir Gėlės" metu, sekcijos pastangomis buvo įrūšiuota lietuvių tautodailės parodėlė. Buvo išstatyti gintaro dirbiniai, lėlės ir kit. Parodėlė traukė kitataučių dėmesį, kurie gėrėjosi eksponatais ir būdinių šaulių tautiniais, spalvingais drabužiais.

Tęsiant lietuviškas tradicijas gegužės 7 d. surengtas Motinos Dienos minėjimas su šv. mišiomis už

Klevelando šaulių "Kar. Juozapavičiaus" kuopos pirmininkui, dr. K. Pautieniu, šaulė Albina Smelstoriėnė, už sėkmingą dviejų metų pirmininkavimą, įteikia šaulių dovaną. Vidury — Š. S-gos pirm. Vincas Tamošiūnas. Nuotr. Carlos

KARIUOMENĖ ATKŪRIMO MINĖJIMAS DETROITE

Lapkričio 23ji yra reikšminga diena Lietuvos istorijoje, nes 1918 m. lapkričio 23 d. buvo pasirašytas pirmas įsakymas atsikūrusios Lietuvos kariuomenei. Savanoriai-kūrėjai, jauni kariai ir šauliai apgynė Lietuvos nepriklausomybę ir savo gyvybių auka sudarė sąlygas mums augti, mokytis ir ruoštis gyvenimui laisvame krašte.

Ta diena brangi ir minėtina kiekvienam lietuviui, kur jis bebūtų. Ją mini visos lietuviškos kolonijos ir šiame krašte. Laikraščių skiltys skiriamos Lietuvos kariuomenės žygiams iškelti.

54-toji Lietuvos kariuomenės sukaktis buvo iškilmingai paminėta ir Detroite. Paminėjo radijo valandėlės oro bangomis. Iškilmingą minėjimą Lietuvos Namuose suruošė šauliai, ramovėnai ir birutininkės.

10:30 val. Šv. Antano bažnyčioje klebonas kunigas Kazimieras Simaitis atnašavo šventas mišias ir pasakė šventei pritaikytą pamokslą. Dalyvavo organizacijos su vėliavomis. Auką prie altoriaus atnešė savanorių atstovai. Tikinčiųjų maldose buvo prisiminti visi žuvusieji už Lietuvos laisvę.

Iškilmingoji minėjimo dalis įvyko Lietuvių Namuose. Minėjimą atidarė savanoris — kūrėjas, Lietuvos kariuomenės karininkas Kazimieras Daugvydas. Už žaliai padengto prezidiumo stalo, scenos gilumoje, buvo išrikiuotos vėliavos. Atidaręs minėjimą jis prisiminė Lietuvos kariuomenės pradžią, sąlygas ir kaip nepriklausomos Lietuvos vyriausybė išreiškė pagarbą ir dėkingumą nepriklausomybės karių aukoms, įruošdama Karo muzėjuje specialią kriptą. Baigęs jis pakvietė minėjimui vadovauti Jūrų šaulių vadovą, "Švyturio" kuopos p-ką, brolių Mykolą Vitkų. Amerikos himną sugiedoti pakvietė "Stasio Butkaus" kuopos šaulė, solistę Danutę Petronienę, jai akomponavo studentė Regina Sližytė. Mykolas Vitkus perskaitė visų Detroite ir apylinkėse gyvenan-

(nukelta į 26 psl.)

gyvasias, nukankintas bei mirusias motinas ir istorikės, šaulės St. Kaulnelienės paskaita apie motinas, simbolinės motinos meilės liepsnelės įžiebimu ir Čiurlionio Ansamblio kanklininkų išpildyta menine programa. Visos mamytės buvo apdovanotos gėlytėmis ir pavaišintos.

Š. m. liepos 8-16 d.d. atstovavau kuopos moterų sekciją III Šaulių Kultūrinėje savaitėje Kennebunkport, Maine, kur pasikeitėm šaulių veiklą liečiančiomis informacijomis, buvo iškeltos naujos idėjos ir sumanymai.

Atgaivinta sena tradicija sesėms šaulėms lankyti ligonius. Per šiuos kelis mėnesius buvo aplankytos kelios sunkiai sergančios lietuvės ir suteikta joms paguoda.

Sekcija uoliai talkininkauja visuose bendruose šaulių parengimuose, tiek programinėje dalyje, tiek prisimant visą ūkiškąją naštą. Sesės šaulės prisideda pinigais, darbu ir kepsniais vaišėms.

Paminėtini šie bendrieji parengimai:

Balandžio 9 dieną šaulių Irenos ir Jono Kapčių išleistuviniai pietūs, kurių metu į Floridą persikeliantiems šauliams Kapčiams įteikti adresai ir dovanos. Jie buvo kuopos vėliavos mecenatai.

Liepos 27 dieną visa kuopa, sesės tautiniais drabužiais pasipuošusios,

dalyvavo su vėliava Klevelande suruoštoje Pavergtų Tautų demonstracijoje.

Liepos 30 d. P-ko dr. K. Pautieniaus sodyboje įvyko kuopos susirinkimas su gegužine, užkandžiais ir daiktine loterija.

Rugsėjo 16 dieną Lietuvių Bendruomenės Klevelando apylinkės suruoštame Tautos Šventės minėjime sesės šaulės pagamino svečiams užkandžius — vakarienę. Gauta 90-dol. ir 22 centai pelno.

Lietuvių Bendruomenės suruoštos Lietuvių Dienos metu suruošė vėl svečiams vakarienę ir gavo 233 dol. ir 71 centą pelno. Viso sesės įnešė per šiuos metus į kuopos išdą 323 dol. ir 93 c.

Sekcija nuolat informuoja lietuviškąją spaudą apie savo veiklą. Tas pareigas labai gražiai atlikdavo kuopos korespondentė sesė Ona Naumanienė ir jai už tai nuoširdi padėka. Padėka ir kuopos korespondentui šauliui J. Krygeriui.

Padėka visoms sesėms taip nuoširdžiai dirbusioms. Išskirtina padėka kuopos vyriausiai šeimininkei šaulėi Onai Čiuprinskienei ir jos dešinei rankai Elenai Šarkauskienei, kurios visuose parengimuose nešė visą atsakomybę už vaišes.

Ona Mikulskienė
"Kar. Juozapavičiaus"
Šaulių Moterų sekcijos vadovė

Klevelando "Kar. Juozapavičiaus" šauliai prisiekia. Iš k.: Moterų Sekcijos vadovė Ona Mikulskienė, Vytautas Jokūbaitis, Elena Šarkauskienė ir priesaiką duodantieji šauliai: Kęstutis Karsokas, Mykolas Naumanas, Lilė Kazienė, Stasė Miglinienė, Liliana Čaplickienė ir svečias iš Vokietijos, buvęs šaulys kun. Bronius Liubinas. Nuotr. Garlos

Auksinė Klaipėdos Atvadavimo Sukaktis

Sausio 15 d. sukanka 50 metų, kai Klaipėda ir Klaipėdos kraštas, gyvbiniai svarbus Lietuvai, nebesulaukdamas, kad santarvininkai priskirtų prie Lietuvos to natūralaus užnugario, be kurio ji tik vegetavo, pasiprašė pagalbos iš Lietuvos vyriausybės, susiorganizavo ir sukilo. Po įvairių mūšių ir susirėmimų, po pralieto kraujo ir paaukotų gyvybės aukų Klaipėda prisijungė prie Lietuvos kaip autonominis vienetas.

Tas žingsnis buvo labai naudingas abiem pusėms. Lietuva atgavo savo langą į platųjį pasaulį, o Klaipėda ėmė augti ir klestėti ir tapo svarbiu uostu.

Visur vyks tos sukakties minėjimai, kuriuose šauliai pasireikš kaip rengėjai, arba dalyviai, nes

Saulių s-ga Klaipėdos atvadavime suvaidino neeilinį vaidmenį. Dabar yra daug gyvųjų Klaipėdos vaduotojų s-gos eilėse. Pagarba jiems, o žuvusiems amžina ramybė!

☆ ☆ ☆ ☆

"Šaulė Tremtyje" širdingai sveikina buvusią moterų vadovę Sesę Sofiją Mantautienę, dabartinę vadovę Kunigundą Kodatiene, visas seses pirmūnes, atskirų kuopų moterų vadoves, šio skyrelio bendradarbes, gerbiamą s-gos pirmininką Brolių Vincą Tamošiūną, s-gos Centro v-bos narius, visas seses ir brolius ir linki, kad šie 1973 metai atneštų visiems asmeninę laimę, sveikatą ir sėkmę s-gos darbuose.

Šauliui JONUI PETRAVIČIUI

mirus, sūnui *Vygandui* ir jo šeimai bei visiems artimiesiems reiškiamo brolišką užuojautą.

DLK Kęstučio Šaulių Kuopa

PAIEŠKOJIMAS

Brangūs Kariai, gal žinote likimą kareivio PETRO KAŠAUSKO, kilusio iš Kretingos apskr., Kartenos vlsč., Mikoliškio kaimo.

II Pas. karui baigiantis, iš 5 bataliono jis buvo paimtas į vokiečių dalinius ir pasiustas į Italiją, arba į Jugoslaviją. Ieško jo likusi Lietuvoje žmona ir trys dukrelės.

Prašome rašyti šiuo adresu: A. JONAUSKIS, 13 STEELE ST., HACKETT A.C.T., Australia, 2602.

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

Kpt. Vytautas Paškauskas dabar yra Fort Campbell, Ky. karinėje bazėje. Gavęs atostogų buvo atvykęs į Marquette Parko lietuvių koloniją, pas motiną ir aplankė artimuosius. Jis pasikvietė lietuviškos spaudos atstovus į tarybos būstinę, kad laiku turėdamas palaikytų ryšius su lietuvišku gyvenimu.

Plk. Jonas Šimutis, kuris 28 metus ištarnavo JAV karo aviacijoje, dabar yra pensijoje, buvo atvykęs iš Kalifornijos lapkr. 5 d. į L. Simučio 80 metų sukaktį.

Antanas Sėmėnas, II Pasaulinio karo veteranas, Don Varnas Posto 986 narys, staiga, mirė lapk. 8 d., tesulaukęs vos 53 metus amžiaus.

Sav. Pranas Bastys tapo išrinktas ALTS pirmininku. Laisvę ginti, iš Amerikos jis buvo nuvykęs į Lietuvą, vėliau vėl grįžo ir čia vertėsi vasarviečių verslu.

Kpt. Klemensas Kuzmickas, gyv. Australijoje, Prahnan priemiestyje, mirė spalio 31 d., palaidotas Fawner kapinėse.

Plk. Adomas Jonavičius mirė spa-

lio 19 d., Kėdainiuose, sulaukęs 80 m. amžiaus. Ilgus metus buvo vargęs Sibire.

Sigitas Šerkšnas rug. 23 d. žuvo lėktuvo nelaimėje, Newark, N.J. Jis 8 metus buvo mokytojas Porterio inžinerių mokykloje ir baigęs aviacijos mokslus. Turėjo leitenanto laipsnį.

Lietuvos laisvės kovų savanoris Antanas Grybauskas mirė spalio 11 d., Oak Forest senelių prieglaudoje, anksčiau gyvenęs Cicero.

Sp/4 Jonas Umbrasas, iš Marquette Parko, priklauso atsargos Armijos daliniui, kuris buvo išvykęs į Korėją.

Pvt. N.T. Venckauskas, kilęs iš Čikagos, sėkmingai baigęs jauno kario apmokymą Ft. Polk armijos bazėje ten baigė ir administracijos kursą.

Kūrėjas-sav. Antanas Šukys, lapk. 25 d., Montrealyje, Kariuomenės Atkūrimo minėjime skaitė paskaitą. Jis, gyvendamas ilgus metus Anglijoje, parašė knygą: "Trys mediniai ir du geležiniai kryžiai".

Gen. Raštikis, ką tik išleistoje knygoje, plačiai pamini žuvusius Lie-

dienas. Priminė šaulių įnašą ir jų aukas, kaip dengdama pasitraukimą žuvo visas šaulių būrys su jaunučių vadu priešakyje. Labai gražiai nušvietė tą didelį vaidmenį, kurį atliko Lietuvos kariuomenė jaunuolių auklėjime ir lavinime. Paskaita buvo su didžiausiu dėmesiu visų išklaudyta ir įvertinta. Pirmininkaujantis Mykolas Vitkus paprašė atsistojimu pagerbti už Lietuvos laisvę žuvusius. Savo baigiamajame žodyje jis priminė, kad lapkričio 23 d. suėjo dveji metai nuo Simo Kudirkos atidavimo rusams, apie jo šeimoms sunkią materialinę padėti ir pasiūlė paieškoti būdų kaip jai padėti.

Po trumpos pertraukėlės sekė meninė dalis. Tris daineles padainavo sesė Danutė Petronienė ir, iš savo kūrybos apie partizanus, padeklavo švyturietė Sofija Sirutienė.

Gretimoje salėje švyturiečių ir

tuvos karininkus Sibire, ypač Norliske: gen. Z. Gerulaitį, gen. Sprangauską, plk. Rajecką, plk. ltn. Statkevičių, plk. ltn. Žutautą, plk. ltn. Kubilių, ltn. A. Endziulaitį. Norilsko miestu, kaip žinoma, susižavėjo Kanados min. pirm. P. E. Trudeau, tačiau jis nežino, kad tą miestą pastatė daugelio tautybių žmonės, sovietų durtuvų sargyboje ir jų ten tūkstančiai prarado savo gyvybes. Trudeau tą miestą paėmė pavyzdžiu, todėl baltiečiai ir kiti pavergtųjų tautų žmonės už jį nebalsavo.

Marija Bachunienė, buv. PLB pirmininko J. Bachuno žmona paaukojo daug knygų Balzeko Kultūros Muzėjui apie lietuvių kovas, bei pastangas už savo krašto laisvę. Muzėjuje yra Lietuvos kariuomenės skryrius, todėl buvę kariai, partizanai, kviečiami aukoti įvairius daiktus, primenančius kariuomenės praeitį, nuotraukas, atžymėjimus, uniformas, ginklus ir kt.

Algis Dičiūnas baigė, Anglijoje, Royal Naval Engineering College. Kaip vienas iš Karo Laivyno gabesniųjų jis ten buvo siųstas Australijos karo vadovybės. Prieš grįždamas į Australiją, kartu su žmona Kristina Marganavičiūte užsuko į Čikagą aplankyti giminių ir pažįstamų. Grįžęs tamsaus Australijos karo laivyne.

Gruodžio mėn. KARYJE straipsnio "Antroji Kuopa" autoriaus Algirdo Vytvinto pavardė atspausdinta Vitvintas. Atsiprašome! — Red.

(atkelta iš 24 psl.)

čių savanorių-kūrėjų pavardes, jų, pasirodo, nemaža esama. Salėje esančius savanorius jis pakvietė į priekį ir šaulės švyturietės juos papuošė tautiniais kaspinėliais: buvusį Lietuvos ministerį p-ką generolą Černių, mjr. Kazimierą Daugvydą, kpt. Stasį Šimoliūną, dr. Vincą Misiulį, Bronių Tatarūną ir Joną Bujauską. Į garbės prezidiumą buvo pakviesti: gen. Jonas Černius, mjr. Kazimieras Daugvydas, birutininkių atstovė E. Gerulaitienė, LB Detroito apylinkės p-kas Vladas Selenis ir Šv. Antano parapijos klebonas kun. Kazimieras Simaitis. Paskaitininkas, atsargos kpt. savanoris-kūrėjas Stasys Šimoliūnas papasakojo, gyvai ir įdomiai, apie Lietuvos savanorius, jų žygius, drąsą, aukas. Papasakojo apie Lietuvos kariuomenės pirmąsias

Birutininkių buvo paruošti pietūs, kurių metu buvo kalbų, sveikinimų ir dalyvių pabendraavimo.

Sekant minėjimus kyla kaikiurių minčių: ar kariuomenės šventės metu, vieton įprastinio garbės prezidiumo, nereiktų susodinti tik savanorių-kūrėjų? Dalyviams patiko, kad scenoje jau iš anksto buvo sustatytos vėliavos, apsiėjo be įprastų komandų ir vėliavų įnešimo, kas paprastai užimdavo laiko ir būdavo nepatogu, nes įėjimas į sceną vėliavoms įnešti nėra tinkamas. Gal reiktų pagalvoti, ar reikalingas Amerikos himnas, kada salėje nei vieno kitataučio nėra ir kai himną gieda vienas asmuo, nes publika nemoka žodžių? Bet tai tik sugestijos.

Prieš ir po minėjimo šaulys Vladas Mingėla, pasistatęs stalą, platino naujausias lietuviškas knygas.

— Amerikiečiai pagamino ir ateinančiais metais įves ginklaviman 40 mm granatsvaidį M 79, kuris sveria 6,5 svaro, nusiųdžia granatas M 433 iki 400 metrų. Granata M 433 sveria daugiau kaip pusę svaro, su didelio galingumo sprogstama medžiaga, pramuša lengvus šarvus (iki 5 cm.) 50 metrų atstume; kadangi sprogdama duoda daug skeveldrų, todėl yra tinkama naudoti ir prieš gyvąją jėgą. Pradžios greitis 10,000 m/sek. Be granatsvaidžio išmetimo jėgos, granata M 433 yra dar varoma ir sprausminiu būdu — varomoji medžiaga randasi jos drūtgalyje.

— Venecuela nusipirko iš prancūzų 142 tankus, AMX 30 tipo, kurie yra pagrindinis ginklas prancūzų kautynių ginklavime. Sveria apie 40 tonų, veikimo spindulys 600 km., lauko greitis apie 40 km/v., kautynių laikas be papildymų apie 18 valandų. Perlipa iki 1 metro žemės pylimą ir važiuoja 2,2 metro gylio brastomis. Varomas 720 a.j. Hispano — Suiza, vandeniu aušinamu, varikliu. Ginkluotas 105 mm., pusiau automatinio pabūklų ir 12 mm. kulkosvaizdžiu, arba 20 mm. automatinio pabūklų. Vadovavimo bokštelyje įrengtas 7.62 mm. kulkosvaizdis. Ten pat įrengtas automatinis tolimatis, kurį naudoja tanko vadas atstumams matuoti. Tanko vairuotojas turi perkopą.

— Prancūzai išbandė branduolinės energijos užtaiso taktinę „Pluton“ raketą, vežiojamą tanko AMX 30 važiuoklėje, iš kurios ji ir laidoma.

— Prancūzai vykdo 15 metų ginklavimo planą (kitų ginklų rūšių papildymą — žiūr. Karys Nr. 8 1972 spalio mėn.) skirdami laivynui du lėktuvnešius, du helikopterių nešiotojus, 30 naikintojų, 39 pakrančių laivus ir eilę pagelbinių laivų, 5 povandeninius, „Nautilus“ tipo, po 16 raketų kiekvienam ir 20 puolaomojo tipo povandeninių laivų.

— Po II Pas. karo buvo paskelbta 1,738.000 vokiečių karių dingusių be žinios. Iki šiol buvo surasta 758,000, likusieji tebeieškomi per tarptautinę Raudonojo Kryžiaus organizaciją. Iš dingusių priskaitoma keli tūkstančiai Vakarų frontui, likusieji, didžiuma, Rytų frontui. Oficialiai paskutinis belaisvis iš Rusijos buvo paleistas 1955 metais.

— Rusai įveda ginklaviman naujus T-62 kautynių tankus, kuriais aprūpins 52 divizijas. pirmoje eilėje 32

esančias Lenkijoje, Rytų Vokietijoje, Čekoslovakijoje ir Vengrijoje. Šiuo metu T-62 tankų jau turi lenkų liaudies armijos daliniai. T-62 pakeis turėtus T-54-55. Naujas T-62 ginkluotas 115 mm begraiztiniu pabūklų, kuris šaudo raketas su stabilizatoriais. Kalmukų stepėse, rusai bando naują T-62 ginkluotą 120 mm begraiztiniu pabūklų. Bandomas tankas turi 4 vyrų įgulą, lauko važiavimo greitis 45 kmv. sveria 45 tonas. Reikia pastebėti, kad amerikiečiai, po eilės studijų, priėjo prie išvados, kad tankų pagrindinių pabūklų kalibras turi būti tarp 110 ir 115 MM. Pabūklų kalibras buvo pasiekęs 152 mm, su sviedinio pradžios greičiu apie 1700 m. sek. Tas nepaprastai padidino tanko svorį ir nepaslankumą šaudant. Pritaikius mažesnio kalibro raketas, didelio kalibro patrankų reikalas atpuolė. Plačiau tuo reikalu kitą kartą.

— M. Martin, apžvelgęs šiandieninę žydų aviaciją, išryškina skirtumus tarp lėktuvų pilotų. Žydų kandidatai į pilotų mokyklą buvo parenkami iš geriausiai gimnazijas baigusiu mokinių, su aukščiausiais technišku dalykų ir matematikos pažymiais, turį palinkimų į moderniąją technologiją. Arabas pilotas, vargu ar buvo kada nors matęs automobilį, modernią įmonę ar mašinų gamyklą, vos pramokęs skaityti, apmokytas senos britų taktikos, su nepaslankia, komisarų kontroliuojama rusiška priemaiša. Nepasitikėdamas lėktuvais, įvykus nors ir nenkai kliūčiai, arabas paleidžia lėktuvą sudužimui, pats iššokdamas parašiotu. Be nukrypimų laikosi duoto uždavinio, be pastangų veikti pagal pasikeitusias aplinkybes.

— Amerikiečiai pradėjo kadru paruošimą galimiems karo veiksmams. Viduriniuose Rytuose ir Europoje. Parengimas Vietnamo sąlygoms nutraukiamas. Reikia tikėtis naujenybių

taktikoje, kurios ir mums gali būti įdomios.

— Kiniečiai laikosi senųjų taktikos metodų — gamina branduolinės energijos ginklus, lygiagrečiai pasirodant apsaugai nuo jų. Amerikiečių dieninėje spaudoje tilpo žinia, kad kiniečiai šiuo metu turi įrengę eilę slėptuvių po didesniais miestų pastatais ir fabrikais. Šiuo metu pastatytos slėptuvės gali sutalpinti virš 160 milijonų žmonių. Tuo tarpu nėra aišku, ar minėtos slėptuvės turi visus reikmenis priešradiacinei apsaugai ir maisto dviejų savaitių laikotarpiui, ar jos pastatytos tik sprogimų atsparumui. Daugumoje jos yra apie 8 metrus žemiau žemės paviršiaus.

— Britai įvedė ginklaviman naują tanką „Skorpion“, skirtą žvalgymui. Sveria 7.5 tonas, ginkluotas 75 mm. patranka, veikimo spindulys — apie 650 km., greitis keliu iki 75 km. val. Šarvai pagaminti iš aliuminijaus, magnezijos ir cinko mišinio, yra storesni negu plieno, bet daug lengvesni. Įgula, su vairuotoju — 3 žmonės.

— Nuo 1973 m. pradžios, Fort Bliss, Texas, amerikiečiai pradės patobūlinamąjį apmokymą jaunesniųjų vadų, kurie turi kautynių stažą ir yra išstarnavę tarp 12 ir 23 metų. Pradžioje klausytojų kiekis numatoma apie 100. Kursas užtruks apie 700 valandų. Lektoriai bus kviečiami iš universitetų ir karininkai su kautynių stažu, ar aukštesniu kariniu parengimu. Į kursą įeis administracija, karinės politikos broožai, ginklavimas, karo teisė, štabų veikla, kautynių tiekimas, jungtinių ginklų veiksmai ir pagrinde, smulkių dalių ir jų jungtinių veiksmi ir taktika. Bus daromos studijinės išvykos kituosna kraštuosna ir į amerikiečių įgulų vietas, susipažinimui su vietos sąlygomis ir vartojamomis gynybos priemonėmis.

AR REIKĖJO PASIPRIEŠINTI?

1940 m. birželio 15 d. Lietuva buvo Sovietų Sąjungos okupuota ir nustojo būti nepriklausoma valstybė.

Kiekvienam lietuviui kyla klausimas, ar negalima buvo tos didžios nelaimės išvengti, arba bent ją sušvelninti? Daugiausia galvojama ir kalbama apie tai, ar nereikėjo okupantui pasipriešinti?

Pastaroju metu ir mūsų spaudoje pradėta vis daugiau rašyti tuo klausimu. Štai, 1972 m. kovo ir balandžio Kary pasirodė D. Bruškų dyplominis darbas: "Ar Lietuva galėjo ginklu pasipriešinti sovietinei okupacijai?" Tų pat metų birželio-rugpjūčio Kary tilpo V. Abromaičio straipsnis: "Ar lietuvis buvo dvasišniai priaugęs ginti Lietuvos nepriklausomybę?" Tame pačiame Kario numeryje tilpo ir A. Šukio straipsnis: "Skaudus prisiminimas."

Byla dar nebaigta, ateitis dunkso ūkanose ir mūsų šių dienų sprendimai gali būti klaidingi, bet į skaudų klausimą norisi rasti atsakymą kuo greičiau, jeigu buvo padaryta klaida, kad iš jos pasimokytume ateityje.

Ieškant atsakymo, šio klausimo komplekse galime įžiūrėti sekančius elementus: 1) Tautos išlikimo klausimas, 2) Priešas, 3) Karinė padėtis, 4) Tarptautinės sąlygos, kuriuos atskirai ir gvildensime.

1) **Tautos išlikimas.** 1972 m. Kario 6 nr. A. Šukio straipsnyje "Skaudus prisiminimas" cituojami J. Janušaičio žodžiai, kad "Laisvė yra pati didžiausia tautos vertybė". Tai tiesa, kol tauta yra gyva. Tačiau, kai klausimas atsistoja taip, kada tenka spręsti, ką paaukoti, laisvę ar pačią tautą, turbūt kiekvienas apsispręs, kad tenka paaukoti laisvę, o palikti gyvą tautą. Taigi, yra ir už laisvę didesnė vertybė, tai pati tauta, jos išlikimas. Jei ginant tautos laisvę tauta žūtų, tai toks laisvės gynimas būtų žalingas, netikslus, ne laiku ar ne vietoje vykdytas. Juk, jei tautos nebėra tai ir laisvė jai neberekalinga. Istorija rodo, kad tautos išgyvenusios pavergimą, persekiojimą, pažeminimą, išlikusios gyvos, anksčiau ar vėliau, susilaukė laisvės. Lietuviai, žydai, Balkanų slavai ir daug kitų tautų, po šimtmečių ir net tūkstantmečių pavergimo sulaukė laisvės. O prūsai, jotvingiai, indėnai, totoriai ir kiti, nenorėję ar nesugebėję prisitaikyti, žuvo... Taigi, laisvei

ginti reikia parinkti tinkamą momentą, kad auka nebūtų betikslė ir tauta išliktų gyva.

2) **Priešas.** Turint reikalą su padoriu priešu, prisilaikančiu tarptautinių sutarčių ir humanizmo dėsnių, ne su žudiku, galima rizikuoti parodyti gražų gestą pasauliui ar savo ainiams, kad gynėme laisvę, nors pralaimėjimas būtų ir aiškus, tačiau, pralaimėjus kovą nuostoliai tautai būna visomet didesni, negu nepradėjus kovos. Visai kitaip klausimas stovi, jei turime reikalą su priešu despotu ir žmogžudžiu, koks mūsų atveju buvo Stalinas. Jei jis sugebėjo išžudyti 50 milijonų žmonių, jų skaičiuje 8 milijonus ukrainiečių tik dėl to, kad nesidavė suvaromi į kolchozus, kas jam būtų reikę išnaikinti nepilnus 3 milijonus lietuvių dėl daug svarbesnės priežasties — kad drįso pastoti kelią ekspansijai į Vakarų, užimančią daugiau Baltijos uostų, dėl ko su Hitleriu jau buvo susitarta.

Ko galėjome susilaukti po pralaimėto pasipriešinimo? Mūsų vyriausybei priėmus sovietų ultimatumą, Sovietų kariuomenė įėjo į kraštą, tariamai, "pagal sutartį". Jeigu gi Lietuva būtų užimta besipriešinant ir būtų traktuojama kaip priešas, tai kaip paprastai, karą pralaimėjusi šalis sunkiai nukentia: apkraunama sunkia kontrubucija, atplėšiama dalis teritorijos, išreikalaujami karo nuostoliai ir t.t. Mūsų gi atveju visa Liet. kariuomenė būtų laikoma karo belaisviais, išgrūsta į Sibirą pražūčiai, nes toks priešas, kaip Stalinas nepraleistų progos "teisėtai" susidoroti su karo belaisviais, kad sumažintų priešų skaičių. Tas pats atsitiktų ir su pačia tauta, ji žūtų Sibire. Vietoje 15-tos Tarybų Respublikos būtų kokia Kaliningrado ar kitokia oblast, apgyvendinta mongolais. Lietuvos vardo nebėbūtų. Nebeturėtume nė kur nuvažiuot giminių aplankyti, nė laikui atėjus, grįžti. Šitokios galimos pasekmės būtų įvykę pasipriešinus. Ar tokia tautos katastrofa galima iškeisti į gražų pasipriešinimo "gestą"?

3) **Karinė padėtis.** Minėtuose Kary tilpusiuose straipsniuose Lietuvos karinės sąlygos lyginamos su Suomijos ir kitų mažųjų valstybių sąlygomis. Tos sąlygos tiek skirtingos, kad sunku ir lyginti. Suomijos sienos buvo gerai apsaugotos ežerų, miškų,

gilus sniego ir sausio-vasario mėn. šalčių. O kuomet vyko karas, saugojimo Mannerheimo įtvirtinta linija. Virš 8 mil. gyventojų, beveik tris kart daugiau, negu Lietuvoje, atviras susisiekimasis su Vakarais, kurie nemažai suteikė Suomijai pagelbos. Lietuvai kaip tik to visko trūko. Sienos atviro, keliai geri (birželio mėnuo), oras šiltas, gražus, o svarbiausia — viduje buvo tiek pat priešų kariuomenės, kiek Lietuvos kariuomenės taikos metu. Dėl to ir dėl kelių valandų ultimatumo duoto laiko nei mobilizacija, nei kariuomenės išdėstymas kautynėms nebebuvo galimas. Tokiose sąlygose joks pasipriešinimas nėra galimas ir joks garbingas vadas neikiš kariuomenės priešui į nasrus.

Dar nurodoma, kad 1919 metais jaunutė Liet. kariuomenė nugalėjo raudonosios armijos invaziją. Tuomet Sovietų Sąjunga (dar to vardo ji tuomet neturėjo) pati buvo besikurianti ir Lietuva kariavo viena iš daugelio tautų, fronte nuo Suomijos įlankos iki Juodųjų jūrų. Rusai dar turėjo tada ir kitų frontų su baltaisiais.

Galima būtų kalbėti apie pasipriešinimą 1939 metais, prieš įvedant sovietų įgulas. Tačiau karinės sąlygos buvo tos pačios, kaip ir 1940 m. išskyrus priešų įgulas krašto viduje. Reikia suprasti, kad 3 milijonai žmonių negali sėkmingai priešintis 240 milijonų iki dantų apsiginklavusių priešų. Pasekmės būtų panašios. Žinant, kad karą pralošusi valstybė skaudžiai nukentia, paprastai, jei netikima laimėti, nekariaujama. Suomija tik du mėnesiu pakariavusi turėjo sunkių karo nuostolių ir pralaimėjusi buvo priversta sutikti su daug sunkesnėmis taikos sąlygomis, negu priešas reikalavo prieš karą.

Tūlas paklaus: kam tuomet reikalinga kariuomenė? Yra įvairios krašto apsaugai karinių jėgų sistemos. Nėra, tačiau, valstybės, kuri neturėtų vienos ar kitos karinės sistemos jėgų, apsisaugoti nuo vidaus ar užsienio intrigančių ir uzurpatorių ir palaikyti tvarką krašte. Kariuomenė kiekvienai valstybei yra būtina.

4) **Tarptautinė padėtis.** Jei Suomija, kariaudama su Sovietais, turėjo atvirą sieną su Švedija ir per kitas Skandinavijos valstybes galėjo laisvai susisiekti su Vakarų pasauliu, iš kurio ji gavo nemažą paramos, tai Lietuva ir kitos Baltijos valstybės II-Pasauliniam karui prasidėjus tapo vi-

(nukelta į virš. 3 psl.)

LIETUVOS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO MINĖJIMAI

54-TASIS GIMTADIENIS

Balzeko Lietuvių Kultūros muzėjus lapkričio 19 d. įspūdingai paminėjo 54-jį Lietuvos kariuomenės gimtadienį. Minėjimo rengėjas ir programos vykdytojas, muzėjaus karinio skyr. organizatorius, kūr.-sav. Konstantinas Petrauskas, įžanginiame žodyje, be kito ko, tarė: ... "Viena gražiausių mūsų tautinių tradicijų, yra kas met, lapkričio mėnesį minėti vieną didžiųjų mūsų tautos istorinių įvykių — garbingo mūsų kariuomenės atkūrimo sukaktį. Didžiuosius tautos įvykius minime, kad nepamirštume jų lemiamos reikšmės tautai ir, kad juos minėdami stiprintume savo tautinę dvasią, savo ryžtą kovoti, kuomet kas galime, už pavergtos mūsų tėvynės išlaisvinimą" ...

Nepaisant pasitaikiusio blogo oro, minėjimas susirinko gausus čikagiečių lietuvių būrys ir programa, nors

buvo vedama pagal šūkį: "laikaspinigai", t.y., kondensuotai-trumpai, bet atlikta labai gražiai ir sklandžiai, teuztruks tik apie dvi valandas. J.A.V. ir Lietuvos himnus, kartu su publika, jausmingai ir gražiai pagiedojo solistė, puiki IV kartos čiagimė lietuvaitė, p. Eleonora Zapolienė, kuriai akordeonu akomponavo Ed. Gudonis. Programos metu muzėjaus kariniame skyriuje, po pirmųjų Lietuvos kūrėjų-savonorių ir pirmųjų už laisvę ir nepriklausomybę žuvusiųjų bei kitų kovotojų-partizanų portretais, padėta gyvų raudonų rožių puokštės ir susikaupimo valandėle buvo pagerbti visi laisvės kovotojai ir kovotojos.

Pagrindinę paskaitą skaitė kūr.-sav. ir Vyčio Kryžiaus ordino kavaliarius, plk. K. Ališauskas. Trumpusjautrius žodžius tarė: LKKSS-gos c.v. p-kas plk. J. Švedas, LVS-gos Ramo-

vė Čikagos skyr. p-kas, kpt. A. Juškevičius, LŠST "Vytauto Didžiojo" šaulių kuopos p-kas Vl. Išganaitis, Lietuvos Mokytojų s-gos atstovas J. Kaunas ir kt. Aktorius Alfars Brinka, jausmingai padeklamavo poeto P. Babicko kūrėlius: "Savonorio Testamentas" ir "Tėvynė", kas ne vienam dalyvių išspaudė ašaras ... Visi kalbėjusieji pabrėžė šio jauno muzėjaus reikšmingą įtaką lietuvių išlaikymui, ypač mūsų jaunimui vaizdžiai pademonstruojant garbingą mūsų tautos praeitį, istoriją, ką liudija mokiškiškai sukaupti eksponatai. Visi pabrėžė pastebėtą pastarųjų metų būvyje muzėjaus žymią pažangą, todėl nuoširdžiai linkėjo jam ir ateityje sėkmingai plėstis.

Gražiu (anglų kalba) žodžiu visiem kalbėjusiem ir atsilankiusiem padėkojo muzėjaus prezidentas Stanley Balzekas, jaun. Programos uždaramąjį žodį tarė vėl K. Petrauskas, kuris, dėkodamas visiems minėjimo dalyviams, pabrėžė St. Balzeko ne

Iš k. pirmoje eilėje sėdi: Vyčio Kryžiaus ordino kavaliarius plk. K. Ališauskas, N. N. šaulė, Čikagos Ramovėnų p-kas kpt. A. Juškevičius, šaulių moterų vadė St. Cecevičienė, LKKSS-gos c. v. p-kas plk. J. Švedas, kūrėjas - savonoris J. Gaidelis. Antroje eilėje stovi iš k.: St. Balzekas, jaun., Šaulių vadas Vl. Išganaitis, N. N. šauliai, Vyčio Kryžiaus kavaliarius, kūr.-sav. mjr. G. Songinas, Konstantinas Petrauskas, dipl. ekon. J. Venslova, kūrėjas-sav. V. Aviziūs ir kt.

Foto Jurgio Kasakaičio

eilinį lietuvybei nuopelną dėl šio muzėjaus įkūrimo ir plėtimo ir, kvietė visus būti šio muzėjaus draugais-rėmėjais, nes pasak a.a. prel. Jakštą-Dambrauską: "Kur du stos, visados daugiau padarys"...

Po oficialiosios programos dalies, svečiai ir viešnios buvo pakviesti, čia pat muzėjuje, kukliom vaišėm — kavutei, kurią bendrai su muz. administracija parengė sesės šaulės. Paminėtina, jog muzėjaus Prezidentas St. Balzekas yra šaulys ir Šaulių Žvaigždės ordino kavaliereus.

Jonas Eivenis.

MINĖJIMAS BOSTONE

Lietuvos kariuomenės atkūrimo 54-toji sukaktis buvo paminėta lapkričio mėn. 19 d., sekmadienį. 10 val. ryto, Šv. Petro lietuvių parapijos bažnyčioje, dalyvaujant lietuviškom organizacijoms su vėliavomis. Kun. Venckus atnašavo šv. mišias už žuvusius kovose dėl Lietuvos laisvės karius ir partizanus. Pasakytame šventės proga pamoksle, kun. Venckus išskėlė kario pasiaukojimo prasmę, tėvynės meilę ir kitas dorybes, paveldėtas iš patriotinės lietuviškos motinos. Pamaldos buvo baigtos Lietuvos himnu.

Pagrindinis minėjimas ir meninė dalis — koncertas vyko 3 val. po pietų, Lietuvių Piliečių klubo III a. salėje. Atidarė L.V.S. "Ramovė" Bostono sk. pirmininkas A. Tumas, pakviesdamas Amerikos lietuvių karo veteranų Stp. Dariaus posto vadą vadovauti organizacijų vėliavų įnešimui į sceną. Lietuvių radio valandos "Laisvės Varpas" vedėjas P. Viščinis perdavė iš juostų Amerikos ir Lietuvos himnus, bei žuvusiųjų apeiginės muzikos motyvus, vykdytus prie Nežinomojo Kario paminklo nepriklausomoje Lietuvoje. Kun. A. Janūnas skaitė invokacines maldas už Lietuvą. Tylos ir susikauptimo minute gerbiant žuvusius Lietuvos laisvės kovų dalyvius šeštadieninės mokyklos mokinukai, tautiniuose rūbuose, Nijolė ir Vytautas Ivanauskai užnešė ant scenos tautinių spalvų kaspinu perristą gėlių vainiką ir padėję prie pastatyto kryžiaus-paminklo, deklamavo: "... Į Lietuvą žiemojančią einu, prie kryžių stovėsiu smūtkeliu Milžinkapiuos nakčia varpais skambėsiu, kad speiguose po stora miline neliautų plakus Lietuvos širdis " iš B. Sruogos raštų.

Pagrindiniu šventės kalbėtoju buvo pakviestas Vladas Židžiūnas iš Worcester, Mass. Po paskaitos inž.

Nijolė ir Vytautas Ivanauskai padėjo vainiką žuvusiems dėl laisvės.

Iš k. Bostono Ramovėnų sk. p-kas A. Tumas, Kultūriniais reikalams vedėjas J. Vizbaras. Sekstetas: N. Lingertaitis, H. Lingertaitis, V. Bruzgytis, Solistė D. Mongirdaitė, kompozitor. J. Gaidelis, R. Lizdelis, B. Šimkus, V. Alkinas.

J. Stašaitis epidioskopu parodė seriją karinių nuotraukų. Jose buvo vaizdai iš neprik. Lietuvos karių gyvenimo, daugiausia buvo iš 4-tos pėsstin. L. Karaliaus Mindaugo pulko karių veiklos.

Koncertinę minėjimo programos dalį išpildė Bostono Vyrų Sekstetas ir solistė Daiva Mongirdaitė-Richardson, akomponuojant komp. J. Gaideliui. Vyrų Sekstetas savo repertuare nuotaikingai išpildė populiariausias mūsų laiko lietuvių kompozitorių dainas, bei kariškus maršus. Solistė dainavo Gruodžio, Gaidelio dainų kompozicijas ir lietuvių, bei tarptautinių kompozitorių, kaip Puccini, Gounod, Strauss, Donizetti, operų arijas. Publika buvo sužavėta puikiu seksteto ir solistės dainavimu ir prašė dainas kartoti. Koncerto užbaigime seksteto vyrai ir kompozitorius buvo jaunų lietuvių papuošti baltomis gėlėmis, o solistei Daivai mažoji Nijolė Ivanauskaitė įteikė rožių puokštę. Meninę programą tvarkė J. Vizbaras, pranešinėjo stud. Aldona Dabrilaitė. Po programos vyko vaišės ir pasilinksminimas. "Ramovės" sk. valdyba nuoširdžiai dėkoja programos dalyviams ir visiems atsilankiusiems svečiams už dalyvavimą kariuomenės atkūrimo minėjime ir už pagerbimą mūsų žuvusiųjų. Labai didelę padėką reiškiamo ramovėnų ponioms už vaišių stalų parengimą ir dovanas loterijai.

J. V. Sūduvas

HARTFORDE, CONN.

Minėjimas įvyko lapkričio mėn. 26 d. Pamaldos už žuvusius ir mirusius karius ir partizanus buvo atliktos 10 val., Šv. Trejybės bažnyčioje. Šv. mišias laikė klebonas kun. Juozas Matutis. "Nors tos kariuomenės dabar nėra, bet lietuvių tauta yra nemari" žodžiai iš jo patriotinio pamokslu. Klebonas yra didelis vietinis lietuviybės ugdytojas. Bažnyčioje mišių metu giedojo, tam minėjimui suorganizuotas, choras vadovaujamas muz. Jurgio Petkaičio. Choro atliktos giesmės ir jaunųjų Petkaičio trimito garsai, pagerbiant žuvusius už Lietuvos laisvę, daugeliui išspaudė ašarą ir suteikė šventei nepaprastą iškilmingumą. Tautinė, "Ramovės" ir Amerikos vėliavos, asistuojamos jaunų skaučių ir skautų, papildė tą iškilmingą nuotaiką.

Po pamaldų, Lietuvių Klubo patalpose, įvyko antra minėjimo dalis. Pagrindinis kalbėtojas buvo dr. Al-

fonsas Stankaitis. Širdį pagaunančiomis patriotinėmis kalbomis vietiniams lietuviams jis jau gerai žinomas. Jis yra vietinio "Ramovės" skyriaus vėliavos krikšto tėvas.

Nežiūrint blogo oro, svečių prisirinko apie šimtas žmonių. "Ramovės" skyriaus pirmininkas Petras Simanauškas labai sklandžiai pravedė visą minėjimą. Iš keturių vietos skyriuje esančių kūrėjų savanorių minėjime dalyvavo trys. Visi jie turėjo progos pareikšti savo mintis, ar prisiminimus, iš Nepriklausomybės kovų laikų.

Organizacijų atstovai, sveikindami ramovėnus jų metinės šventės proga, ryškiai pabrėžė kovos tęstinumą už Lietuvos Nepriklausomybę visais galimais būdais. Pagal vietinės kolonijos dydį, minėjimas pavyko tikrai gerai.

Kazys U.

LOS ANGELES, CALIF.

Lietuvos kariuomenės 54 metų atkūrimo sukaktis buvo paminėta gražiai ir įspūdingai Los Angeles lietuvių kolonijoje.

Lapkričio 25 d., šeštadienį, šis minėjimas buvo Vlodo Šimaliūno paskelbtas per vietos lietuvių radio pusvalandį. Buvo padarytas išsamus šiai progai pritaikintas pranešimas ir po to, buvo transliuojama kariška muzika ir mūsų karių dainos. Kitą dieną, sekmadienį, minėjimas buvo tęsiamas lietuvių parapijos salėje.

Minėjimas buvo pradėtas iškilmingomis pamaldomis 10:30 val., sekmadienį, lapkričio 26 d., Šv. Kazimiero parapijos bažnyčioje. Prisirinko pilna bažnyčia žmonių. Prieš pamaldas buvo įneštos organizacijų vėliavos ir išrikiotos prieš altorių, jų pryšakyje žygiavo ramovėnų ir šaulių pirmininkai: A. Mironas ir Osv. Žadvydas. Kas buvo nuostabu, kad šiais metais dalyvavo ramovėnų, šaulių ir jūrų skautų vėliavos, bet pasigesta, šalia jų, skautų akademikų, filisterių ir ateitininkų vėliavų.

Šis Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimas buvo švenčiamas kartu su Kristaus Karaliaus švente ir Šv. mišios buvo aukojamos už žuvusius Lietuvos karius, šaulius ir partizanus. Šv. mišias aukojo prel. J. Kučingis ir pritaikintą pamokslą pasakė atvykęs iš Čikagos svečias, kun. Markaitis. Bažnyčioje giedojo sol. R. Dabšys ir parapijos choras, ved. komp. Br. Budriūno.

Po pamaldų organizacijų vėliavos buvo išneštos į parapijos kiemą, kur buvo renkamos aukos Lietuvos kariuomenės invalidams. Aukų surinkta 329 dol. Aukas rinko ponios Sof. Vizgirdienė ir Mironienė, Pinkus ir Spirauskas, prie salės įėjimo durų — St. Žadvydienė ir B. Narbutas.

Parapijos salėje, 12 val., įvyko akademinė minėjimo dalis. Ištisus 18 metų Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimą atidarydavo ir jam vadovaudavo mjr. K. Liaudanskas, bet šiais metais jo pasigėdo visa lietuvių kolonija, nes jis pasimirė rugsėjo 24 d. Tačiau, į jo vietą atėjo energingas rašytojas, ltn. Andrius Mironas, kuris atidarė šį minėjimą, bei pasakė įžanginį žodį. Į salę buvo įneštos organizacijų vėliavos. Po to, prel. J. Kučingis sukalbėjo invokaciją, o pirmininkaujantis pristatė klausytojams auditorijoje Vyčio Kryžiaus kavaliarius: plk. J. Andrašūną, mjr. P. Starevičių, kpt. J. Tumą (jie visi trys yra buvę 4 p. k. kariai), ir priminė, kad Kalifornijoje gyvena dar vienas Vyčio Kryžiaus kavaliarius, Lietuvos generolas Stasys Raštikis. Pirmuoju kalbėtoju į sceną buvo pakviestas Lietuvos Garbės Konsulas dr. J. Bielskis, kuris trumpai, bet ryškiai nušvietė ano meto sunkias mūsų kariuomenės steigimosi sąlygas ir pareiškė, kad jis čia pasigenda ilgamečio ramovėnų pirmininko mjr. K. Liaudansko, kaip sumanuso ir taktiško organizatoriaus bei daug nusipelnusio Lietuvai karininko.

Ilgą paskaitą "Mūsų partizanų kovos ir jų likimas", skaitė prof. dr. Stasys Žymantas, analizuodamas sunkių partizanų kovų variacijas nuo 1940-1944 metų ir ilgesnius etapus ligi 1952 metų. Paskaita buvo įdomi ir labai kruopščiai paruošta apie Lietuvos pagrindinio veiklą, ir vėliau kovas prieš okupantus rusus. Smulkiai nupasakojo partizanų kilmę, slapyvardžius ir kur ir kokiose Lietuvos srityse jie kovėsi su stribus ir enkavedistų būriais. Tai buvo nepaprastai įdomi paskaita, kuri visus klausytojus mintimis nukėlė į Lietuvos laukus, kuriuose žuvo virš 30,000 geriausių Lietuvos pagrindininkų ir partizanų, praliejusių savo kraują ir paguldžiusių savo galvas už Lietuvos laisvę. Pasibaigus paskaitai, publika paskaitininkui gausiai plojo.

Pasibaigus akademinėi daliai, sekė meninė dalis.

Vyrų Kvartetas: R. Dabšys, E. Jarašūnas, A. Polikaitis ir B. Seliukas,

vadovaujamas komp. Br. Budriūno, pradžioje padainavo: 1. Bunda Vyčiai — Br. Budriūno, 2. Jaunųjų lakūnų daina — K. V. Banaičio, 3. Ramovėnų maršas — E. Gailevičiaus.

Po to, eilėraščius deklamavo ramovėnas akt. Vl. Gilys: poetės Danos Mickutės-Mitkienės "Neužmirš tėvynė" ir Romos Jaloveckaitės-Dabšienės "Pasmerktajam broliui" ir "Partizano laiškas. Čia noriu priminti, kad a.a. Roma Jaloveckaitė Dabšienė jauna mirusi Los Angeles violončelisto Viktoro Dabšio žmona, palikusi jauną dukrelę ir sūnų. Ji mylėjo savo šeimą ir nuolat sielojosi dėl Lietuvos, todėl ir rašė jautrius patriotinius eilėraščius.

Vyrų Kvartetas tęsė dainas toliau: 4. Gaudžia trimitai — M. Petrausko 5. Į kovą — A. Račiūno, 6. Gražink laisvę — Br. Budriūno.

Publikai šios dainos labai patiko, todėl, gausiais plojimais scenon iššaukus, dar padainavo Pajūrio dainą — V. Kuprevičiaus.

Negaliu prabėgti pro šalį nepaminėjęs šio Vyrų Kvarteto, kuris daugel metų Los Angeles lietuvių kolonijos žmones žavi savo gražiomis patriotinėmis dainomis. Šiuos nuostabių balsų savininkus paruošė ir į darnią kvarteto sutartinę surikiavo kompozitorius Bronius Budriūnas, ilgametis Šv. Kazimiero parapijos choro vadovas.

Minėjimą baigdamas, ramovėnų pirmininkas Andrius Mironas padėkojo abiejų programos dalių atlikėjams ir kitokia veikla prie minėjimo prisidėjusiems, ypač labai gausiai publikai, kuri vos tilpo į salę.

Minėjimas buvo baigtas Tauto himnu ir vėliavų išnešimu, o publika buvo pavaišinta kava ir skanėstais, kuriuos paruošė birutininkės ir šaulės.

Bendrai, šis minėjimas praėjo labai pakilioje nuotaikoje.

Kazys Karuža

ROCHESTER, N. Y.

Minėjimas pradėtas pamaldomis Šv. Jurgio bažnyčioje. Organizuotai, su vėliavomis, dalyvavo ramovėnai, ateitininkai, moksleiviai ir skautai.

Sveikinimo kalboje Al. Jančys pareiškė, kad tautų apsisprendimo teisė virsta faktu tik karinei jėgai parėmus.

Antroje minėjimo dalyje buvo pagerbtas kūrėjas-savanoris plk. R. Liormonas jo 80 metų amžiaus su-

kakties proga. J. Miškinis papasakojo apie plk. Liormono praeitą gyvenimo kelią. Apie dabartinę jo veiklą pranešimą padarė buvęs Ramovės skyriaus pirm. V. Vitkus. Solenizantą sveikino Alto sk. pirmin. J. Jurkus, L. Bendruomenės pirm. Ramūnas Sedlickas. Min. J. Kajecko, gen. kons. A. Simučio ir Čiurlionio Ansamblio sveikinimus perskaitė V. Žmuidzinas, kuris gražiai pravedė minėjimą. Be to, ramovėnai ir tautininkai įteikė plk. Liormonui Karaliaus Mindaugo medalį. Skautai ir Krivių šeima įteikė vertingų knygų.

Minėjimo programoje dalyvavo Dainavos Kvartetas ir grojo jaunuolių orkestras Slibinas.

D.

WATERBURY, CONN.

Waterburio Ramovės skyrius Karuomenės Atkūrimo minėjimą surengė lapkričio mėn. 19.

Po pamaldų vietos Šv. Juozapo parapijos bažnyčioje, kuriose Ramovės skyrius dalyvavo su vėliavomis, antra minėjimo dalis buvo praveda Lietuvių Klubo "Venta" patalpose.

Minėjimą pravedė skyriaus pirmininkas A. Malakauskas. Vieno mirusio skyriaus ramovėno atsiminimus apie bolševikų kalėjimus skaitė ramovėnas K. Urbšaitis.

Minėjimas praėjo sklandžiai.

K.U.

Priešakyje ramovėnų ir šaulių Los Angeles pirmininkai A. Mironas ir Osv. Žadvydas. Foto L. Kantos

L.V.S. RAMOVĖS HAMILTONO, KANADOJE, SKYRIUS MINI SAVO DEŠIMTMEČI

Lietuvos kar. atkūrimo minėjimas Hamiltone buvo atšvėstas kartu su skyriaus įsisteigimo dešimtmečio paminėjimu lapkr. 25 d., 7 v.v., Jaunimo Centre.

Mening programą atliko Hamiltono A. V. parapijos choras, St Catharines Tautinių Šokių grupė, solistė A. Pakalniškytė ir dekl. E. Labuckas.

Iškilmingą susirinkimą atidarė skyr. pirm. K. Mikšys. Programai vesti buvo pakviestas kpt. A. Ruzgys.

Maldą už žuvusius dėl tėvynės atkalbėjo mons. Tadarauškas. Žodžiu sveikino skyrių Hamiltono L. Bendruomenės p-kė L. Skripkutė, Kanados šaulių rinktinės vardu — P. Kanopa, St. Catharines ramovėnų vardu — Alonderis. Raštu sveikino Kanados Krašto v-bos pirm. Eug. Čuplinskas, Lietuvos konsulas, Toronto šauliai, Montrealio ramovėnai ir Hamiltono ateitininkai.

J.P.

LIETUVOS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO MINĖJIMAI IR KLAUSIMAI BE ATSAKYMŲ

Viena, gal būt, iškiliausių ir žymiausių organizacijų buvo nepriklausomos Lietuvos kariuomenė, kurios nuopelnai budint valstybės sargyboje liko neįkainojamai dideli. Lietuvoje buvo įgyvendintas paprotyš kiekvienais metais lapkričio mėn. 23 dieną paminėti Lietuvos kariuomenės atkūrimo sukaktį. Ta proga būdavo laikomos bažnyčiose iškilmingos pamaldos už žuvusius karius ir šaulius, būdavo daromi platesnio pobūdžio susirinkimai ir pagerbiami nusipelnę dėl Lietuvos laisvės asmenys. Tokius minėjimus bandoma tęsti ir emigracijoje. Čia visa tai daugiausia atlieka buvę nepriklausomos Lietuvos kariai, ramovėnai, talkininkaujant šaulių organizacijoms. Kaip tai daroma kitose vietovėse sunkiau pasakyti. Šia proga norėtusi plačiau apsisototi prie New Yorko, kur lietuviška visuomenė savo skaičiumi yra gana gausi.

Virš 20 metų teko stebėti, kaip tokie parengimai ir minėjimai vyksta. Gerokai anksčiau panašių iškilmių rengėjai sudarydavo vienokias, ar kitokias platesnes programas ir lietuviškos visuomenės atsilankydavo gana nemažas skaičius. Tačiau, laikui bėgant, gal jaučiantis rengėjų nuovargis pradėjo atsiliepti, ar stoka laiko, bet tokie minėjimai labai susilpnėjo. Priežasčių dėl to gali būti įvairių. Pirmiausia rengėjai nebesudaro kiek platesnės programos. Be, vadinamo, "iškilmingo" žodžio, kuris yra kartojamas kas metai, kaip kūrėsi Lietuvos kariuomenė, kokios buvo kovos ir pan., daugiau nieko nepatiekiama ir tokiu būdu susidarė padėtis, kad visuomenė pradėjo tokius parengimus vis mažiau ir mažiau lankyti, atseit, nuėjęs nieko naujo, nei pamatysi, nei išgirsi. Rengėjai, gi, skaitydamiesi su išlaidomis, negali minėjimų su platesne programa išplėsti. Kad išėjus iš to "užburto rato", šiais metais, New Yorko ramovėnai nutarė minėjimo programą daugiau pajavairinti ir tuo tikslu pakvietė iš Kanados, Montrealio, gerokai savo srityje iškilusių solistę Giną Čapkauskienę. Ji, pasigėrėtina gražiu balsu ir gražiomis dainomis, į koncertą susirinkusių tikrai neapvylė, o tuo pačiu ir patį minėjimą padarė ne eiliniu. Ta proga norėtusi atkreipti dėmesį, ypač, karių šaulių organizacijų, kad rengiant pla-

tesnius minėjimus, ar koncertus nepraleistų progos supažindinti apylinkės visuomenę su jauna ir pasiekusia aukšto lygio soliste.

Tačiau, atsiranda klausimų į kuriuos, tiesiog, negalima rasti atsakymų. New Yorko ramovėnai labai rimtai dėjo pastangas, kad minėjimas būtų kuo įspūdingesnis, o kad daugiau pritrauktų jaunimo, dargi nusamdė orkestrą. Deja jaunimas į minėjimą neatsilankė, o kad neapvylus paties orkestro, turėjo šokti patys minėjimo rengėjai, ar šiaip nebe visai jauna visuomenės dalis, kurios taip pat nebuvo per daug gausu.

Kitą dieną solistė G. Čapkauskienė buvo pakviesta į labai gražiai paruoštas šeimyniškas iškilmes, kur dalyvavo nors ir nebevisai jauno jaunimo, tačiau, nedaug mažiau, kaip kad oficialiame minėjime ir čia solistė, ir šeiminingi, ir svečių nuosirdžiai buvo priimta taip, kaip gali padaryti tikrai vaišingi lietuviai.

Tačiau, tenka apgailestauti, kad iš čia arti šimto susirinkusių svečių veik niekas nedalyvavo, kariuomenės atk. minėjimo proga, suruoštame solistės G. Č. koncerte. Kodėl? Toliau, paliekant mūsų tikrąjį jaunimą, kuriam visai neįdomu klausytis kiek rimtesnių koncertų, bet, atrodo, daug įdomiau klausyti ir stebėti dainininkus, kurie dainuoja į kokią tai ant virvutės parištą kaulą, su laikysena, kuri sudaro įspūdį, tarytum jie būtų apsėsti neturinčio padoraus pavadinimo gyvuliukų ir dar su veido išreiška rodančia kokius baisius skausmus dėl to jie kenčia. Bet tai yra jau paties jaunimo reikalas. Greta jų mes turime kol kas dar nemažą būrį nepriklausomos Lietuvos intelektualų, kurie spėjo išplaukti į plačius vandenis. Tačiau daug iš jų su praeitimi ir Lietuva vengia ką bendro turėti. Yra ir tokių organizacijų, kurios palaiko senas lietuviškas tradicijas ir laikas nuo laiko, bent foto nuotraukose, pasirodo su kepuraitėmis ir juostelėmis. Nieko blogo tame nėra. Tačiau, visi lietuviai, be išimties, kaip organizuoti, taip ir neorganizuoti, turėtų nepamiršti, kad jei mes šiandieną ką turime ir jei toki esame, tai tik dėka savanorių, karių ir šaulių, kurie paaukojo savo gyvybę už Lietuvos laisvę. Dėl to, mūsų visų pareiga juos prisiminti ir į rengiamus Lietuvos kariuomenės

atkūrimo minėjimus lankyti, kad bent savo gausiu atsilankymu žuvusių pagerbtume. Čia tenka paminėti, kad mūsų buvusių karių eilės retėja ir netolimas tas laikas, kai paskutinis Lietuvos karys iškeliaus amžinybėn. Dėl to, jaunesnioji karta jau dabar turėtų ateiti vyresniesiems į talką, kad laikui bėgant neišnyktų taip kilnūs ir prasmingi prisiminimai apie tuos kurių dėka mes šiandieną gyvename.

Salietis

PASITIKO VIEŠNIA IŠ KOVOS LAUKŲ

KARIO redakcija sausio 7 šaltoką popietę jaukiame Kultūros Židinyje surengė gražų K. Ališausko knygos "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės" pristatymą.

Vieta, kur vyko programa, buvo papuošta dail. Jurgio Juodžio, aviacijos karininko. Gilumoje buvo vyties kryžius su kardais ir giliai raudona juosta. Apačioje jo stiliumi padarytas karininko Juozapavičiaus žuvinas ant Alytaus tilto.

Programą pradėjo redakcijos šiaubo narys Jonas Rūtenis, pasveikindamas visus Naujų Metų proga. Už gražaus garbės stalo pakvietė savanorius kūrėjus. Ten jie susėdė tokia tvarka: K. Algenis, J. Kiaunė, J. Šlepetys, L. Virbickas. Jie buvo plojimu palydėti į šias garbės vietas. Atsistojimu ir susikaupimu buvo pagerbti ir žuvusieji dėl Lietuvos laisvės.

Toliau pakvietė KARIO redaktorių Zigmą Raulinaitį pristatyti neseniai išėjusią knygą Lietuvos kovos dėl nepriklausomybės, I Tomą. Pirmą pakalbėjo, kas tas autorius, paskui plačiai ir vaizdžiai pristatė ir pačią knygą. Tai buvo trumpa santrauka Lietuvos didvyriškų karų dėl savo laisvės. Paskaita buvo parengta rūpestingai ir tvarkingai paskaityta, su reikiamomis ištraukomis ir vaizdžiai.

Buvo ir literatūrinė dalis. Pirmą Bronius Balčiūnas ramiai ir vaizdžiai paskaitė ištraukas iš savanorio knygos. Tai buvo Antano Šukio, savanorio, pasakojimas apie kautynes prie Dauguvos. Po jo Jonas Rūtenis ryškiai sudramatindamas paskaitė iš savo kūrybos — ištrauką iš Žalgirio dramos. Tada vėl skaitė B. Balčiūnas. Šį kartą pasakojimą iš karų su barmontininkais. Pabaigė Jonas Rūtenis pakiliu eilėraščiu apie parada. G. Z. Raulinaitis visiem padėjo už

programą. Vėliau buvo kavutė, pasi-
žmonėjimas.

Pristatymas buvo surengtas gražiai
ir skoningai, neperkrautas. Su vi-
su deramu nuoširdumu bei rimtumu
buvo pristatyta toji viešnia, kuri vi-
sada kalbės apie didvyriškas tautos
dienas kovoje dėl savo laisvės.

L. Bileris, KARIO administratorius,
platino minėtą knygą. Pristatyme
dalyvavo per 50 žmonių.

(p. j. — Darbininkas)

A. A. MYKOLAS BĖRIS

Jūrų "Švyturio" šaulių kuopa, lap-
kričio 18 d. neteko vieno savo nario.
Tą dieną mirė ir iš kuopos sąrašų
buvo išbrauktas jos narys-šaulys My-
kolas Bėris. Nors Mykolas senai sir-
go, bet niekas netikėjo, kad jis mirs.
Buvo dar netaip senas, tik per pus-
amžį persirūtęs vyras.

Lapkričio 21 d. 7:30 val., Yolan-
dos Baužienės koplyčioje, kun. K.
Simaitis sukalbėjo rožinį. Prie karsto
stovėjo kuopos vėliava, o šaulės ir

šauliai nešė garbės sargybą. Apie jo
karstą buvo apstatyta daug gėlių
puokščių.

Atsisveikinimo žodį tarė ir su
velionio nueito gyvenimo keliais su-
pažindino kuopos pirmininkas ats.
lt. Mykolas Vitkus.

Mykolas Bėris gimė 1906 m., gruod-
žio 1 d. Notikų km., Pabaisko valsč.,
Ukmergės apskr.

1927 m. buvo pašauktas į Lietu-
vos kariuomenę ir tamavo 4-me ar-
telerijos pulke. Baigė mokomąją ba-
teriją ir į atsargą išėjo vyr. puskari-
ninkio laipsniu.

Būdamas atsargoje įstojo į polici-
jos tarnybą ir joje tarnavo iki pa-
sitraukimo iš Lietuvos, gyvendamas
Vokietijoje tamavo amerikiečių sar-
gybų kuopoje. Į Ameriką atvyko
1949 m. ir apsigyveno Bostone. Iš-
ten persikėlė į Detroitą ir dirbo Ge-
neral Motors Corp. Į Jūrų "Švy-
turio" šaulių kuopą įsirašė 1967
m. ir jos eilėse išbuvo iki mirties.
Lankė šaulių susirinkimus, parengi-
mus ir šaulių stovyklavietei pirkti

davė 200 dol. Buvo vedęs Salomė-
ją Sekmukaitę. Turėjo dukrą Graži-
ną ir du sūnus: Algį ir Mindaugą.
Visi liko Lietuvoje.

Taip pat atvyko ir su velioniu
atsisveikino LŠST c.v. pirmininkas
Vincas Tamošiūnas ir kitų organiza-
cijų atstovai.

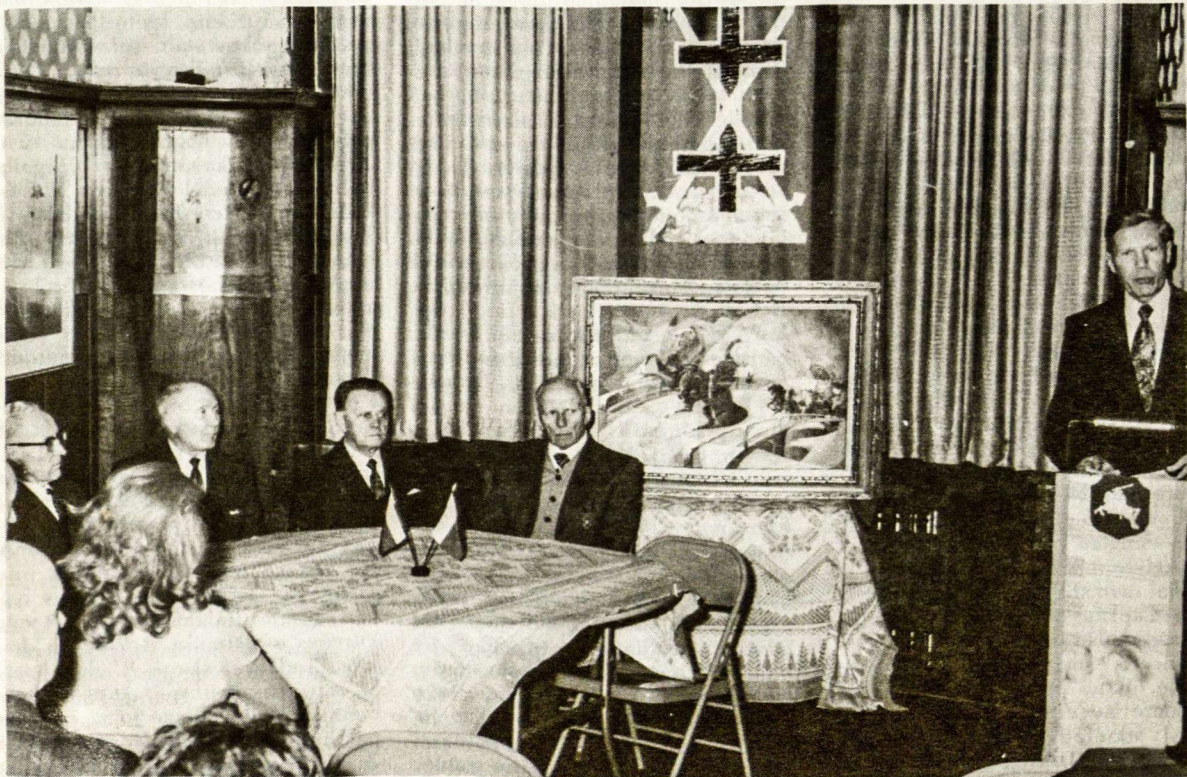
Lapkričio 22 d. Šv. Antano bažny-
čioje kun. K. Simaitis, kun. A. Babo-
nas ir kun. V. Kriščiunevičius at-
laikė už jo sielą pamaldas, o kun.
K. Simaitis pasakė pamokslą.

Po atlaikytų pamaldų buvo nuly-
dėtas į Holy Sepulchre kapines, kur
kun. A. Babonui atlikus liturgines
maldas atsisveikinimo žodį tarė kuopos
vicepirm. ats. lt. Stasys Malinauskas.

Pietūs laidotuvių dalyviams buvo
surošti Lietuvių Namuose. Laidotu-
vėmis rūpinosi Jūrų "Švyturio" šau-
lių kuopa ir giminės: Veronika ir Jo-
nas Pleskus, gyv. Detroito ir Kon-
stancija Simutis, gyv. Kanadoje.

A. Grinius

Garbės prezidiume kūrėjai - savanoriai: K. Algenis, kpt. J. Kiaunė, plk. J. Šlepetytis ir mjr. L. Virbikas. K. Ališausko "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" knygą pristato Z. Raulinaitis. Fone dail. J. Juodžio paveikslas "Juozapavičiaus žuvinimas". L. Tamošaičio nuotr.

DR. PROF. ANTANĄ SALĮ PRISIMENANT

Dr. prof. Antanas Salys, vienas iš mūsų žymiųjų kalbininkų, skyręs savo gyvenimą lietuvių kalbai, 1972 m. liepos 31 d. mirė sunkios ligos (limfinių liaukų sarkomos) pakirstas. Kelias brožais tenka prisiminti apie Salį kaip karį ir kalbininką.

Studentams humanitarams būdavo staigmena, kai 1930 m. jis atvykdamo į Vytauto Didžiojo universitetą dėstyti lietuvių kalbos dalykų, apsiėmęs kareivio uniforma. Nevienas nustebęs pasiteiraudavo, kodėl uniformuotas? Istorija tokia. 1929 m. Salys baigė Leipcigo universitetą Vokietijoje ir tais pačiais metais, įgijęs dr. laipsnį, grįžo į Lietuvą. 1930 m. buvo pašauktas atlikti karinę prievolę, atidėta dėl studijų, todėl ir karinę tarnybą pradėjo vėlokai, sulaukęs 28 metus (g. 1902 VII 21).

Tamavo Auto rinktinėje. Baigęs jaunųjų kareivių apmokymą, buvo paskirtas į mokomą būrį. Tuo metu buvau komandiruotas iš Šarvuocių rinktinės į Auto rinktinę, mokomo būrio kadrą. Čia su Saliu susipažinau, o kelias į Alma Mater mus sutartino dar labiau. Būryje suvėlintai, vyresnio amžiaus, atliekančių karinę tarnybą buvo daugiau, pvz.: Tadas Žilinskas, Antanas Pšezdzieckas, Wolfgangas Gudžė, Karlas Mejeris, Samuelis Fainas ir kt. Vieni buvo baigę aukštąsias m-las užsieniuose, kiti — Lietuvoje. Jiems buvo suteiktos lengvatos: apgyvendinti atskirose patalpose, atleisti nuo dalyvavimo švietimo pamokose, neskiriamai ruošos darbams. Saliui vadovybė leido laisvu nuo tarnybos laiku (vakarais) dėstyti universitete. Mokomo būrio kareiviai privalėjo atitinkamą valandų skaičių atlikti vairavimo pamokas praktiškai, dienos ir nakties sąlygose. Salys vairavimo pamokas atlikdavo važiuodamas į universitetą ir grįždamas. Taip aplinkybės gyvenime susiklostė, kad Salį instruktudavau vairuoti, o auditorijoje klausydavau jo paskaitų.

Nepalankios sąlygos jam buvo atliekant tuo pačiu metu dvi skirtingas pareigas — kario ir profesoriaus. Buvo darbštus, išvermingas, kantrus ir šias pareigas atlikdavo pavyzdinčiai. Iš universiteto grįždavo jau po vakarinio patikrinimo ir dar iki vėlybos nakties dirbdavo mokomo būrio klasėje. Kartą, budėdamas rinktinėje, vidumaktyje, užėjau į mokomo būrio klasę, nes pamačiau šviesą. Kla-

sėje, prie stalo sėdėjo Salys. Paklausiau, ar ne laikas poilsui? Atsakė, kad bedirbimas pamiršo pažvelgti į laikrodį. Žinąs, kad protiniam darbui, dienos metas yra geriausias, bet tenka prisitaikyti ir prie kariuomenės gyvenimo. Geriau dirbti kai iš šalies niekas netrukdo, taigi kai visi ilsisi, miega.

Dažnai jis pravedavo kareiviams pašnekėsi, o tema — lietuvių kalba. Laisvalaikiu, ypač sekmadieniais, nemėgdavo išvykti į miestą, kaip dauguma kareivių. Jo pasakymu, turįs begales neatidėtinų darbų. Tik retkarčiais atėdavo į kambarį prašyti leidžiamo raštelio. O priežastis: aplankyti tetos. Kaip gi nepatenkinti, leisdavau. Žinojau ir kas toji teta, nors pavardės ir neminėdavo. Tai plk. inž. S. Dirmanto, tuometinio Karo Technikos štabo viršininko, žmona. Buvo kuklus, nemėgdavo didžiulis, garsintis nei savo mokslo laipsniu, nei artimųjų aukšta padėtimi.

Neišdildomus pėdsakus Salys paliko karo technikos literatūroje. Tai jo 79 puslapių parengta knygelė "Automobilio praktika". (Pastabos teorijai ir praktikai). Išleido Kaune, 1932 m. Vyriausiojo štabo spaudos ir švietimo skyrius. Tenka priminti kad tuo metu lietuvių kalboje ypatingai buvo negausi literatūra iš automobilinės srities.

Lietuvoje paskutinis su Saliu susitikimas buvo Palangoje, 1944 metų vasarą. Jis rengėsi su šeima vykti į Švediją, trauktis nuo artėjančio rusų-vokiečių fronto. Užklausa, kodėl ne į Vokietiją, ypač, kad iš studentavimo laikų turi pažinčių su profesoriais ir studentais? Priminiau prof. J. Gerullį, su kuriuo susipažinau 1941 m. Varšuvoje, karo pradžioje. Jis buvo mobilizuotas į vokiečių kariuomenę. Tamavo kapitono laipsniu, vilkėjo karo aviacijos uniforma. Rengiausi grįžti į Lietuvą ir Gerullis prašė perduoti linkėjimus dr. Saliui, buvusiam jo studentui Leipcigo universitete. Į Vokietiją trauktis Salys nemanė. Nesaugūs buvo miestai nuo bombardavimų, o dėl pažinčių, dar blogiau. Išsiėmė iš švarko kišenės laišką, kurį Salys buvo pasiuntęs prof. Gerulliui, bet kuris buvo grąžintas. Laiško turinio neskaičiau, bet laiško pabaigoje, Gerullio buvo parašyti du žodžiai: "Heil Hitler!". Salys nusišypsojo ir tarė, kad studijuojant pas prof. Gerullį, tais laikais iš jo niekuomet negirdėjo tokio išsireikimo.

Atvykus į Amerikos žemyną ir atkūrus Lietuvos šaulių sąjungą, daliniai įsigijo vėliavas, kuriose yra įvairiai įrašyti įrašai. Vieni taisyklingai, kiti ne. LŠST statuto 84 par. apie vėliavas pažymėta — "Šaulių daliniai gali įsigyti savo vėliavas, pagamintas pagal Nepriklausomos Lietuvos LŠS šauliškų vėliavų pavyzdžius". Deja, gyvenime taip nėra. Kas tiko Lietuvoje, netinka svetimame krašte. Lietuvoje šaulių daliniai, daugumoje, buvo vadinami vietovių vardais. Čia, be vietovių, įrašomi žymiųjų kunigaikščių, asmenų bei šiaip mažiau reikšmingi "Baltija", "Švyturys", pavadinimai. Vėliavų įrašuose vietovių vardai įvairiai įrašyti: pradžioje, viduryje ir pabaigoje įrašo, pvz.: *Toronto V. Pūtvio šaulių kuopa*. I-jo Nepriklausomos Lietuvos kareivio *St. Butkaus* Detroito šaulių kuopa. *L. K. Mindaugo šaulių kuopa* *Montrealyje*.

Šaulių sąjungos vadovybė šiuo reikalu nekreipė dėmesio, todėl ir kiekvienas dalinys pasielgė pagal savo išmanymą. Suvienodinimui įrašų kreipiausi į kalbininką A. Salį. Žemiau seka jo rašytas laiškas.

"Jūsų numatytas vėliavos įrašas: Juozo Daumanto šaulių kuopa Los Angeles visais atžvilgiais tvarkoje. Aš įsivaizduoju, kad vėliavos viršuje kuopos pavadinimas, o apačioje Los Angeles. Los Angeles reikėtų palikti nelinksnuojama, kaip ir Des Moines, El Paso.

Tinka, žinoma ir L. K. Mindaugo šaulių kuopa Montrealyje. Geriau būtų rašyti ir V. Pūtvio šaulių kuopa Toronte. Mat svarbiausia kuopos vardas, o vietovė pasako tik, kur ji ir todėl dėtina gale. Kas kita buvo Salantų šaulių būrys. Jis buvo *visų* Salantų ir apylinkės. O jei imsite Torontą ir Montrealį, tai šaulių kuopa tik lašelis svetimųjų jūroje. Jau visai gremėzdiškas tas detroitieškių įrašas".

Išidėmetini kalbininko patarimai, tebūna pavyzdys ateityje vadovams, įsigyjant dalinių vėliavas.

O. Žadvydas.

A. A. VINCAS DUOBA

Kiekvieni metai vis labiau retina tremties lietuvių eiles. Šiais metais vienas iš pirmesniųjų atsiskyrė majoras VINCAS DUOBA. Jis mirė 1972 m. kovo 24 d. ir buvo palaidotas kovo 29 Lietuvių Tautinėse kapinėse Čikagoje.

Vincas Duoba buvo gimęs 1898 m. Šakių apskr., Paežerėlių valsč., Sabališkių kaime. Ten baigė pradžios mokyklą. Tollesnį mokymąsi nutraukė kilęs karas.

Pajėgiausią, gražiausią, ilgą savo gyvenimo dalį jis praleido kariuomenėje. Pradedama tarnybą, jai kuriantis. Jo prasimokslinimas sudaro sąlygas patekti Krašto Apsaugos Ministerio kanceliarijon. Būdo ir kitos geros savybės jo viršininkų pastebimos ir vertinamos. Jis keliamas laipsnin, skiriamas atsakomingesniam darbui. Darbštumas, pareiagingumas, ryžtingumas, išstvermė padeda jam avansuoti tarnyboje ir siekti užsibrėžto tikslo — tęsti mokslą, kuris I Pasaulinio karo metu buvo pertrauktas. To jis ryžtasi siekti visomis išgalėmis. Nors tas reikalauja didelių pastangų, trumpinimo poilsio laiko, atsisakymo pramogų, užsidarymo vienumon, bet jo ryžtas ir valingumas tas ir kitas kliūtis nugali; jis baigia aukštesnįjį mokslą. Jį baigęs, stoja Vytauto Didžiojo universitetan ekonomiją studijuoti. 1936 m. studijas baigia, gaudamas diplom. ekonomisto diplomą.

1932 m. V. Duoba vedė odontologę Sofiją Gudelytę. Netrukus jaunoji šeima padidėjo — gimė duktė Žibutė. Tačiau šeimyninė laimė savo gimtajame krašte tebuvo trumpa. Duobai, kaip ir daugelis kitų lietuvių, 1944 m. apleido Lietuvą, bėgdami nuo žiaurios rusų okupacijos.

Vokietijoje išėvių gyvenimas buvo sunkus. Duoba išvyko į Angliją ir, mokėdamas anglų kalbą, dirbo ten kaip vertėjas ir tarpininkas tarp vietos darbdavių ir darbams atvykstančių lietuvių.

Po poros metų jis grįžo į Vokietiją. Iš ten, kartu su visa šeima, emigravo į J.A.V. Čikagoje jis susirado pastovų ir gerą darbą vienoje didelėje automobilių dalių įmonėje, kurioje išdirbo iki mirties.

Vincas Duoba buvo malonaus būdo, draugiškas, mandagus, gabus ir paslaugus. Jis mokėdavo labai vykusiai pagauti kitų charakteringas būdo savybes ir jas humoristiškai atvaizduoti. Žmonės jį mėgo. Tarnyboje buvo pastovus ir, tik pertvarkius

Mjr. Vincas Duoba

etatus, jis buvo perkeltas Tiekimo Valdybon. Vokiečių okupacijos laikais dirbo Malūnų Treste.

V. Duoba, jaunystėje patyręs daug vargo, labai atjautė ir kitus, patekusius į skurdą. Jis gelbėjo kiek galėdamas asmeniškai. Taip pat įsijungė į BALFo šalpos drabą.

V. Duoba buvo realistas. Jis numatė, kad jo kartos lietuviams labai maža vilties iškovoti Lietuvai nepriklausomybę, bet tvirtai tikėjo, kad tą kovą toliau tęs jų vaikai. Jis planingai tvarkė ne tikai gyvenimą, bet pramatė ateitį ir po mirties, kai tėvų dvasinis ir materialinis palikimas pereis į vaikų rankas. Jaunajai kartai, kuriai priklauso ir jo duktė Žibutė Klimienė su šeima, teks tęsti tėvų pradėtą kovą, siekiant nepriklausomos Lietuvos atstatymo. Tam atstatymui Duoba dirbo, varg ir taupė, kad jaunoji karta turėtų lengvesnes sąlygas, kad jiems nebetektų eiti tuo sunkioju kryžiaus keliu, kuriuo ėjo jis pats ir jo karta, iš griuvusių keldama Lietuvą laisvam gyvenimui.

Tėvo netekimą skaudžiai išgyveno jo vienintelė duktė Žibutė. Ji visą gyvenimą buvo didelis tėvo džiaugsmas, pasididžiavimas ir viltis. Ji sėk-

mingai baigė Čikagoje Marijos Aukšt. mokyklą. Studijavo Amerikoje ir Paryžiuje, kur susipažino buvusio Liet. ministerio Petro Klimo sūnų ir su juo sukūrė lietuvišką šeimą. Ji su vyru gyvena Paryžiuje. Sužinojusi apie tėvo staigią mirtį, tuojau su vyru atskrido į Čikagą ir suorganizavo laidotuves.

Ne vien duktė Žibutė Klimienė su šeima liūdi, netekus brangaus ir mylimo gerojo tėvo, bet kartu su jais liūdi ir lietuvių visuomenė.

Mirtis nutraukė Vinco Duobos gyvenimo siūlą, bet nenutraukė artimųjų ir draugų tarpe paskleistos minties gijos, kuri veda į nepriklausomą Lietuvą. Ta gija išlaikys gyvą ir Vinco Duobos atminimą.

J.V.

PASAULINĖ DIKTATŪRA
(iš 17 psl.)

Polaris tipo raketomis. Kovų patyrimai Vietname buvo pritaikyti sausumos jėgoms; padidintas šarvuotų dalinių skaičius, pritaikyta nauja taktika pėstininkų šarvuotiems daliniams ir tankų junginiams, veikti Rusiją supančių kraštų sąlygose iki taktinio branduolinės energijos ginklų panaudojimo imtinai.

Sovietų krašto, ekonominis gerbūvis negerėja ir jo gerinimui neskiriama pinigai, kai taikos metu ginklavimui skiriama ir išleidžiama nuolat didėjančios sumos, teritorinė ekspansija didinama (Vengrija, Čekoslovakija, Arabų pasaulis, Viduržemio jūra, Indijos vandenyno sritis, Pakistanas, Kuba, Pietų Amerikos kraštai, Antarktika ir kit.). Susidaro įspūdis, kad Sovietinė Rusija tikrai siekia "pasaulinės taikos", kurioje rusai būtų Lenino vėliavos nešėjai pasaulinės diktatūros priekyje.

AR REIKĖJO?

(iš 28 psl.)

sai izoliuotos nuo pasaulio. Be to, Vakarų sąjungininkai buvo užimti karu ir neturėjo laiko rūpintis kitais, o toks mažas ekonominis vienetas, kaip Lietuva, ne kam rūpi, nors pagelba ir keliais būtų prieinama. Alt-ruistinių jausmų politikoje netenka laukti. Taigi, Lietuva atsidūrė tarp dviejų susitarusių agresyvių milžinų ir buvo palikta viena savo likimui. Priešiškumo rodymas jiems būtų lietuvių tautai naudingas.

Dėl visko anksčiau pasakyto tenka daryti išvadą, kad mūsų vyriausybės sprendimas nesipriešinti buvo teisingas, kas ir atitiko vyriausybės narių daugumos nusistatymą. Reikia manyti, kad tas sprendimas išgelbėjo mūsų tautą nuo sunaikinimo. Taip galvoja ir A. Musteikis savo atsiminimuose.

Su šiuo laišku siunčiu "Kario" visam štabui širdingiausias sveikinimus ir linkėjimus ateinančių 1973 m. proga. Linkiu kuogeriausios sekmės "Kario" administracijai, redakcijai, skaitytojams, rėmėjams, bei platintojams, kad būtų našus ir sėkmingas "Kario" darbas, sėkmės ir visiems Lietuvos kariams, savanoriams, bei kovotojams dėl savo tėvų žemės, laisvos, nepriklausomos Lietuvos.

Priedas: Čekis sumoje \$5.

Jonas Papečkys
Rosario — Argentina

**GERIAUSIA DOVANA —
DOVYDĖNO KNYGA IŠ ROMUVOS**

Mūsų laureato vaizdžiai aprašyti abu bolševikmečiai Lietuvoje, kurių metu rusai okupantai naikina viską, kas lietuviška ir katalikiška. Susipažinkite, kaip sunaikinti raudonąją hydrą ateityje. Ypatingai svarbi knyga jaunajai kartai.

Liudas Dovydėnas
MES VALDYSIM PASAULĮ I ir II tomai po 4.00 dol.

Tų knygų pritaikintas vertimas anglų kalboje, tinkamas sveimtataučiams ar lietuviškai nebeskaitantiems tautiečiams.

Liudas Dovydėnas — WE WILL CONQUER THE WORLD \$5.00

Anksčiau pasirodę leidiniai (užsilikę sandėlyje):

Jonas Aistis, <i>Poezija</i> pilnutinė rinktinė	6.00
Juozas Audėnas, <i>Paskutinis posėdis</i> 1938-40 m. atsimin.	4.00
St. Laucius, <i>Respublika</i> Lietuvos tragiški įvykiai poezijoje	1.50
A. Baranauskas, <i>Anykščių Šilelis</i> iliustr. liuks. leidinys	5.00
Maironis, <i>Baladės</i> iliustr. liuks. leidinys	6.00
Maironio <i>Portretas</i> (dail. Pr. Lapės)	2.50
Sibirian ištremtųjų lietuvių <i>The Living Testament of Faith and Courage</i> liuks. maldaknygė angliškai	3.50

Paskubėkite įsigyti. Greitas persiuntimas veltui. Dovanai pridamas atatinkamas sveikinimas. Knygos gaunamos pas viet. platintojus ar leidykloje, jai pasiunčiant užsakymą su čekiu (U. S. dol.)

ROMUVA
84—20 Jamaica Ave.,
Woodhaven, N. Y. 11421, USA

**LIETUVOS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO SUKAKTIES MINĖJIME,
BROOKLYNE, N. Y. 1972.XI.18**
KARIUI paremti aukoj:

Juozas Zatozskis	3.00	Jonas Narvydas	2.00
Veronika Aviža	1.00	Vaškys	2.00
Petras Sandanavičius	1.00	E. Legeckienė	5.00
Antanas Balkus	3.00	J. Tutinas	1.00
V. Vilkutaitis	1.00	J. Liaukus	2.00
Vyt. Alksninis	5.00	S. Kontrimas	1.00
Kun. B. Mikalauskas	3.00	A. & J. Poderys	5.00
(parašas neišskaitomas)	2.00	K. Krušinskas	1.00
Lioginas Drangauskas	5.00	Juozas Zatoskis	4.00
M. Vilkas	2.00	Vyt. Čėsna	5.00
R. Ceiliūtė	2.00	Juozas Valiušaitis	10.00
A. Ilgutis	2.00	X	1.00
A. Uknevičius	2.00	Viso surinkta 74.00 dol.	
V. Vaičiulis	2.00		
X	1.00		

6 PĖST. PULKO KARIAI.

Kreipdamasis į visus 6 p. pulko karius (karininkus, puskarininkus ir eilinius) ir civil. tarnautojus, kurie turi kokių nors fotografijų iš 6 p. p. laikotarpio tarp 1934 m. ir iki likvidavimo, prašau siųsti Antanui Klimavičiui. Nuotraukų gali būt ir kopijos. Taip pat prašau aprašyti trumpai apie save ir savo viršininkus. Svarbu

pažymėti datą. Taip pat svarbu kas gavo prizus už šaudymus ar sportą, asmeniškai ir grupėse. Žinios reikalingos rašant 6 p. p. istorijos II dalį. Žinias prašau siųsti kaip galint greičiau. Mano adresas: Union Pier, Mich., Box 407-A. 49129, Antanui Klimavičiui. Ačiū.

KARIO LEIDINIAI

H. Slenkievičius, KRYŽIUOČIAI. Trijų tomų istorinė novelė, iliustruota, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dall. V. K. Jonyno spalvotas piešinys viršelyje ir aplanke. (I tomas išparduotas); II tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00; III tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00.

Vaclovas Biržiška, PRAEITIES PABIROS. Rinkinys straipsnių iš Lietuvos istorijos, iliustruota istoriniais paveikslais, kietais viršeliais, 352 psl. Kaina \$6.50. Atpiginta \$2.50.

O. Urbonas, 1410 METŲ KARAS IR ŽALGIRO MŪŠIS. Pirmas toks išsamus veikalas apie žymiausią mūsų Lietuvos istorijoje. Iliustruota, dviejų spalvų mūšio schemas, 110 psl., kaina \$3.00. Atpiginta \$1.50.

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE. Studija apima karinius įvykius XVII a. gale ir XVIII a. prasidedant. Dėmesys kreipiamas į kovas Lietuvoje vykusias tarp lietuvių švedų pusėje ir tų, kurie ėjo išvien su lenkais ir rusais. Iliustruota, dviejų dalių, viso 259 psl. (I dalis išparduota); Vienos dalies kaina \$1.75. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, DURBES MŪŠIS. Aprašo 1260 m. įvykusią didžiąją žemaičių pergalę, kovas ir įvykius privedusius prie to mūšio ir pasekmes. Iliustruota, 96 psl., kaina \$1.25 (išparduota).

Z. Raulinaitis, AISCIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIESOJE. Baltų karinės istorijos pradžia. Įvykiai apima I a. ir prieškristintinus amžius. Iliustruota, 64 psl., kaina \$1.25 (išparduota).

Z. Raulinaitis, HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS. Aprašo įvykusį V a. hunų žygį į Prūsų Gamalį plį. 32 psl. Kaina \$1.00.

Plk. K. Škirpos studija: 5 D.L.K. KĖSTUČIO PULKO KOVOS TIES SEINAIŠ 1920 METAIS, yra atspausta atskira knygute, 124 psl. Autorius studiją peržiūrėjo, atitaisė netikslumus ir KARYS pateikia ją skaitytojams kaip dokumentą įamžinantį mūsų kovų dėl nepriklausomybės vieną iš sunkiausių laikotarpių. Kaina \$3.00.

Z. Raulinaitis, GALINDAI PRIEŠ ROMĄ. Įvykiai vyksta II-IV a., kai gotai viešpatavo Rytinėje Europoje ir Ermanrikas valdė nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų. Iliustruota, 80 psl., kaina \$1.50. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, VAIDEVUTIS. Nagrinėja, ar Vaidevutis buvo istorinė, ar legendinė asmenybė. 64 psl. Kaina \$1.00.

J. Variakojis, 4 P. LK MINDAUGO PULKAS. Pulko kovos Nepriklausomybės karo frontuose: bolševikų, bermontininkų, lenkų. Žygiai ir kovos pavaizduotos brėžiniais ir dalyvių nuotraukomis. Viso apie 50 iliustracijų, 120 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

P. Žilys, SUOMIŲ - SOVIETŲ KARAS. Karo išvakarėse, derybos, įtampa, laukimas... Pirmosios kovos. Kautynės šlaurėje, prie Ladogos ežero, Karelijos sąsmaukoje... Suomų narsi gynyba ir jų tipinga "motti" taktika. Sunkūs nuostoliai, lėta užsienių parama... Suomija priversta pasirašyti taiką... Prarasta teritorija, karo nuostoliai, evakuacija... Plk. Žilys sukūrė tikslų ir aiškių šių žiaurių grumtynių vaizdą. Iliustruota, 176 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

Dr. J. Puzinas, KELIAS Į LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBES ATSTATYMĄ. Pasinaudodamas įvairiuose šaltiniuose paskelbta medžiaga, prof. dr. Jonas Puzinas bendrais bruožais nušviečia tuos įvykius, kurie turėjo įtakos Lietuvos valstybės atstatymui. Dokumentinė medžiaga yra paskleista įvairiuose leidiniuose, daugeliui sunkiai, arba ir visai neprieinama. Todėl šis leidinys yra labai svarbus, nes čia yra sutelkti visi svarbesnieji dokumentai nuženklinantieji mūsų kelią į Vasario 16-los Aktą. 90 psl. su iliustracijomis. Kaina \$2.50. Atpiginta \$2.00.

Z. Raulinaitis, FRIEŠ VIKINGŲ AUDRĄ. Šie yra pagrindiniai studijos skyriai: Anglai saksai ir aiščių Pabaltijys; Baltų kraštai švedų žygiams prasidėjus; Danai pradeda puldinėti Baltijos kraštus; Starkadas; Bravajos mūšis; Ginklai (400-800 metais). 72 psl. Kaina \$2.00.

Įvairių autorių straipsniams skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.